Author:
Hagers, J.

Title:
Het gehemiboekhouden en eenige verwante...

Place:
Rotterdam

Date:
[1900]

94-82115-10
MASTER NEGATIVE #

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DIVISION

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

ORIGINAL MATERIAL AS FILMED - EXISTING BIBLIOGRAPHIC RECORD

Hagers, J
Het gehemiboekhouden en eenige verwante toepassingen van het dubbel-boekhouden, door J. Hagers ... 2. herziene druk, verm. met: De boekhouding van zaken met bijkantoren. Rotterdam, Delwel [1900]
212 p. 24½ cm.

Label pasted over imprint: Rotterdam, Storm Lotz.

RESTRICTIONS ON USE:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 12:1 IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 6/9/94 INITIALS: W.W

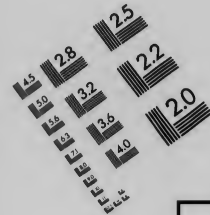
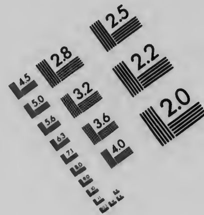
TRACKING # : MSH 01334

FILMED BY PRESERVATION RESOURCES, BETHLEHEM, PA.

2.0 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

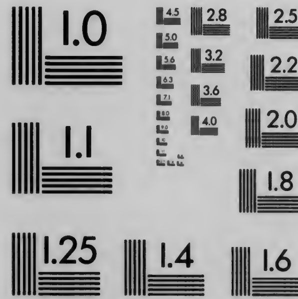
1.5 mm ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

PM-MGP 13″x18″
METRIC GENERAL PURPOSE TARGET
PHOTOGRAPHIC

150 mm

100 mm

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

1.0 mm

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

1.5 mm

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

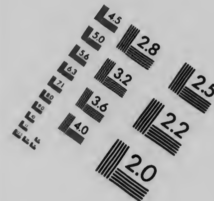
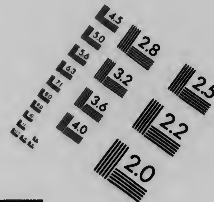
2.0 mm

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

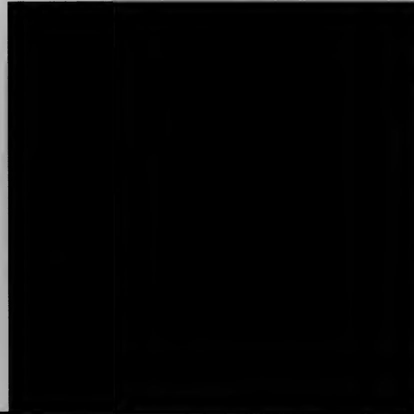
2.5 mm

A5

A4

PRECISION℠ RESOLUTION TARGETS

Century
A&P
1303 Geneva Avenue
St. Paul, MN 55119

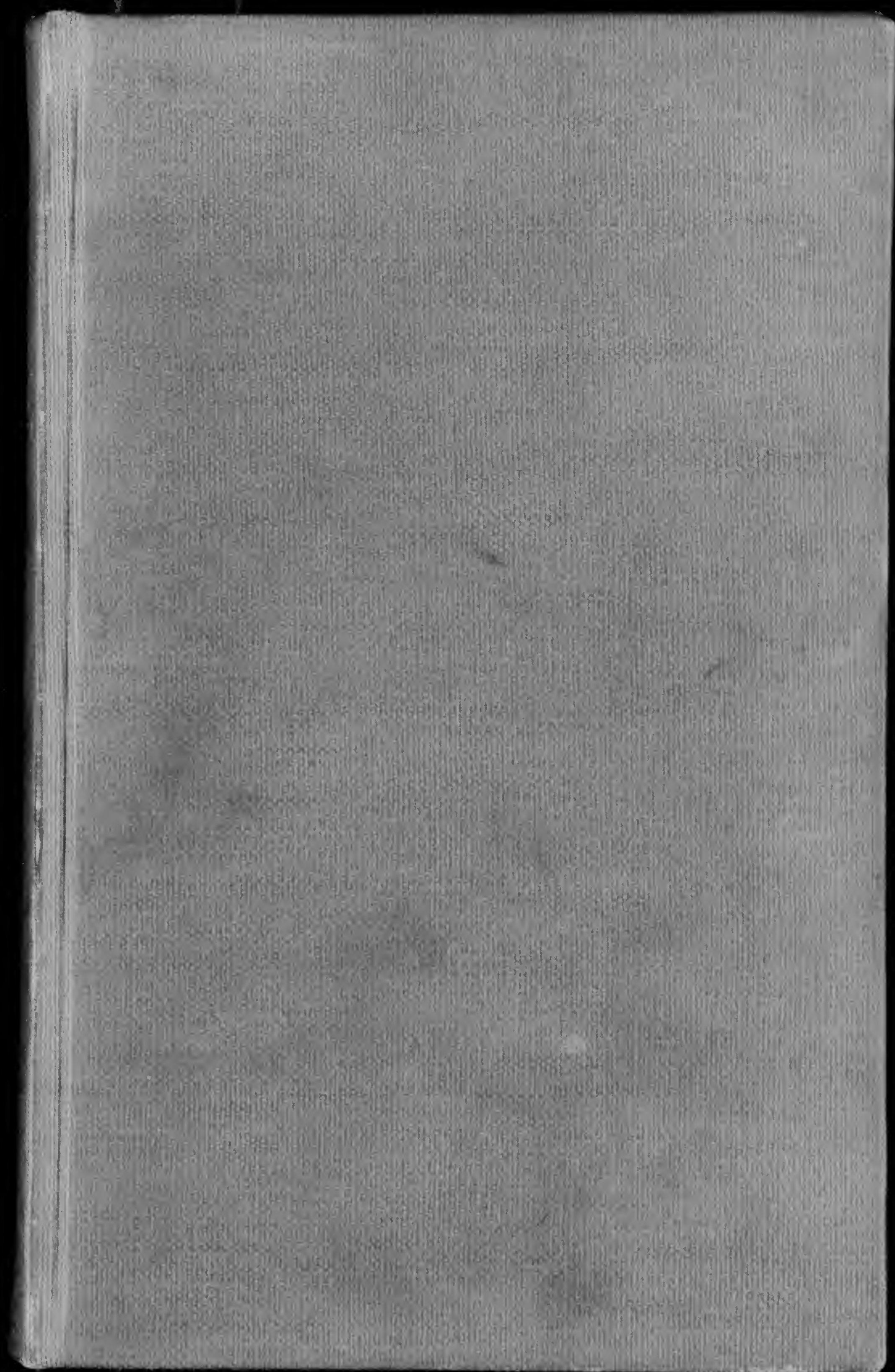

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
1234567890

4.5 mm

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz1234567890

3.5 mm

HET GEHEIMBOEKHOUDEN

en eenige verwante toepassingen

VAN HET

DUBBEL-BOEKHOUDEN,

DOOR

J. HAGERS.

Leeraar aan den Handelscursus der Ned. Gist- en Spiritusfabriek te Delft.
Lid der Redactie van het Maandblad voor het Boekhouden.
Accountant te 's Gravenhage.

Tweede herziene druk, vermeerderd met:

De Boekhouding van Zaken met Bijkantoren.

Stoomdrukkerij Theod. J. H. EGGENSTEIN, Leiden.

Voorbericht van den eersten druk.

Aan de omstandigheid, dat in de Nederlandsche werken over Boekhouden, de hier behandelde onderwerpen òf geheel niet, òf zeer ter loops besproken worden, kan een werkje als dit, zijn recht van bestaan ontleenen.

De Engelsche toepassing van de „Scrittura Doppia" verschaft eene reeks van voorbeelden, welke dienen kunnen ter verduidelijking van de gedachte, die aan het Geheimboekhouden ten grondslag ligt, waarom ik het noodig achtte, er mede aan te vangen. Daar deze methode in niet één Nederlandsch werk besproken wordt, ben ik wat meer in details getreden, dan met het oog op het doel, waarmede ik haar opnam, wel strikt noodzakelijk was. Hetzelfde geschiedde met de Methode Journaal-Grootboek. Ik hoop er velen (vooral candidaten voor de diverse examens in Boekhouden) geen ondienst mede bewezen te hebben.

Voor de Engelsche methode ben ik begrijpelijkerwijze bij eenige Engelsche auteurs te gaste gegaan, voornamelijk Laurence R. Dicksee, F. C. A. en J. A. Carlill, A. C. A.

Wat de Methode Journaal-Grootboek betreft, stonden mij voornamelijk de werken van E. Degrange Père en F. Hügli ten dienste.

De bronnen, waaruit ik met betrekking tot het Geheimboekhouden putten kon, waren zeer enkele, en die bevatten, in verhouding tot hetgeen ik hier geef, zeer weinig bruikbaars.

Ten einde het onderwerp wat meer „eingehend" te behandelen, bediende ik mij van een reeks opgaven, waarvan enkele aan de examens van Mercurius ontleend zijn.

Het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat ik bij den lezer voldoende bekendheid met het Dubbel-Boekhouden veronderstel.

Voor op- en aanmerkingen van bevoegde zijde houd ik mij ten zeerste aanbevolen.

J. HAGERS.

Rotterdam, 19 Juli 1897.

Voorbericht van den tweeden druk.

Het was mij eene aangename verrassing, reeds zoo betrekkelijk kort na het verschijnen van dit werkje door de Uitgevers aangezocht te worden, tot het bewerken van een herdruk.

Ik heb mij deze gelegenheid ten nutte gemaakt en getracht, mijn arbeid te verbeteren en aan te vullen.

In Hoofdstuk II werd een paragraaf aan de Geheimhouding in het Enkel-Boekhouden gewijd, terwijl eene beknopte verhandeling over de Boekhouding van Zaken met Bijkantoren als Hoofdstuk III werd ingelascht.

De Nederlandsche Boekhoudkundige bibliografie, door de ijverige Uitgevers als een der aanvullingen van dit werkje reeds aangekondigd, moest om twee redenen achterwege blijven. Eerstens, ze was niet af, en tweedens bleek de stof te uitgebreid voor een aanhangsel.

J. HAGERS.

's-Gravenhage, 9 Augustus 1900.

INHOUD.

De Engelsche Toepassing van het Dubbel-Boekhouden.

Met den naam: „Engelsche" Toepassing willen wij niet te kennen geven, dat deze toepassing van het Dubbel-Boekhouden uitsluitend in Engeland wordt aangetroffen. Ook hier te lande komen bij groote handelslichamen eigenaardige onderverdeelingen voor, die sterk aan het Engelsche stelsel herinneren, doch nergens vindt men het zoo algemeen toegepast als bij onze Westersche buren.

De Engelsche methode is te beschouwen als een door de practijk gewijzigde vorm van het Dubbel-Boekhouden, een vorm, die ontstaan is onder den drang der omstandigheden.

Bij vele oude schrijvers (1) over boekhouden vinden we als hoofdboeken (2) slechts twee registers vermeld, nl. het Journaal en het Grootboek. Het Journaal wordt door hen het eigenlijke Dagboek genoemd (zooals de naam ook aangeeft) en het Grootboek of Schuldboek bevat de in rekeningvorm omgewerkte gegevens, door het Dagboek verstrekt.

(1) Zie aant. 1.
(2) Zie aant. 2.

Als voorboek van het Journaal noemen zij vaak nog een Kladde of Memoriaal. (Stevin maakt nog verschil tusschen beide.) Dit boek bevatte oorspronkelijk de eerste aanteekeningen der handelsvoorvallen, en werd later van een kladboek tot een netboek verheven, zoodat dit tegenwoordig het feitelijke Dagboek geworden is, en dus den dienst doet van het oude Journaal, met dit verschil, dat het niet geheel in boekhouderschen vorm gesteld is, waarvoor nog altijd het Journaal gebruikt wordt. Dit laatste is dus een tusschenboek geworden, dat de boeking der posten vanuit het Memoriaal in het Grootboek vergemakkelijken moet.

We kunnen gerust zeggen, dat het volledige Memoriaal, zooals onze leerboeken over boekhouden dat beschrijven, in de practijk in 't geheel niet voorkomt. (1) Wanneer de omvang der zaak niet toelaat, dat de geheele boekhouding door een enkel persoon gevoerd kan worden, wordt een arbeidsverdeeling noodzakelijk gemaakt, waarvan een splitsing der boeken het gevolg is.

Daar vooral bij uitgebreide zaken de eerste aanteekeningen der handelsvoorvallen den meesten tijd vorderen, gaat het niet aan, wanneer bijv. drie personen voor eene boekhouding vereischt worden, den een het Memoriaal, den ander het Journaal en den derde het Grootboek te geven, daar de arbeid dan zeer ongelijk verdeeld zou zijn, want het Memoriaal eischt den meesten tijd en, daar het de grondstoffen voor de verdere boekhouding bevat, moet het met nauwkeurigheid bijgehouden worden.

Niet alleen in een groote onderneming, maar zelfs in een zaak van zeer geringen omvang, zal het aanbeveling verdienen, het Memoriaal te splitsen en wel allereerst in Kasboek en Memoriaal. Het is nl. zeer gewenscht, dat de contrôle over de

(1) Of het zou bij groote uitzondering zijn. Meermalen wordt het aangetroffen als een beknopte verzameling van de gegevens, door de gebezigde hulpboeken geleverd. Een doelmatig ingericht Journaal kan dan echter denzelfden dienst doen.

Kas steeds „bij" is, en dat kan niet altijd het geval zijn, zoo die contrôle niet in een der „grond"-boeken, maar in een der „afgeleide" boeken wordt gehouden.

Bij verdere arbeidsverdeeling worden aan het Memoriaal telkens die posten onttrokken, waarvoor het noodzakelijk werd een afzonderlijk administrateur aan te stellen. Zoo wordt het Memoriaal te onzent in een aantal hulpboeken verdeeld, waarin soortgelijke posten verzameld worden. (1) Onder die hulpboeken blijft altijd nog een deel van het oorspronkelijke Memoriaal voortleven; soms onder den naam Prima Nota, soms onder dien van Memoriaal. Het bevat dan die posten, welke uit hoofde van hunnen aard niet in de overige hulpboeken geplaatst konden worden.

De verdeeling van het Memoriaal in hulpboeken (waaruit saamgetrokken journaalposten (2) gemaakt worden) is in de geheele boekhouding merkbaar.

Allereerst ondergaat het Journaal eene groote vereenvoudiging. Daar de hulpboeken ieder een bepaalde soort van memoriaalposten bevatten, kan men, door op gezette tijden die posten naar het Journaal over te brengen, het Journaal verbazend bekorten. Men vat zoodoende een groot aantal gelijkluidende Memoriaalposten in één Journaalpost samen.

Ook het Grootboek ondergaat eene belangrijke verandering door de splitsing van het Memoriaal. Vele rekeningen, als Kas, Goederen, Debiteuren, Crediteuren, bevatten slechts totaalbedragen, die er, eens per maand bijv., op gebracht worden, terwijl zij, bij een afzonderlijke boeking van iederen post, alle afzonderlijke be-

(1) Door het invoeren van hulpboeken alleen, gaat de zoogenaamde dagelijksche methode nog niet in de maandelijksche over, men kan ook dan nog voortgaan, de posten een voor een te journaliseeren.

(2) Hieronder zijn zulke journaalposten te verstaan, die meerdere memoriaal (of liever hulpboek-)posten, in een zeker tijdsverloop voorgekomen, in zich vereenigen.

dragen bevatten. Dit is nu overbodig geworden, daar de gebezigde hulpboeken alle verlangde inlichtingen verschaffen kunnen.

Door de invoering van hulpboeken wordt ook vaak de aanwending van sommige bijboeken noodzakelijk gemaakt, bijv. van het Rekening-Courantboek. Door het niet dagelijks bijwerken van het Grootboek zijn de personen-rekeningen natuurlijk steeds achter. Slechts éèns per maand geven zij de geldelijke verhouding der betrokken personen tot de zaak aan, en omdat het van groot belang is, die verhouding voortdurend nauwkeurig aangegeven te hebben, bezigt men een Rekening-Courantboek, dat, zoo het bijgehouden wordt uit de ontvangen en verzonden brieven en bescheiden, een betrouwbare toets is voor de rekening Debiteuren en Crediteuren in het Grootboek, omdat de totaalbedragen, getrokken uit het Rekening-Courantboek op het oogenblik, waarop de journaalpost voor het Grootboek gemaakt wordt, gelijk moeten zijn aan de totaalbedragen, die op de rekening Debiteuren en Crediteuren geboekt worden. Deze laatste bedragen worden ontleend aan hulpboeken, als het Kasboek, Inkoopboek, Verkoopboek, Traite-boek, Remisenboek, Memoriaal, enz.

Hier te lande is men dus gewoon, bij verdeeling van den arbeid, het Memoriaal in zooveel hulpboeken te splitsen, als noodig blijkt, en uit ieder hulpboek een saamgetrokken Journaalpost te maken. Het Journaal, hoewel in een beknopter vorm saamgedrongen, blijft toch in zijn geheel en zal bij optelling dezelfde eindsommen moeten leveren, als wanneer, zooals bij de dagelijksche methode (1) geschiedt, post voor post uit het Memoriaal (of de hulpboeken) gejournaliseerd wordt. Ook zullen de tellingen van het Grootboek geene verandering ondergaan.

(1) De namen dagelijksche- en maandelijksche methode zijn wel gebruikelijk, maar lang niet juist. Betere namen wellicht zijn: de Methode der enkelvoudige journaalposten en de Methode saamgetrokken journaalposten.

De Engelschen gaan bij hunne verdeeling van den boekingsarbeid anders te werk.

In plaats van het Memoriaal, dat vooral bij een gesplitste boekhouding gevoeglijk achterwege kan blijven, splitsen zij het Journaal (dus het oorspronkelijk dagboek) in onderdeelen. Hierbij vallen dan nog die onderdeelen, welke, evenals het Kasboek, in werkelijkheid dezelfde gegevens zouden bevatten, als de betreffende rekening in het Grootboek, geheel weg. Hun Kasboek is dus geen onderdeel van het Journaal, (noch van het Memoriaal, zooals bij ons) maar de afzonderlijk gebonden rekening Kas uit het Grootboek.

Een boekhouding van zeer geringen omvang, waarin wij een Kasboek, een Memoriaal, een Journaal en een Grootboek zouden bezigen, zou volgens de Engelsche methode bestaan uit:

a. Een Kasboek *(Cash-book)*. De rekening Kas uit het Grootboek.

b. Een Journaal *(Journal)*. Het oorspronkelijke Journaal, waar de handelsvoorvallen in eens in „boekhouderschen stijl" ingeschreven worden.

c. Een Grootboek *(Ledger* (1) *)*. Hierin ontbeekt de rekening Kas. Bij het opmaken van de Proefbalans moeten dus de eindbedragen van het Kasboek in de kolommen der tellingen opgenomen worden, om deze gelijk te doen zijn.

Het is duidelijk, dat het Grootboek en het Kasboek, welker totalen elkander aanvullen, dezelfde saldi moeten opleveren. Hierbij valt op te merken, dat, wanneer een Grootboek in twee deelen wordt gesplitst, deze deelen (mits ze juist zijn) op dezelfde saldi na zullen sluiten.

Waar wij dus uit het Kasboek twee dubbele journaal-

(1) Het woord Ledger is hetzelfde als ons ligger. Dicksee zegt: (It is) so called because in that book the entries of all the transactions are laid or stored up, for future reference.

posten trekken, waarin de rekening Kas gedebiteerd wordt en verschillende andere rekeningen gecrediteerd, of juist andersom, daar boekt men volgens de Engelsche wijze alleen de contrabedragen, die tegenover de debet(credit)zijde van het Kasboek moeten staan, in het Grootboek. Bij uitzondering komt het voor, dat ook in het Grootboek een rekening Kas geopend wordt, die dan evenals bij ons, slechts totaalbedragen bevat. Het Kasboek komt dan nog niet met het onze overeen, want het is dan in plaats van een Grootboekrekening een deel van het Journaal geworden; er wordt n.l. geen journaalpost uitgetrokken, zooals bij ons.

Het Journaal wordt gewoonlijk gehouden in dezen vorm, welke slechts weinig van den hier gebruikelijken afwijkt.

JOURNAAL 1897.

			£ s d	£ s d
14 Jan.	JOSEPH BALL	10	490. 0.0	
	aan WESTERN STEEL COMPANY	18		490. 0.0
	Voor 70 tons stalen rails à £ 7 per ton, in commissie aan Ball verkocht.			
16 Jan.	WESTERN STEEL COMPANY	18	8.15.0	
	aan COMMISSIE	26		8.15.0
	Voor onze commissie op den bovenstaanden verkoop à 2/6 per ton.			
			£ 498.15.0	£ 498.15.0

De smalle kolom, vóór die der debetbedragen geplaatst, bevat de folio's der grootboekrekeningen. Wanneer meerdere debiteuren

tegenover één crediteur staan, en omgekeerd, wordt de post in even zooveel kleinere, elk van één debiteur en één crediteur gesplitst.

Bij ons vangt het Journaal aan met de journaliseering van den ingaanden Inventaris, en bevat zelfs het Memoriaal deze gegevens in zijn eersten post; (1) volgens de Engelsche methode is dit, nadat de boeken eenmaal geopend zijn, niet noodig, daar zij niet met behulp eener Balansrekening afgesloten worden, maar de saldi na het samenstellen der Verlies- en Winstrekening eenvoudig op nieuwe rekening worden overgedragen.

Daar te onzent de boeken in vollen vorm afgesloten worden, moeten zij noodwendig bij den aanvang van een nieuw tijdperk geheel worden heropend. De Engelsche wijze van afsluiten wordt, hoewel verre van algemeen, toch hier en daar bij ons te lande ook wel gevolgd.

De *Eingangsbilanz*, die onze Duitsche buren veelal openen kennen de Engelschen (als Grootboekrekening, wel te verstaan,) evenmin.

In beginsel is de Proefbalans geheel gelijk aan die, welke wij opmaken, maar, daar niet alle grootboekposten in het Journaal voorkomen (soms verreweg het kleinste deel), vervalt de toets, die het Journaal oplevert ten opzichte van de tellingen der Proefbalans. Zoo de tellingen der Proefbalans niet stemmen, kan eene vergelijking met de tellingen van het Journaal de zijde aanwijzen, waar de fout gezocht moet worden. Dit toetsmiddel vervalt te onzent ook, zoo men de journaalbedragen niet optelt (Droogl. Fortuyn, Smits.) e.a. (2) terwijl sommige Engelsche boekhouders het aan kunnen wenden, doordat zij de journaal-

(1) Bij eene heropening komt deze post ook wel verkort voor, om de tellingen van het Journaal in overeenstemming te brengen met die van het Grootboek.

(2) Zooals bekend, maken zeer vele oude schrijvers volstrekt geen melding van eene Proefbalans, en tellen ook het Journaal niet.

posten, welke hunne hulpboeken opleveren, nog eens in het Journaal inschrijven.

Hierdoor zullen deze boeken volkomen het karakter krijgen van Memoriaal-onderafdeelingen.

Het hiervoren vermelde in 't kort samenvattende, krijgen we dus:

1°. dat de Engelsche toepassing door sommige deelen van het Grootboek tot een afzonderlijk „grond"boek in te richten, arbeid bespaart;

2°. dat dit ook geschiedt, door van de afsluitposten (zelfs de overdrachten der winsten en verliezen) geen journaalposten te maken;

3°. dat volgens deze wijze de boeken alleen bij geheele afwikkeling (of overdracht) der zaak in vollen vorm afgesloten worden;

4°. dat de Balans niet als grootboekrekening voorkomt.

Als verkorten Inventaris kennen de Engelschen de Balans wel. Zij heet dan „Balance-sheet," en verschilt met de onze hierin, dat de bezittingen in het Credit en de schulden in het Debet voorkomen. (1)

De oorzaak van dit verschil is gemakkelijk te verklaren. De ingaande Balans (*Eingangsbilanz*) moet voor de bezittingen (in de plaats der Kapitaalrekening) gecrediteerd, en voor de schulden gedebiteerd worden. Daar nu de eerste Balans een ingaande is, zullen de bezittingen en schulden juist aan de tegenovergestelde zijden voorkomen, van die, waar men ze op een uitgaande Balans vinden kan. Nu stelt men volgens de Engelsche wijze iedere volgende Balans op, in overeenstemming met de eerste. Wij sluiten er ons boek mee af, en dus (ook al dragen

(1) Toch vindt men wel Balance-sheets, die geheel met onze inrichting der Balans overeenkomen, en dus Ausgangsbilanzen zijn.

Omgekeerd wordt de plaatsing der bezittingen en schulden op de Engelsche wijze ook wel hier te lande aangetroffen.

we de saldi in eens op de nieuwe rekeningen over) maken wij steeds een uitgaande Balans (*Ausgangsbilanz*).

Niettegenstaande de Engelsche „Balance-sheet" geen grootboekrekening is, komen de woorden Debet en Credit er toch vaak op voor.

De Inrichting der hulpboeken volgens de Engelsche Toepassing.

Hoewel in vorm somwijlen met de bij ons gebezigde hulpboeken overeenkomende, verschillen de Engelsche hulpboeken nagenoeg altijd met de onze hierin, dat zij deelen van het Journaal, of zelfs van het Grootboek zijn, en geen deelen van het Memoriaal.

Kasboek-Kassiersboek. Daar in Engeland zeer veel met chèques betaald wordt, bestaat er nog nauwer verband tusschen de rekeningen Kas en Kassier, dan bij ons.

Veelal vereenigt men het Kasboek met het Kassiersboek, door in het eerste in Debet en Credit een afzonderlijke kolom voor den kassier te openen.

Gewoonlijk wordt daar in Debet en Credit nog een kolom bestemd voor genoten of toegestane disconto's, waarvoor te onzent vaak twee posten gemaakt moeten worden. Men boekt dan het nominale bedrag der vordering bijv. in 't Debet, met de omschrijving: „aan Debiteuren N.N." en het afgetrokken disconto-bedrag in het Credit, met de omschrijving: „per Disconto" (of Intrest). Behalve dezen arbeid, spaart de bovenvermelde

inrichting van het Kasboek de posten uit, die bij het „over de kas laten loopen" van den Kassier noodzakelijk zijn.

Komen er dadelijk-betaalde verkoopen voor, dan kan men aan de Debetzijde een kolom openen, om de waarde der verkochte en gelijktijdig betaalde goederen in op te nemen. Op gezette tijden wordt het totaal dier bedragen in de kaskolom uitgeworpen. Dit is evenwel geen noodzaak. Men kan het bedrag tweemaal boeken, eens in de gewone geldkolom en eens in de daarvoor afzonderlijk ingerichte kolom. Wanneer de ontvangsten en uitgaven in een niet al te groot aantal afdeelingen gesplitst moeten worden, kan een op deze wijze ingericht Kasboek daarvoor dienen.

Het zoo vervormde Kasboek houdt niet op een rekening (in boekvorm) van het Grootboek te zijn. Het bevat de rekeningen Kas en Kassier beide.

Het disconto wordt op de daarvoor in aanmerking komende hulprekening in het Grootboek gebracht.

Bij het overbrengen van het saldo plaatst men in de folio-kolommen het teeken ×; bij overschrijvingen van Kas op Kassier, en omgekeerd de letter C (contra).

De inrichting blijkt uit het schema op pag. 19.

Bij het Kasboek sluit zich het *Onkostenboek* of Kleine Kasboek *(Petty Cash)* aan, dat mede tal van kolommen bevat, al naar de behoeften der zaak het eischen. Het voorbeeld op pag. 20 geeft een algemeen begrip van de inrichting van dit boek.

Het Wisselboek en het Traiteboek worden ingericht op eene wijze, die veel met de onze overeenkomt. De meest algemeene is die, gegeven op pag. 19. De liniatuur van het Traiteboek kan geheel daaraan gelijk zijn, terwijl dan de kolommen andere hoofden hebben.

Debet. **KASSA.** **CONTRA.** *Credit.*

Datum.		Omschrijving.	Fol	Disconto.	Kassa.	Kassier.	Datum.		Omschrijving.	Fol	Disconto.	Kassa.	Kassier.
Jan.	1	aan Saldo.	×		f 1862 85	f 19375 72	Jan.	4	per J. Smit.	16	f 80 —	120 —	f 7800 —
Jan.	8	„ L. v. Veen.	18		- 375 —		Jan.	9	per Kassier.	C		- 1000 —	
Jan.	9	„ Kassa.	C			- 1000 —	Jan.	10	p.Werkloonen	30		- 247 —	
Jan.	10	„ S. de Jong.	20	f 40 —	- 360 —		Jan.	10	per saldi.	×		- 1230 85	- 12575 72
Jan.	10	„ Intrest.	32	- 40 —									
				f 80 —	f 2597 85	f 20375 72					f 80 —	f 2597 85	f 20375 72
Jan.	11	„ Saldi.	×		f 1230 85	f 12575 72							

WISSELBOEK.

Volgnummer.	Datum.		Van wien ontvangen.	Order.	Op wien.	Folionummer.	Bedrag.	Wanneer getrokken.		Vervaldag. Jan.	Febr.	Maart.	April.	Mei.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Oct.	Novemb.	Dec.	Gegeven aan:	Opmerkingen.
69	1897 Jan.	9	Tw. Bank.	Eigen.	R. Simon &Co.	18	f 1500 —	Jan.	9			9										L. Henkes Jr.	14/1 '97.
							f 1500 —																

ONKOSTENBOEK.

MAAND JANUARI 1897.

Debet. *Credit.*

Datum	Fol. Kasb.	Bedrag.	Datum	Omschrijving.	No. Regn.	Betaald Bedrag.	Salarissen.	Porti.	Kantoorbehoeften.	Reisonkosten.	Advertenties.

INKOOPBOEK.

MAAND JANUARI 1897.

Gewichten, Getallen, Merken.	No. der Factuur.	Crediteuren.	Folio.	Totaal Bedrag.	Koffie.	Thee.	Tabak.	Sigaren.	Diversen.
10 mille Cuba.	13	2 S. KRAAL & Co.	16	f 600 —	f	f	f	f 600 —	f
50 balen Java.	2	4 J. KRAUS.	14	- 3000 —	- 3000 —				
				f 3600 —	f 3000 —			f 600	
					Fol. 20			Fol. 24	

In tegenstelling van het Kas- Kassiersboek zijn deze twee boeken werkelijk deelen van het Journaal. Er wordt uit deze boeken een periodieke post in het Grootboek gemaakt, waarbij de rekeningen Te innen- of Te betalen Wissels gedebiteerd of gecrediteerd worden, tegenover den remittant of trekker. De inning of betaling dier wissels wordt natuurlijk vanuit het Kasboek in het Grootboek gebracht. Deze post is natuurlijk een enkele, en betreft alleen de Wisselrekeningen.

Ook het mogelijk voorkomende disconto wordt vanuit het Kasboek op de daartoe bestemde rekening gebracht.

Het Inkoopboek is ingericht, zooals het voorbeeld op blz. 20 aangeeft. De kolommen hebben echter andere opschriften.

Door de inkomende facturen in een rangschikker (*ordner*) te bewaren, of ze in een daartoe bestemd register te plakken en door de uitgaande af te drukken, bespaart men den arbeid, die vroeger aan het overschrijven dezer stukken veelal verkwist werd. (1) Het Inkoopboek en ook het Verkoopboek bevatten alleen zulke gegevens (aan de facturen ontleend,) die voor de boeking der voorvallen noodzakelijk zijn. Worden de facturen genummerd, en het nummer in het boek opgenomen, dan zal men daardoor het naslaan zeer vereenvoudigen.

Is splitsing van de Goederenrekening gewenscht, (en dit is in vele zaken het geval,) dan kan eene doelmatige kolommen-indeeling, op de wijze, in ons voorbeeld gegeven, van zeer groot nut zijn. Bij het overboeken der totaalbedragen naar de betrokken rekeningen, plaatst men het folio der Grootboekrekening onderaan in de kolom, zooals in ons voorbeeld geschiedde.

Het Inkoopboek zoowel als het Verkoopboek zijn weder deelen van het gesplitste Journaal. Er worden dus niet, zooals

(1) Dit zal wel niet in strijd met Art. 6 W. v. K. wezen.

bij ons Journaalposten uit afgeleid, maar, naar de gegevens van deze boeken, wordt in eens een post in 't Grootboek gemaakt.

Deze post is een dubbele, en wel:

Goederen
Aan Crediteuren,

of:

Debiteuren
Aan Goederen.

Soms vindt men wel eene afzonderlijke rekening voor de inkoopen (*Purchases Account*) en een voor de verkoopen (*Sales Account*). De totalen dezer rekeningen worden naar een Algemeene Goederen-rekening (*Trading Account*) gebracht, ten einde de winst te bepalen.

Vaak opent men voor verschillende onderdeelen van het bedrijf afzonderlijke In- en Verkoopboeken. De kolommen-indeeling wordt dan in vele gevallen overbodig. Ook bezigt men In- en Verkoopboeken in duplo, vooral in groote zaken, waar het boek den volgenden dag in eene andere afdeeling moet overgaan, ten einde er de noodige gegevens aan te ontleenen voor de boekhouding, door die afdeeling gevoerd.

Na hetgeen we tot hiertoe van de gebezigde hulpboeken gezegd hebben, zal de volgende opmerking wel geen verdere verklaring behoeven:

Zoo bij de Engelsche toepassing een hulpboek een onderdeel is van het Grootboek, dan wordt er op bepaalde tijden een *enkele* grootboekpost uit geboekt, en zoo het een onderdeel is van het gesplitste Journaal, dan een *dubbele*.

Bij het Inkoopboek en het Verkoopboek sluiten zich twee hulpboeken aan, die dienen om er teruggezonden of terugontvangen partijen (of gedeelten van partijen) in te boeken.

Men kan ook, (vooral als dergelijke terugzendingen niet veelvuldig voorkomen) de door ons teruggezonden goederen in het Inkoopboek aanteekenen, en wel met rooden inkt, ten einde aan te geven, dat de som der getallen in dezelfde kolom, met de vermelde bedragen moet verminderd worden. Op dezelfde wijze kan men de aan ons teruggezonden goederen in het Verkoopboek aanteekenen.

Richt men voor deze posten afzonderlijke boeken in, een voor Teruggezonden Goederen en een voor Terugontvangen Goederen, dan zijn deze boeken gelijnd overeenkomstig de inrichting van het Inkoopboek op pag. 20. De post, die uit het boek voor Teruggezonden Goederen in het Grootboek gemaakt wordt, is echter juist tegenovergesteld aan dien, uit het Inkoopboek getrokken. Evenzoo zijn de posten, getrokken uit het boek voor Terugontvangen Goederen, en het Verkoopboek elkanders tegengestelden.

Het Journaal, mede een hulpboek, is reeds hiervoren voldoende behandeld.

Het spreekt van zelf, dat in vele zaken meerdere hulpboeken in gebruik zijn, doch wij meenen met de hier behandelde te kunnen volstaan, met het oog op ons doel en den omvang van dit werk.

De verdeeling van het Grootboek.

Wij maakten reeds in de vorige bladzijden kennis met een eigenaardige splitsing van het Grootboek. Het vereenigde Kasboek-Kassiersboek bevatte immers de afzonderlijk gebonden Grootboekrekeningen van dien naam. Wij stipten ook reeds aan,

dat, om een Proefbalans te kunnen maken, de bedragen van het Kasboek (*Cashbook*) en Grootboek (*Ledger*) bijeengevoegd moeten worden.

Hoewel in verschillende deelen gebonden, blijft het Grootboek toch één geheel vormen. Theoretisch blijft men het dan ook steeds als zoodanig beschouwen.

Ter wille van de verdeeling van den arbeid, of den reusachtigen omvang, die één Grootboek verkrijgen zou, zoo het alle noodige rekeningen moest bevatten, heeft men het in vele zaken, (zelfs van matigen omvang) in meerdere deelen verdeeld, dan in de twee, waarmede wij reeds kennis maakten.

Heeft men voor eene administratie twee personen noodig, dan kan men den een belasten met het bijhouden van Kasboek (*Cashbook*) en Grootboek (*Ledger*) en den ander met de verschillende hulpboeken. Zijn meerdere personen noodig, dan treedt bij de Engelsche toepassing veelal de verdere onderverdeeling van het Grootboek (*Ledger*) in.

Als gegevens voor de te volgen verdeeling gelden vaak:

1°. de aard der handelszaak, dus splitsing naar de takken van bedrijf.

2°. de in meerdere of mindere mate gewenschte geheimhouding der te boeken voorvallen. [1]

3°. de woonplaatsen van Debiteuren of Crediteuren.

4°. de beginletters van de namen der Debiteuren en Crediteuren.

De eerste verdeeling van het Grootboek is gewoonlijk in drieën. Men verkrijgt dan de volgende deelen:

1. *Debiteuren-Grootboek* (*Sold Ledger*), bevat de rekeningen van alle debiteuren.

(1) De Engelschen hebben dus van zelf eene geheimboekhouding.

2. *Crediteuren-Grootboek (Bought Ledger)*, bevat de rekeningen van alle crediteuren.

3. *Privé-Grootboek* of *Algemeen Grootboek (General Ledger*, meestal *Private Ledger* genoemd) bevat alle overige rekeningen. [1]

In uitgebreide handelszaken is eene verdere verdeeling noodzakelijk.

Men verdeelt daar veelal de Debiteuren- en Crediteuren-Grootboeken in onderdeelen; bijv. naar de beginletters der rekeningen; zoodat men bijv. krijgt:

Debiteuren-Grootboek A tot E, Debiteuren-Grootboek F tot K, Debiteuren-Grootboek L tot R en Debiteuren-Grootboek S tot Z.

Ook kan men voor soorten van afnemers of leveranciers afzonderlijke Grootboeken openen als: Debiteuren-Grootboek Stad, Debiteuren-Grootboek Provincie, Debiteuren-Grootboek Buitenland.

Het Algemeen Grootboek wordt wel gesplitst in:

a. Algemeen Grootboek (*Nominal Ledger*), 't welk de verschillende Goederen-rekeningen bevat, en

b. Privé-Grootboek (*Private Ledger*), voor de Kapitaalrekening, de Verlies- en Winstrekening en hare onderdeelen.

Of eene rekening in het eene, dan wel in het andere Grootboek een plaats krijgt, hangt veelal van den aard der onderneming af. Zoo komt de rekening Te innen Wissels nu eens in het Debiteuren-Grootboek (*Sold Ledger*) voor, dan weer in het Algemeen Grootboek (*Nominal Ledger*), of in het Privé Grootboek.

De voordeelen, die door deze verdeeling van het Grootboek verkregen worden, zijn:

(1) Hierbij merke men op, dat door deze splitsing van het Grootboek het Inkoop- (Bought book) en het Verkoopboek (Daybook) niet overbodig worden.

1°. Doordat de Kapitaalrekening en verschillende Winstrekeningen in het Privé Grootboek voorkomen, kunnen zoowel het vermogen, als de handelsuitkomsten, gemakkelijk voor het kantoorpersoneel geheim gehouden worden. Dit is zelfs mogelijk met sommige vermogensbestanddeelen, indien de verdeeling van den arbeid dit ten minste toelaat.

2°. De rangschikking vergemakkelijkt het naslaan der rekeningen, en het overzicht over de geheele boekhouding.

Ten opzichte van de splitsing van het Grootboek valt nog op te merken:

1°. Door de splitsing wordt de aard van het Grootboek niet in het minst gewijzigd.

2°. Hoewel alle posten niet in hetzelfde boek worden ingeschreven, blijft toch iedere boeking een dubbele.

3°. Het evenwicht tusschen de bedragen in 't Debet en Credit der gezamenlijke Grootboeken blijft bij een nauwkeurige bewerking volkomen bewaard.

Er kan dus te allen tijde een Proefbalans uit de gezamenlijke Grootboeken getrokken worden om te onderzoeken, of het evenwicht bewaard bleef. De genoemde onder-Grootboeken vullen elkander op dezelfde wijze aan, als het Kasboek en Grootboek. Daar moest ook, zooals wij hiervoren zagen, het saldo van het eene boek in de Proefbalans, uit het andere boek getrokken, opgenomen worden, om deze te doen sluiten.

Op deze wijze kan men wel ontdekken (voor zoover dit met de Proefbalans mogelijk is) of men juist gewerkt heeft of niet.

Omtrent de *plaats* waar een fout schuilen moet, geeft de Proefbalans der gezamenlijke Grootboeken echter geenerlei aanwijzing.

Om te kunnen ontdekken, in welk Grootboek een mogelijke fout zich moet bevinden, moet elk boek een zelfstandige contrôle hebben.

Deze verkrijgt men door elk boek op zichzelf volledig te maken (*self-balancing*, zeggen de Engelschen). In dit geval kan er uit ieder Grootboek een volledige Proefbalans getrokken worden.

Men maakt elk Grootboek op zichzelf volledig (*self-balancing*) door er een rekening in te openen, die bestemd is om, de verschillen, die er noodwendig tusschen de totalen der Debet- en Creditkolommen moeten bestaan, alle op te nemen.

Staat een Grootboek in verband met meerdere onder-Grootboeken, zooals wij hiervoren van het Algemeen Grootboek en het Debiteuren- en Crediteuren-Grootboek zagen, dan worden er in het Algemeen Grootboek zoovele Sluitrekeningen geopend als er onderboeken zijn.

Zulke rekeningen, door de Engelschen *Adjustment Accounts* of *Reconciliation Accounts* genoemd, kunnen wij gevoeglijk den algemeenen naam Sluitrekeningen geven, omdat zij dienen om de Proefbalans, getrokken uit het boek, waarin zij voorkomen, te doen sluiten.

De naam Sluitrekeningen is een algemeene, waarmede alle dergelijke rekeningen aangeduid worden. Gewoonlijk ontleent elk dezer rekeningen haar bijzonderen naam aan het Grootboek, waarheen zij verwijst. De waarden, die op zulk een rekening voorkomen, worden in het betrokken Grootboek volledig verantwoord.

Zoo heet de Sluit-rekening, die in het Debiteuren-Grootboek geopend wordt: Algemeen-Grootboekrekening; die van het

Crediteuren-Grootboek heeft denzelfden naam, omdat ze ook naar het Algemeen Grootboek verwijst.

De twee Sluitrekeningen, die het Algemeen Grootboek bevat, heeten: Debiteuren-Grootboekrekening en Crediteuren-Grootboekrekening.

Deze rekeningen, alleen geopend om het evenwicht tusschen de Debet- en Creditkolommen van het betrokken Grootboek aan te brengen, hebben eigenlijk alleen het *uiterlijk* van rekeningen. Beschouwt men ze echter als staten, waarop sommige bezittingen of schulden in één bedrag samengevat tot verantwoording komen, die in een ander Grootboek in onderdeelen worden verantwoord, dan kan men haar het zuiver karakter van rekeningen niet ontzeggen. Men moet ze dan onder de hulprekeningen rangschikken, daar zij Debet of Credit worden in de plaats van andere rekeningen, die Debet of Credit zijn.

„De Sluitrekening", zegt Dicksee, „is een der schoonste en meest scherpzinnige vindingen van de hedendaagsche boekhoudkunst, en geen boekhouder, die in staat is, zich ervan te bedienen, zou ooit afstand willen doen van de groote voordeelen, die zij verschaft.

In een groote zaak, waar ieder bediende aansprakelijk wordt gesteld voor de juistheid van het door hem bijgehouden onder-Grootboek, is zij inderdaad onontbeerlijk."

Zonder nu voor de Sluitrekening zóó in vervoering te geraken en ze te rangschikken onder de *„schönste Erfindungen des menschlichen Geistes"*, moeten wij toch erkennen, dat zij zeer belangrijke diensten bewijst, welke men zich vooral in een uitgebreide zaak, met verschillende afdeelingen, uitstekend benutten kan.

Laten wij nu eens meer in onderdeelen den dienst en de inrichting van deze soort rekeningen bespreken en den invloed nagaan, die zij op de geheele boekhouding (volgens de Engelsche wijze) uitoefenen.

Het Debiteuren- en het Crediteuren-Grootboek staan in zeer nauw verband met het Algemeen Grootboek.

De posten, welke in deze beide boeken aangeteekend worden, vinden steeds hun tegenhangers (tegen-posten) in het Algemeen Grootboek.

Worden er bijv. goederen gekocht, zoo zal een der Goederen-rekeningen in het Algemeen Grootboek gedebiteerd en de rekening van den verkooper in het Crediteuren Grootboek gecrediteerd worden.

In ieder der betrokken Grootboeken heeft dus een enkele boeking plaats.

Door een Sluitrekening in elk Grootboek te openen, wordt de enkele post in ieder boek een dubbele.

In het Algemeen Grootboek zal dan een der Goederen-rekeningen gedebiteerd en de Sluitrekening, die naar het Crediteuren Grootboek verwijst, (*Bought Ledger Account*) gecrediteerd worden.

In het Crediteuren-Grootboek debiteert men de Algemeen-Grootboek-rekening (*General Ledger Account*) en crediteert de rekening van den verkooper.

Moet bijv. de betaling van een aan ons verschuldigde som gelds geboekt worden, dan zijn bij zulk een post weder twee Grootboeken betrokken.

In het Algemeen Grootboek wordt de rekening Kas (afzonderlijk gebonden en Kasboek genaamd) gedebiteerd en de naar het Debiteuren Grootboek verwijzende Sluit-rekenig (*Sold Ledger Account*) gecrediteerd.

In het Debiteuren-Grootboek debiteert men de Algemeen Grootboekrekening en crediteert men de rekening van den debiteur.

De Sluitrekeningen van het Debiteuren- en Crediteuren-Grootboek dragen wel denzelfden naam, maar hierdoor kan geen verwarring ontstaan, want zij bevinden zich in afzonderlijke boeken, die door verschillende personen gehouden worden.

Hier volgen eenige voorbeelden van Sluitrekeningen.

In het Algemeen Grootboek:

Debet.	**Debiteuren-Grootboek-Rekening.**		*Credit.*
Aan diversen, volgens Inkoopboek	f 2000.—	Per Kas	f 1100.—
		„ Intrest	- 35.—
		„ Saldo	- 865.—
	f 2000.—		f 2000.—
Aan Saldo	f 865.—		

In het Debiteuren-Grootboek:

Debet.	**Algemeen-Grootboek-Rekening.**		*Credit.*
Aan Kas	f 1100.—	Per diversen, volgens Inkoopboek	f 2000.—
„ Intrest	- 35.—		
„ Saldo	- 865.—		
	f 2000.—		f 2000.—
		Per Saldo	f 865.—

Het feit zal wel geen verklaring behoeven, dat twee op elkander slaande Sluitrekeningen dezelfde bedragen moeten vertoonen, maar aan tegengestelde zijden.

We openden in het Algemeen-Grootboek twee Sluitrekeningen, en in het Debiteuren- en het Crediteuren-Grootboek elk slechts één.

Zal er nu, zoo er posten mochten voorkomen, die de beide onder-Grootboeken voor Debiteuren en Crediteuren betreffen, niet in elk dezer Grootboeken *nog* een Sluit-rekening geopend worden?

Het is in 't algemeen niet raadzaam, dit te doen, daar er hierdoor, vooral als de verdeeling van het Grootboek verder doorgevoerd is en er dus meerdere onder-Grootboeken zijn, gemakkelijk verwarring ontstaan kan.

Het verdient de voorkeur steeds één Grootboek (het Algemeen of Privé-Grootboek) als het hoofdboek te beschouwen, waarvan de andere Grootboeken onder-afdeelingen vormen.

Het Algemeen-Grootboek bevat dan evenveel Sluitrekeningen als er onder-Grootboeken zijn, en ieder onder-Grootboek bevat slechts éene Sluit-rekening, nl. de Algemeen-Grootboek-rekening.

Het Kasboek of het vereenigde Kas- en Kassiersboek, hoewel feitelijk ook een onder-Grootboek, bevat geen Sluitrekening, terwijl, als in het Algemeen-Grootboek een rekening Kas voorkomt, (zie blz. 14) deze feitelijk een Sluit-rekening is.

De beide Sluitrekeningen van het Algemeen-Grootboek: de Debiteuren-Grootboekrekening en de Crediteuren-Grootboekrekening komen overeen met de te onzent gehouden rekening Debiteuren en Crediteuren, bij de methode der saamgetrokken journaalposten. De bedoelde onder-Grootboeken komen dan met ons Rekening-Courantboek overeen. Deze overeenkomst, hoewel zeer groot, bestaat alleen ten opzichte van de mechaniek der boekingen. Theoretisch is er een groot verschil tusschen de deelen van het Grootboek (de genoemde onder-Grootboeken) en een bijboek als ons Rekening-Courantboek.

Onze verzamelde rekening Debiteuren en Crediteuren is eene beknopte samenvatting van een groot getal afzonderlijke rekeningen van vorderingen en schulden, en dus als zoodanig eene oorspronkelijke grootboekrekening.

De Sluitrekeningen, hierboven genoemd, zijn echter ingelaschte staten, welke het rekenkundig evenwicht moeten herstellen, dat door de splitsing van het Grootboek in de verschillende deelen verbroken is.

Practisch is het verschil echter niet noemenswaard.

Hoe zal men nu te werk gaan, wanneer er in het eene onder-Grootboek een post voorkomt, waarvan de tegenboeking in een neven-Grootboek thuis behoort, in plaats van in het Algemeen-Grootboek.

Teneinde geen twee Sluitrekeningen in één onder-Grootboek te moeten openen, laat men zulke posten (die, als de verdeeling van het Grootboek oordeelkundig geschied is, tot de uitzonderingen behooren) eenvoudig over het Algemeen-Grootboek loopen.

Moet bijv. één der rekeningen in onder-Grootboek A gedebiteerd, en één in onder-Grootboek B gecrediteerd worden, dan crediteert men in A de Algemeen-Grootboekrekening. In het Algemeen-Grootboek debiteert men de Sluitrekening voor onder-Grootboek A en crediteert men die voor onder-Grootboek B.

Na dit gedaan te hebben, crediteert men de betrokken rekening in onder-Grootboek B, en debiteert de in dat boek voorkomende Algemeen-Grootboekrekening.

Deze handelwijze is wel omslachtig, maar is toch in ieder geval te verkiezen boven het openen van nieuwe Sluitrekeningen, vooral daar zulke posten slechts bij uitzondering voorkomen.

De splitsing van het Grootboek is meestal ook van invloed op den vorm van enkele hulpboeken, bijv het Kasboek of het vereenigde Kas- en Kassiersboek.

Er zullen in het Kasboek posten voorkomen, wier tegenboekingen in de verschillende Grootboeken moeten plaats hebben.

Bij een verkoop van effecten tegen contant geld zal de tegen-post in het Algemeen-Grootboek voorkomen, terwijl bij het innen eener vordering, of het betalen eener schuld, rekeningen betrokken zijn, die zich in het Debiteuren-Grootboek of in het Crediteuren-Grootboek bevinden.

Teneinde deze tegen-boekingen te vergemakkelijken, heeft men in het Kasboek aan weerskanten twee kolommen ingericht. In het debet dragen deze kolommen respectievelijk de namen: Debiteuren-Grootboek en Algemeen-Grootboek, en in het credit heeten zij: Crediteuren-Grootboek en Algemeen-Grootboek.

Dat de kolom Algemeen Grootboek aan *beide* zijden voorkomt, en de kolommen, op de beide onder-Grootboeken betrekking hebbende, slechts aan *ééne*, vindt zijne verklaring in het feit, dat de rekeningen van het Algemeen Grootboek tegenover de Kas zoowel debet als credit kunnen wezen, terwijl de rekeningen in de beide onder-Grootboeken gewoonlijk alleen debet, of alleen credit zijn per of aan Kas.

Hoe het Kasboek er dan uitziet, blijkt uit het voorbeeld op blz. 34. Er kan nog een kolom voor den kassier aan beide zijden voorkomen, zooals op blz. 19.

In de practijk treft men niet zelden afzonderlijke Journalen aan voor de onder-Grootboeken der Debiteuren en Crediteuren. (*Bought-Ledger-Journal en Sold-Ledger-Journal*) in welk geval het Kasboek aan iedere zijde slechts één extra kolom bevat voor de bedragen, die in het Algemeen Grootboek thuis behooren.

KASSA. — **CONTRA.**

Debet. — *Credit.*

Datum.	Omschrijving.	Folio.	Debit.-Grootb.	Algemeen Grootb.	Kas-bedrag.	Datum.	Omschrijving.	Folio.	Credit-Grootb.	Algemeen Grootb.	Kas-bedrag.
1897.						1897.					
Jan. 1	Aan Kapitaal	1		f 200 —	f 200 —	Jan. 4	Per Meubilair	4		f 80 —	f 80 —
" 12	" J. den Bosch	8	f 400 —		- 400 —	" 13	" J. Eckster	6	f 100 —		- 100 —
" 16	" L. de Haan	10	- 100 —		- 100 —	" 17	" G. Halter	9	- 200 —		- 200 —
" 20	" G. Graus	7	- 80 —		- 80 —	" 26	" P. Los	11	- 120 —		- 120 —
			f 580 —	f 200 —	f 780 —				f 420 —	f 80 —	f 500 —
" 31	" Algem.Grootboekrek.	2	- 420 —			" 31	" Algem. Grootboekrek.	5	- 580 —		
	" Debit.-Grootboekrek.	12		- 580 —		" 31	" Credit.-Grootboekrek.	3		- 420 —	- 280 —
						" 31	" Saldo	X		- 280 —	
			f 1000 —	f 780 —	f 780 —				f 1000 —	f 780 —	f 780 —
Febr. 1	Aan Saldo			f 280 —	f 280 —						

Het inkoopboek (*Bought book*), op de gewone wijze ingericht (zie pag. 20) levert de boekingsstoffen voor het Crediteuren-Grootboek (*Bought Ledger.*)

Voor het totaal der maandelijksche inkoopen wordt in het Crediteuren-Grootboek de Sluitrekening gedebiteerd, en de rekeningen der diverse Crediteuren worden daar tegenover gecrediteerd.

De betalingen aan verschillende Crediteuren, welke in de Crediteuren-kolom aan de creditzijde van het Kasboek gevonden worden, brengt men in het debet der betreffende rekeningen, en voor het totaalbedrag wordt de Algemeen-Grootboek-rekening gecrediteerd.

De boekingen in het Debiteuren-Grootboek geschieden op overeenkomstige wijze.

De bedragen, uit het Verkoopboek getrokken, brengt men in het debet van de rekeningen der verschillende afnemers, en voor het totaal is de Algemeen-Grootboekrekening credit.

Voor de bedragen, die van debiteuren per kas ontvangen zijn, en die ontleend worden aan de kolom Debiteuren-Grootboek welke aan de debetzijde van het Kaskoek voorkomt, crediteert men de verschillende rekeningen en debiteert men in totaal de Algemeen-Grootboekrekening.

Het totaalbedrag der kolom Debiteuren-Grootboek aan de debetzijde van het Kasboek wordt uitgeworpen in de kolom Crediteuren-Grootboek, aan de creditzijde, en omgekeerd wordt het totaalbedrag dezer laatste kolom, uitgeworpen in de eerstgenoemde. Hierdoor worden natuurlijk de tellingen dezer twee kolommen gelijk. (Zie pag. 34.)

Het kassaldo wordt beschouwd als het saldo van een rekening in het Algemeen Grootboek, vandaar, dat het in de kolom van dien naam uitgeworpen wordt.

Het Algemeen-Grootboek wordt bijgehouden uit de gegevens, die het Journaal en de daartoe bestemde kolommen van het Kasboek opleveren.

Alle vorderingen op derden komen in één bedrag (of enkele bedragen) voor op de Debiteuren-Grootboekrekening en alle schulden aan derden op de Crediteuren-Grootboekrekening.

Het boek is dus geheel volledig, al zijn sommige vermogensbestanddeelen wat erg beknopt behandeld.

Al naar de omvang der zaak het eischt, kan het aantal onder-Grootboeken worden vermeerderd, en ieder dezer kan door het openen eener Sluitrekening op zich zelf sluitend gemaakt worden. Bij voorkeur opent men in ieder onder-Grootboek slechts één Sluitrekening, zooals we hiervoren uiteenzetten. In het Algemeen Grootboek zullen er zooveel Sluitrekeningen voorkomen, als er onder-Grootboeken zijn.

We openden in het Kasboek slechts ééne kolom, die op het Crediteuren-Grootboek, en slechts één die op het Debiteuren-Grootboek betrekking heeft.

Er kunnen echter posten voorkomen, waarbij één kolom voor het Debiteuren-Grootboek in 't Credit (van het Kasboek) en waarbij één voor het Crediteuren-Grootboek in het Debet noodig zou zijn.

Door verschillende omstandigheden, als het terugzenden van goederen, het betalen van onkosten voor anderen, het toestaan van bijzondere kortingen, enz. kan de Kas immers credit worden tegenover rekeningen uit het Debiteuren-Grootboek, of debet tegenover rekeningen uit het Crediteuren-Grootboek.

Deze bedragen zou men, indien men eenmaal het Kasboek op de manier, hiervoren vermeld (pag. 34) ingericht had, uit kunnen werpen in de kolom Algemeen Grootboek.

Voor mogelijke disconto's zou men eene afzonderlijke discontokolom kunnen openen (aan elke zijde) op de wijze, aangegeven op pag. 19.

Heeft men nu het Debiteuren- en ook het Crediteuren-Grootboek weder onderverdeeld, dan zou men in het Kasboek, behalve de kolommen voor den Kassier en het Algemeen-Grootboek nog evenveel kolommen moeten openen, als er Debiteuren- of Crediteuren-Grootboeken zijn, welk getal kolommen nog met een even groot getal disconto-kolommen vermeerderd kon worden.

Daar zulk een groot aantal kolommen licht aanleiding geeft tot vergissingen, bezigt men in zulke gevallen aan iedere zijde meestal drie kolommen: één voor het kasbedrag, één voor den kassier en één voor disconto's. Men zoekt dan aan het einde van iedere maand de bedragen uit, die in de verschillende Grootboeken thuis hooren. Dit kan, indien de omschrijving kort en duidelijk gesteld is, zonder veel moeite geschieden.

Hiervoren gaven wij in 't kort aan, hoe het Debiteuren-Grootboek samengesteld wordt uit de gegevens, door het Verkoopboek (en het Kasboek) verschaft en het Crediteuren-Grootboek op dezelfde wijze wordt bijgehouden uit het Inkoopboek en het Kasboek.

In tal van zaken (vooral kleinere) zal het meermalen voorkomen, dat een afnemer tevens leverancier is. De rekeningen van personen, waarmede men op deze manier zaken doet, zullen dus in beide onder-Grootboeken voorkomen. Hoe klein het bedrag ook moge zijn, waarvoor een Crediteur voor mogelijke leveringen aan hem gedaan, moet worden gedebiteerd, men moet voor hem, zoo men zich streng aan de genoemde inrichting houdt, een rekening in het Debiteuren-Grootboek openen.

Men kan hier echter wel iets op vinden.

Laten we veronderstellen, dat we het besluit nemen, deze gemengde rekeningen alleen in het Crediteuren-Grootboek te plaatsen. We moeten dan de bedragen uit het Verkoopboek deels naar het Debiteuren-Grootboek, deels naar het Crediteuren-Grootboek overbrengen.

Plaatsen we deze bedragen in beide boeken, dan moeten we, om in elk boek evenwicht te krijgen, de Sluitrekeningen nog debiteeren en crediteeren. Doch voor welke bedragen?

Indien we bijv. in eene week voor *f* 1000 verkocht hebben, waarvan *f* 100 aan Crediteuren, dan moet *f* 900 in het Debiteuren-Grootboek gebracht worden en *f* 100 in het Crediteuren-Grootboek.

De bediende, met het houden van het Algemeen-Grootboek belast, heeft dus de Crediteuren-Grootboekrekening te debiteeren voor *f* 100 en de Debiteuren-Grootboekrekening voor *f* 900 waar tegenover dan meerdere Goederen-rekeningen gecrediteerd kunnen worden.

De houder van het Algemeen Grootboek heeft dus niets anders te doen, dan de Crediteuren-Grootboek-(sluit)rekening te debiteeren voor *f* 100 en de Debiteuren-Grootboek-(sluit)rekening voor *f* 900.

De bediende, belast met het bijhouden van het Debiteuren-Grootboek, crediteert de Sluitrekening in dit boek voor *f* 900 en die, welke het Crediteuren-Grootboek houdt, crediteert de daarin voorkomende Sluitrekening voor *f* 100.

Zoo de gemengde rekeningen (van personen, waarmede wij zoowel koopen als verkoopen sluiten) in beide boeken voorkomen, wordt deze handelwijze ook bij de boeking der posten uit het Inkoopboek toegepast.

Zulke gemengde rekeningen komen dan in ieder onder-Grootboek slechts gedeeltelijk te staan. Zoo dit noodig mocht

blijken, kan men de totalen (of het saldo) van de rekening in het eene boek overbrengen naar de rekening van den betrokken persoon in het andere.

Indien dit gebeurt, moet ook de houder van het Algemeen Grootboek een post maken. Hij moet nl. om de beide Sluitrekeningen met die in de onder-Grootboeken te doen stemmen, de Crediteuren Grootboekrekening debiteeren en de Debiteuren-Grootboekrekening crediteeren voor het overgebrachte bedrag, of omgekeerd.

Het gebruik van Sluitrekeningen biedt dus de volgende voordeelen:

1°. Daar ieder Grootboek op zich zelf sluitend is, kan ieder houder van zulk een boek de juistheid van zijn werken nagaan, onafhankelijk van de nauwgezetheid door anderen aangewend.

2°. Bij mogelijk voorkomende fouten blijkt, in welk deel van het Grootboek die zich moeten bevinden, zoodat men bij het zoeken niet het geheele boek behoeft door te loopen.

3°. Oneerlijkheid van de zijde der boekhouders wordt er door voorkomen, of ontdekt.

Het is een feit, dat vervalschingen voorkomen worden, door den kassier bijv. niet de personen-rekeningen bij te laten houden.

Hij behoort niet in staat te zijn, eene verandering in het Debiteuren- of Crediteuren-Grootboek aan te brengen, ten einde een foutief bedrag, in het Kasboek voorkomende, met dat op de betrokken rekening te doen stemmen. Nu behaalt men wel is waar dit voordeel ook, zonder de onder-Grootboeken zelf sluitend te maken, maar door de Sluitrekeningen wordt dadelijk aangeduid in welk boek, de vervalsching mocht gepleegd zijn.

Is n.l. de verandering van een bedrag, door den oneerlijken boekhouder zoowel op de betrokken rekening, als de Sluit-

rekening aangebracht, zoo zal zijn Sluitrekening niet stemmen met die, welke een ander boekhouder op zijn boek houdt, en een vergelijking der bedragen zal spoedig aan 't licht brengen, waar de verandering plaats greep, hetgeen anders niet gemakkelijk te ontdekken valt.

Acht men geen der genoemde voordeelen overwegend, zoo zal men er niet toe overgaan, de boeken afzonderlijk te doen sluiten. In één geval zal het evenwel steeds bijzonder raadzaam zijn, van Sluitrekeningen gebruik te maken, en wel, wanneer een Privé-Grootboek wordt gehouden, met welks inhoud de patroon den boekhouder niet bekend wenscht te maken.

De boekhouder behoort dan eene zelfstandige contrôle te kunnen uitoefenen op de door hem gehouden grootboeken. Bezigt men geene Sluit-rekening, dan moet de boekhouder voor zijn contrôle eerst de noodige gegevens van den principaal ontvangen, en bij mogelijke verschillen zal de patroon, zoo de boekhouder zijn boekingen eerst zooveel mogelijk nagegaan heeft, niet licht overtuigd worden, dat de fout in *zijn* Grootboek schuilt, hetgeen toch licht voor kan komen.

De overdrachten van winst of verlies in het Algemeen-Grootboek kunnen dan in plaats van op de Verlies- en Winstrekening (die dan in het Privé-Grootboek gehouden wordt) geboekt worden op de Privé-Grootboekrekening.

We zullen in 't volgende hoofdstuk gelegenheid hebben, deze toepassing der Sluitrekeningen meer in 't breede te behandelen.

Summa summarum besluiten we, dat het nadeel, verbonden aan het openen van Sluitrekeningen, 't welk in het meerdere werk bestaat, lang niet opweegt tegen de genoemde voordeelen, waarbij we nog dit kunnen voegen, dat de bediende, met het bijhouden van een onder-Grootboek belast, met meer nauwgezetheid zal werken, als hij aansprakelijk gesteld is voor het evenwicht in zijn boek en hij zelf de juistheid van zijn werk van tijd tot tijd kan toetsen.

Voordeelen der Engelsche Toepassing.

De Engelsche toepassing van het Dubbel-Boekhouden wijkt, zooals we in de vorige bladzijden uiteenzetten, in menig opzicht van de hier te lande gevolgde af. 't Opmerkelijkste en belangrijkste verschilpunt bestaat hierin, dat bij de Engelsche wijze steeds het streven merkbaar is, de boeking der handelsvoorvallen zooveel mogelijk *in eens* in het daartoe bestemde boek (dus feitelijk in eens in Grootboek of Journaal) te doen plaats hebben. Denken we bijv. aan het Kas-Kassiersboek in zijne hoedanigheid van verzamelde Grootboekrekening, en aan het In- en Verkoopboek als deelen van het Journaal.

Vele, we mogen wel zeggen bijna alle toepassingen, door de Engelschen aangewend, tot besparing van arbeid, worden hier te lande even goed gebezigd, doch niet overal even stelselmatig. De hier gevolgde wijze van boeken is ook niet zoo beknopt als de Engelsche. Wat de beginselen betreft, bestaat er hoegenaamd geen verschil. De toepassing der grondbeginselen der „Scrittura Doppia" is in beide stelsels even streng.

De splitsing van het Grootboek en de opening van sluitrekeningen, hoewel bijzonder eigen aan het Engelsche stelsel, zijn volstrekt niet vreemd aan het onze, zooals we in de volgende hoofdstukken zullen zien.

En al moge het waar zijn, dat we in vele leerboeken, ook van onze Duitsche naburen, toepassingen aangeprezen en uitgewerkt vinden, die wegens het vele schrijfwerk, daaraan verbonden, nagenoeg onuitvoerbaar zijn, toch kunnen we de meening van Dicksee niet onderschrijven, dat de buitenlandsche boekhouders (niet-Engelsche, wel te verstaan) meestal in de dwaling verkeeren, dat de zaak er is om de boeken en niet de boeken er zijn om de zaak.

De voordeelen van de Engelsche toepassing boven de onze zijn meestal zeer betrekkelijk, d.w.z. nu eens zal de eene wijze van handelen de voorkeur verdienen en dan weder de andere, al naar de aard der onderneming 't meebrengt.

Zeer zeker zal menig boekhouder goed doen, van de Engelsche wijze van werken kennis te nemen, daar het ongetwijfeld vast staat, dat onze Engelsche vakgenooten over 't algemeen bij uitstek practisch zijn. De hooge vlucht van Engelands handel en de groote ontwikkeling van het bankwezen aldaar moeten noodwendig invloed uitgeoefend hebben op de ontwikkeling van de toegepaste leer van het dubbel-boekhouden.

Het Geheimboekhouden.

Een koopman kan redenen vermeenen te hebben, sommige zaken voor zijnen boekhouder, of het verdere kantoorpersoneel verborgen te houden.

Deze geheimhouding behoeft nog volstrekt niet het gevolg van wantrouwen te zijn, zooals door verschillende schrijvers over dit onderwerp meermalen voorgesteld werd, maar kan evengoed haar oorzaak vinden in den aard der aangelegenheden, die hij geheim wenscht te houden.

Een patroon kan zijn boekhouder volkomen vertrouwen, en toch voor hem niet willen weten, hoeveel zijne huishouding hem jaarlijks kost; hoeveel hij jaarlijks aan verschillende instellingen van liefdadigheid bijdraagt; met hoeveel hij geregeld eenige minder vermogende familieleden steunt; wat andere ondernemingen, waar hij kapitaal in gestoken heeft, hem opleveren; welk deel van het in de zaak gestoken kapitaal hem, en welk deel anderen toebehoort, enz. enz.

Ons is een geval bekend, waarin een patroon het dubbelboekhouden, waarmede hij tamelijk wel op de hoogte was, niet in zijn zaak wilde invoeren, omdat dan, zooals hij meende, de

boekhouder tot in de kleinste bijzonderheden met zijne geldelijke aangelegenheden bekend moest wezen. Hij bezigde het Enkelboekhouden, en had zijne boekhouding zóó ingericht, dat de boekhouder wel alleen datgene wist, wat hij weten mocht, maar met dit nadeel, dat zijne boeken volstrekt geen duidelijk beeld gaven van den toestand zijner onderneming.

Zulk een patroon vindt in het geheimboekhouden een prachtig middel, om zijn doel te bereiken. Het stelt hem in staat, zijn boekhouder geheel onkundig te laten met hetgeen hij niet weten mag, en tevens eene volledige en betrouwbare boekhouding te hebben.

Of het voeren van een geheimboekhouding altijd het nadeel met zich brengt, dat de patroon, door den boekhouder vàn een en ander onkundig te houden, in hem een „trouwen raadgever" verliest, betwijfelen wij. Dit hangt o. i. geheel af van den aard der geheim gehouden zaken. In ieder geval kan de patroon, zoo hij den raad van zijn boekhouder wenscht in te winnen, hem daartoe te allen tijde uit zijn Geheimboek de noodige gegevens verschaffen.

Wat men geheim wil houden.

Het hangt natuurlijk van den bijzonderen aard der onderneming af, of het wenschelijk is, een zaak voor den boekhouder verborgen te houden. Hetgeen in de eene onderneming een factor van veel gewicht is, kan in de andere een van weinig of geen beteekenis wezen. Het zal dus niet zeer waarschijnlijk zijn, dat al de volgende feiten in ééne zaak tegelijkertijd voor den boekhouder verborgen moeten blijven. Zoo dit het geval ware, zou de patroon beter zijn eigen boekhouder kunnen wezen.

Men kan geheim willen houden:

1°. De grootte van het handelskapitaal;

2°. De grootte van het kapitaal, waarvoor ieder der vennooten bij de zaak betrokken is;

3°. De rente door ieder vennoot bedongen, en de verdere verdeeling der winsten;

4°. De totale winst, benevens de winsten en verliezen op verschillende onderdeelen van het vermogen;

5°. De kosten der huishouding;

6°. Schenkingen en bijdragen;

7°. Deelnamen in andere ondernemingen en de winsten of verliezen daarvan;

8°. Geldopnamen der vennooten, voor eigen gebruik;

9°. Geldopnamen, met de interessen daarop;

10°. Loonen van werkkrachten;

11°. Kanskoopen en verkoopen (speculaties);

12°. Sommige bestanddeelen van het vermogen;

13°. Reserves voor mogelijke of te verwachten verliezen.

Het zal duidelijk zijn, dat de patroon, die eenige der genoemde gegevens voor zijn boekhouder verborgen wil houden, vaak in de noodzakelijkheid komt, ook andere voor hem te verbergen, en wel, wanneer die andere den boekhouder in staat zouden stellen, het verborgen gehoudene te berekenen.

Willen bijv. in eene vennootschap onder een firma de vennooten den boekhouder onkundig laten van de sommen, waarvoor zij ieder bij de zaak betrokken zijn, dan kan hij het bedrag van ieders deelname gemakkelijk berekenen, zoo zij hem de rente, die zij van de zaak te vorderen hebben, laten boeken.

Weet de boekhouder, dat de zaak een huis bezit, dan kan

hij zich, zoo hij wil, ten kantore van den hypotheekbewaarder overtuigen, of hierop al dan niet eene hypotheek gevestigd is, zoo hij dit vermoedt, naar aanleiding van op vaste tijden aan de kas onttrokken bedragen. Wil men dus den boekhouder van eene opgenomen hypotheek onkundig laten, dan mag ook het huis niet in de boeken voorkomen, en verdient het tevens aanbeveling, hem de rentebetalingen niet te doen boeken.

De allereenvoudigste methode, den boekhouder van zekere feiten onkundig te laten, bestaat oogenschijnlijk hierin, hem de betreffende posten óf geheel niet, óf niet volledig te doen boeken. Bij de rentebetaling wegens opgenomen gelden, zou men hem dan bijv. alleen de Kas kunnen laten crediteeren, zonder het rente-bedrag in het debet der Intrestrekening te boeken. Hierdoor ontstaat echter het groote nadeel, dat het evenwicht tusschen de debet- en creditkolommen van het Grootboek voor altijd verstoord is, en aldus een der grootste voordeelen der dubbele methode verloren gaat.

Ons is een geval bekend van een patroon, die dergelijke bedragen alle op de Privé-rekening liet boeken, en in een bijzonder boekje dat bedrag met behoorlijke omschrijving aanteekende.

Dat boekje bevatte zoodoende de noodige verklaringen bij zijn ietwat duistere Privé-rekening.

Zoo hij een stap verder gegaan ware en de rekeningen, die hij in zijn Kantoor-grootboek niet wilde openen, in een Geheimboek opgesteld had, zou hij een boekhouding verkregen hebben, zooals die bij de Engelschen voorkomt bij de verdeeling van het Grootboek in Kasboek en Ledger. Beide boeken vullen elkander aan en in een Proefbalans moeten de tellingen van beide boeken bijeen gevoegd worden, om gelijke sommen in Debet en Credit te krijgen.

De boekhouder zou zoodoende, daar hij het Geheimboek niet onder de oogen krijgt, niet in staat zijn, van tijd tot tijd de juistheid van zijn Grootboek te onderzoeken, daar hierin door de ontbrekende tegenboekingen van verschillende posten, het evenwicht verloren gegaan is. Onoverkomelijk is dit bezwaar niet. De patroon kan hem, daar de saldi, waarmede het Kantoorgrootboek en het Geheim-grootboek moeten sluiten, dezelfde moeten wezen, het saldo van het Geheimboek opgeven, waarmede dan ook het Kantoor-grootboek sluiten moet. Het kan nog al lastig zijn voor den patroon, deze opgave telkens te verstrekken. Een voorzichtig boekhouder wil zich wel eens tusschentijds overtuigen of zijn boek klopt. Zoo iemand zou dus van zelf overgaan tot het openen van een sluitrekening.

Bij een eenvoudige inrichting van het Geheimboek, zooals die hierachter gegeven wordt, is dit niet bezwaarlijk.

Toch is er een betere manier en deze bestaat in het openen van een Sluitrekening (*Adjustment-account*) in beide boeken. Hierdoor wordt ieder boek volledig. Uit ieder der beide boeken kan te allen tijde geheel onafhankelijk van het andere, een Proefbalans getrokken worden.

Bovendien bevat de Sluitrekening van het Kantoor-Grootboek bij de afsluiting de noodige gegevens voor de afsluiting van het Geheimboek.

De Sluitrekening van het Kantoorboek heet: Geheimrekening en die van het Geheimboek: Kantoorboekhouding. (1)

(1) Deze rekening wordt ook wel Negotierekening genoemd. Feitelijk zouden de namen der beide Sluitrekeningen moeten luiden: in het Kantoorgrootboek: „Geheim-Grootboekrekening" en in het Geheim-grootboek: „Kantoorgrootboekrekening", daar zij ieder voor zich, in beknopten vorm, de rekeningen bevatten, welke in het andere Grootboek voorkomen.

Het saldo van de Geheimrekening in het Kantoor-Grootboek duidt het verschil aan der totaal-bedragen, die tot breedere verantwoording komen in het Geheimboek, en omgekeerd duidt het saldo der rekening Kantoorboekhouding het verschil aan der waarden, welke in het Kantoorboek volledig verantwoord worden.

Na hetgeen hiervoren omtrent de Sluitrekeningen (*Adjustment Accounts, Reconcilation-Accounts*), gezegd is, zullen beide rekeningen, wat haar karakter betreft, wel geen verdere verklaring behoeven.

Over haar gebruik, en de doorvoering van het hiervoren aangegeven beginsel valt nog wel een en ander te zeggen.

De posten, welke voorkomen in het Memoriaal eener zaak, waar het Geheimboekhouden toegepast wordt, kunnen als volgt verdeeld worden:

1°. Posten, die alleen het Kantoorgrootboek betreffen,

2°. die beide boeken betreffen,

3°. die alleen het Geheimboek betreffen.

Met die der eerste afdeeling zullen we ons hier niet bezighouden, terwijl die der tweede en derde groep het onderwerp onzer verdere beschouwing zullen uitmaken.

Achtereenvolgens zullen ter sprake komen verschillende posten,

1°. die bij het openen der boeken,

2°. die in den loop der boekhouding,

3°. die bij het afsluiten der boeken voorkomen.

Posten, voorkomende bij het openen der boeken.

Voorbeeld 1. A begint zijn handel met den volgenden Inventaris, en wenscht de schuld aan W. Bal benevens zijn kapitaal geheim te houden.

ACTIVA		PASSIVA	
Geld	f 20.000.—	Een schuld aan W. Bal	f 15.000.—
Goederen	- 30.000.—	Zuiver vermogen	- 35.000.—
	f 50.000.—		f 50.000.—

De patroon kan den boekhouder in den waan laten, dat de *f* 50.000 ingebracht kapitaal hem toebehooren, en hem er de Kapitaalrekening voor laten crediteeren. Bij het betalen van intrest aan den geldleener kan hij het daarvoor uit de Kas genomen bedrag op de Privé-rekening afboeken. Zoo er in de zaak niet meer geheim valt te houden dan dit, zou deze wijze van handelen beslist de voorkeur verdienen. In het tegenovergestelde geval, zal er als volgt geboekt moeten worden:

1°. door den boekhouder, in het Kantoorgrootboek:

Kas
voor de aanwezige contanten . . . . f 20.000,—
Goederen
voor de aanwezige goederen . . . . f 30.000,—
Aan Geheim-rekening
per Kas en Goederen . . . . f 50.000,—

2°. door den patroon, in het Geheimboek:

Kantoorboekhouding
voor de waarden, in het Kantoorgrootboek f 50.000,—
Aan W. Bal, alhier
voor van hem geleend . . . . f 15.000,—
Aan Kapitaal
voor in den handel gegeven . . . . f 35.000,—

Hieruit zal blijken, dat het noodzakelijk is, meerdere bedragen voor den boekhouder geheim te houden, want, zoo bij het betalen van rente ieder kwartaal door den boekhouder wordt geboekt:

Geheimrekening		
aan Kas	f 225,—	
Aan Kas		
voor betaald		f 225,—

waartegen dan de patroon in het Geheimboek boekt:

Interest		
voor betaald 3/m intr. van f 15.000,— à 6%	f 225,—	
Aan Kantoorboekhouding		
per Interest		f 225,—

dan zal op dezen telkens terugkeerenden post, zijn opmerkzaamheid zeker gevestigd worden en hij licht op de gedachte komen, dat dit bedrag tot rentebetaling dienen kan, waarbij het geleende kapitaal dan bij benadering wel te gissen is.

Heeft de handelaar geld opgenomen, niet onder persoonlijken borgtocht, maar met zakelijke zekerheidsstelling, bijv. onder verband van effecten of vaste goederen, dan laten we, zooals hiervoren reeds werd opgemerkt, de verbonden bezittingen niet in het Kantoorboek voorkomen, daar de boekhouder, al zijn hem de creditbedragen onbekend, toch uit de ontstentenis der effecten op kan maken, dat er een prolongatie of beleening gesloten is of onderzoeken kan, in hoeverre het huis bezwaard is. Hoewel in het volgende voorbeeld niet alle effecten beleend zijn, verdient het de voorkeur, ze toch alle in het Geheimboek te verantwoorden.

Voorbeeld 2. Jan Jansen begint zijn handel met den volgenden Inventaris. Hij wenscht de geldopnamen geheim te houden.

ACTIVA.		PASSIVA.	
Geld	f 10.000,—	Crediteuren, L. Visser	f 10.000,—
Goederen	- 20.000,—	Beleening o/g.	- 10.000,—
Effecten	- 15.000,—	Hypotheek o/g.	- 25.000,—
Huis en Erve	- 40.000,—	Zuiver vermogen	- 40.000,—
	f 85.000,—		f 85.000,—

De boekhouder boekt in het Kantoor-grootboek:

Kas		
voor aanwezige contanten	f 10.000,—	
Goederen		
voor aanwezige goederen	- 20.000,—	
Aan Crediteuren		
L. Visser, alhier		f 10.000,—
Aan Geheimrekening		
per saldo		- 20.000,—

Uit deze boeking kan men duidelijk zien, dat de boekhouder met de hem bekende gegevens zich volstrekt geen voorstelling kan vormen van het werkelijk vermogen van den principaal en de verdere bestanddeelen daarvan.

De patroon boekt:

Kantoorboekhouding		
voor saldo der aldaar verantwoorde waarden	f 20.000,—	
Effecten		
voor 15 Cert N.W.S. à 99 3/8 en rente	- 15.000,—	
Huis en Erve		
voor de geschatte waarde	- 40.000,—	
Aan Beleening o/g.		
voor gesloten beleening bij N. de Haan		f 10.000,—
Aan Hypotheek o/g.		
voor gesloten hypotheek bij T. Meeuwsen		- 25.000,—
Aan Kapitaal		
voor mijn vermogen		- 40.000,—

Bij een vennootschap onder eene firma kunnen de vennooten het bedrag, waarvoor ieder hunner bij de zaak betrokken is, voor den boekhouder geheim willen houden.

Voorbeeld 3. A., B., C. en D. sluiten een vennootschap onder een firma, waarin A. en B. elk deelnemen voor f 20,000,— en C. voor f 15.000,—. D. brengt alleen zijn werkkracht in, en deelt in de winsten voor een gelijk bedrag als C., terwijl hij niet zal behoeven bij te dragen, in mogelijk te lijden verliezen. De overige vennooten verdeelen de winsten en verliezen in reden hunner deelnamen.

Inventaris.

ACTIVA.		PASSIVA.	
Geld	f 10.000,—	Crediteuren	f 10.000,—
Goederen	- 12.000,—	Kapitaal A	- 20.000,—
Effecten	- 18.000,—	Kapitaal B	- 20.000,—
Landerijen . . .	- 20.000,—	Kapitaal C	- 15.000,—
Debiteuren . . .	- 5.000,—		
	f 65.000,—		f 65.000,—

Nu boekt de boekhouder, die de opgaven der kapitalen niet krijgt:

Kas
voor gestort . . . . f 10.000,—
Goederen
voor de aanwezige goederen . . . . . . - 12.000,—
Effecten
voor de aanwezige effecten . . . . . . - 18.000,—
Vaste goederen
voor . . . bunders weiland, liggende . . . enz. - 20.000,—
Debiteuren
G. de Graaf & Zoon, Alkmaar . . . . . - 5.000,—
Aan Crediteuren
B. Vis en Co., Rotterdam . . . . f 10.000,—
Aan Geheimrekening
per saldo . . . . - 55.000,—

En in het Geheimboek wordt de post:

Kantoorboekhouding
voor het saldo der aldaar verantwoorde vermogensbestanddeelen . . . . f 55.000,—
Aan Kapitaal A
voor zijne deelname . . . . f 20.000,—
Aan Kapitaal B
voor zijne deelname . . . . - 20.000,—
Aan Kapitaal C
voor zijne deelname . . . . - 15.000,—

Zoo men niets anders wenscht geheim te houden dan de winstverdeeling alleen, kan men in dit geval het geheele Geheimboek missen, daar de deelnamen der vennooten zeer eenvoudig afzonderlijk verantwoord kunnen worden. Uit de winstverdeeling blijkt de verhouding der deelnamen geheel niet, daar de aandeelen, die de vennooten in de netto winst hebben, niet evenredig zijn met hunne kapitalen, en de boekhouder dus daaruit niet kan opmaken, voor hoeveel elk bij de zaak betrokken is. Immers, de winstverdeeling geschiedt in reden van 4 : 4 : 3 : 3, en de deelnamen der vennooten verhouden zich als 4 : 4 : 3 : 0.

Neemt men in het gegeven voorbeeld de effecten en landerijen alleen in het Geheim-Grootboek op (met het oog op mogelijke geldopnamen), dan wordt de boeking:

In het Kantoor-Grootboek:

Kas
voor contanten . . . . f 10.000,—
Goederen
voor de aanwezige goederen . . . . . . - 12.000,—
Debiteuren
G. de Graaf & Zoon, Alkmaar . . . . . - 5.000,—

Aan Crediteuren
B. Vis & Co., Rotterdam . . . . f 10.000,—
Aan Geheimrekening
per saldo . . . . - 17.000.—

In het Geheimboek:

Kantoorboekhouding
voor het aldaar verantwoorde bezitsaldo . f 17.000,—
Effecten
voor de aanwezige effecten . . . . . . - 18.000,—
Landerijen
voor . . . bunders weiland, liggende, . . . enz. - 20.000,—
Aan Kapitaal A
voor zijne deelname . . . . f 20.000,—
Aan Kapitaal B
voor zijne deelname . . . . - 20.000,—
Aan Kapitaal C
voor zijne deelname . . . . - 15.000,—

Op dezelfde wijze houdt de principaal voor zijn boekhouder het bedrag verborgen, waarvoor hij in andere ondernemingen deelhebber is.

Voorbeeld 4. A. begint zijn handel met den volgenden Inventaris:

ACTIVA.		PASSIVA.	
Geld	f 5.000,—	Crediteuren	f 14.000,—
Goederen	- 9.000,—	Zuiver vermogen . . .	- 20.000,—
Effecten	- 12.000,—		
Kapitaal in de firma Van As & Co., alhier	- 8.000,—		
	f 34.000,—		f 34.000,—

Wil de patroon nu ook de waarde van den goederenvoorraad en zijne effecten geheim houden, de eerste met het oog op geheimhouding der winsten, dan luidt de post:

In het Kantoorgrootboek:

Kas
voor in contanten aanwezig . . . . . . f 5000,—
Geheimrekening
aan Saldo . . . . - 9000,—
Aan Crediteuren
L. De Bas, 's Gravenhage . . . . f 14.000,—

In het Geheimboek:

Goederen
voor de waarde van den voorraad . . . f 9000,—
Effecten
voor 14 aandeelen Wester-Spoorweg . . . - 12.000,—
Kapitaal in de firma Van As & Co., alhier
voor mijne deelname . . . . - 8000,—
Aan Kapitaal
voor mijn vermogen . . . . f 20.000,—
Aan Kantoorboekhouding
per saldo . . . . - 9000,—

Nemen we het bedrag van den goederenvoorraad in het Kantoorboek op, dan doet zich in dezen post een eigenaardigheid voor, die wel waard is, haar nogmaals uit te werken. We krijgen dan:

In het Kantoorgrootboek:

Kas . . . . f 5000,—
Goederen . . . . - 9000,—
Aan Crediteuren . . . . f 14.000,—

In het Geheimboek:

Effecten . . . . f 12.000,—
Kapitaal in de firma Van As & Co. - 8.000,—
Aan Kapitaal . . . . f 20.000,—

De rekeningen Geheimrekening en Kantoorboekhouding komen hier geheel niet in voor. Toevallig vormen de beide Grootboeken nu ieder een op zich zelf staand geheel, d. w. z. wat het evenwicht der bedragen betreft.

De gevolgtrekking, dat in deze boeken de bedoelde rekeningen in het vervolg óók gemist kunnen worden, zou eene verkeerde zijn. Zoodra er immers handelingen voorkomen, waarvan de boekingen rekeningen betreffen, welke niet alle in het Kantoor-Grootboek te vinden zijn, zullen de beide Sluitrekeningen moeten optreden. Dat het wegblijven dezer rekeningen hoogst toevallig is, blijkt uit de eerste uitwerking van dit voorbeeld.

Voorbeeld 5. (*) 1 December. Door A. Doorman en B. v. Dijk wordt van C. de Ruyter, handelende onder de firma Boas & Co. overgenomen de in volle werking zijnde Machinefabriek met alle voorhanden zijnde machinedeelen, gereedschappen en werktuigen, alsmede van alle activa en passiva voor de som van f 180.000,— verhoogd met f 20.000,— voor het recht om de firma Boas & Co. te blijven voeren.

De balans, waarop de overneming geschiedt, wijst de volgende cijfers aan:

Kapitaal C. de Ruyter		f 180.000,—
Gebouwen, loodsen enz.	f 75.340,—	
Werktuigen	- 33.216,—	
Gereedschappen	- 9.845,—	
Onbewerkt ijzer	- 30.100,—	
Bewerkte goederen	- 75.240,—	
Hypotheek o/g.		- 40.000,—
Pensioenfonds Werklieden		- 5.420,—
Adam & Co. New Castle o/r £ 2994,—		- 35.980,—
Kassa	- 5.185,—	
Crediteuren		- 22.980,60
Debiteuren	- 52.724,—	
Reserve voor Dubieuse Debiteuren		- 5.619,40
Dubieuse Debiteuren	- 8.350,—	
	f 290.000,—	f 290.000,—

[*] Najaars-examen „Mercurius" '94.

A. Doorman stort een kapitaal van f 100.000,—. B. van Dijk neemt deel voor f 150.000,—, waarvan hij dadelijk f 100.000,— in contanten stort.

Geef de openingsposten der nieuwe boeken, als A. Doorman en B. van Dijk voor het personeel wenschen verborgen te houden:

a. de kapitaalverdeeling,

b. de door de firma te maken winst.

Hoe men te werk moet gaan, als de kapitaalverdeeling het kantoorpersoneel onbekend moet blijven, hebben we reeds hiervoren (zie voorbeeld 3) overwogen. In dit opzicht bevat voorbeeld 5 alleen in zooverre iets nieuws, dat hier de rekening „B. van Dijk, nog te storten" moet voorkomen, die natuurlijk een plaatsje in het Geheim-Grootboek krijgt. Wel kan men uit het gestorte deel eener deelname de totale grootte daarvan niet afleiden, maar eenmaal aangenomen hebbende, dat de geldelijke betrekking, waarin de vennooten tot de zaak staan, niet in het Kantoorgrootboek mag voorkomen, hoort deze rekening daar niet in thuis.

Reeds in de behandeling van het voorafgaande voorbeeld maakten we melding van het geheimhouden van den goederenvoorraad, met het oog op geheimhouding der daarop behaalde winsten.

We zijn hiermede tot een klasse van rekeningen genaderd, die belangrijk verschilt van de tot nog toe behandelde. De tot hiertoe besproken rekeningen kwamen òf in het Kantoor-Grootboek, òf in het Geheim-Grootboek voor. Er zijn echter ook rekeningen, die in beide boeken voorkomen, en wel in beide gedeeltelijk.

Hetgeen het Kantoor-Grootboek van zulk een rekening bevat, wordt bij de afsluiting, (welke hier achter in 't breede behandeld wordt) in het Geheim-Grootboek overgebracht, zoodat de rekening daar dan in haar geheel komt te staan.

Wil men nu de winsten op eenig onderdeel van het vermogen geheimhouden, dan kan men dat onderdeel geheel in het Geheimboek behandelen, zooals wij dit in verschillende voorbeelden reeds zagen gebeuren met effecten en vaste goederen. Komen er nu in het Memoriaal vele posten voor, die zulk een rekening betreffen, zooals dit bij een Goederen-rekening het geval is, dan is men wel genoodzaakt, die rekening althans gedeeltelijk in het Kantoor-Grootboek te laten voorkomen.

En nu staan we voor de vraag, wat mag het Kantoor-Grootboek omtrent de bezitting goederen bevatten, zoo men toch de winst daarop geheim wil houden?

Ten einde deze vraag te beantwoorden, stellen we eerst een andere: Welke gegevens heeft men noodig, om de winst op zulk een rekening te bepalen?

Daarvoor zijn de volgende gegevens noodig:

1. Waarde van den voorraad aan het begin van het tijdvak, waarover de winst berekend moet worden,
2. Inkoopswaarden der gedurende dien tijd gekochte goederen,
3. Verkoopswaarden der verkochte goederen,
4. Waarde van den voorraad aan het einde der tijdruimte.

Nu is het in zulk een geval verkieslijk, die posten, welke het veelvuldigst voorkomen, in het Kantoor-Grootboek te laten boeken, en die, welke slechts een enkele maal voorkomen, een plaatsje te geven in het Geheim-Grootboek. De talrijkste groep vormen zeker die, waarin een koop of verkoop van goederen vermeld wordt.

Laat men nu alleen deze door den boekhouder boeken, dan kan hij, daar de posten, welke de onder 1 en 4 genoemde waarden

bevatten, ontbreken, toch niet berekenen hoeveel winst er gemaakt is.

Nu zou men oppervlakkig oordeelende, kunnen zeggen, dat de post bedoeld onder 1 wel door den boekhouder kan geboekt worden, daar men hem slechts de waarde onder 4 bedoeld, behoeft te onthouden, om hem te beletten, de winst op goederen te berekenen. Dit is alleen waar voor het eerste tijdvak (wanneer men dus aanvangt het geheimboekhouden toe te passen), maar bij eenig nadenken zal men inzien, dat de waarde bedoeld onder 4 voor het eene tijdvak, dezelfde is als die, bedoeld onder 1 voor het daarop volgende tijdvak, en men dus den boekhouder, door hem die te verschaffen, in de gelegenheid stellen zou, de winst in het voorafgaande tijdvak te berekenen.

Nu zijn er schrijvers, die in geval de rekening Goederen in het Kantoor-Grootboek niet meer debet mocht staan, er een denkbeeldig bedrag als waarde van den voorraad op brengen, omdat er anders, volgens hun beweren, later verkoopen zouden geschieden uit een schijnbaar niet bestaanden voorraad, doch dit kan geen reden zijn om zulk een bedrag op te nemen. Dat er een voorraad is, weet de boekhouder zeer goed, en even goed zal hij weten, dat men hem ter wille van den vorm maar een bedrag als waarde van den voorraad opgeeft, en dat met dit bedrag toch niet de einduitkomsten berekend kunnen worden, die er werkelijk verkregen zijn. Zoodoende weet hij tenminste hoe het *niet* is, en dat is een stap verder dan in 't geheel niets weten.

Er zijn zeker tal van zaken, waarin het bijna niet mogelijk of geheel niet mogelijk is, de winsten op verschillende handelsartikelen geheim te houden, o.a. in zulke, waar de balans opgemaakt wordt in den stillen tijd, wanneer er een onbeduidende goederenvoorraad is, of zelfs in 't geheel geen; doch hierover spreken we later.

Keeren we nu tot ons voorbeeld terug.

In het Kantoorboek zullen mogen voorkomen de volgende rekeningen: *Kassa; Gebouwen, enz.; Werktuigen; Gereedschappen; Debiteuren; Pensioenfonds Werklieden; Adam & Co. o/r.*, en *Crediteuren.*

Hierbij kan men nog voegen: *Hypotheek o/g.* en *Dubieuse Debiteuren.* Daar A. Doorman en B. van Dijk de zaak overgenomen hebben, is het mogelijk, en zelfs zeer waarschijnlijk, dat de boekhouder van C. de Ruyter ook de hunne is, en daar hij nu uit het vorige boek reeds van het bestaan der hypotheek afweet, zal het van geen nut zijn, deze rekening in het Geheim-Grootboek te plaatsen. Toch kan dit met het oog op eene mogelijke verwisseling van boekhouder wel geschieden.

De rekening Dubieuse Debiteuren, in het Kantoor-Grootboek te openen, kan veel minder noodig zijn. Daar de Reserve (beter Afschrijvingsrekening) voor Dubieuse Debiteuren in het Geheimboek wordt geopend, moeten toch de bedragen, aan kwade posten verloren, door de patroons geboekt worden. Het verdient dus aanbeveling de rekening Dubieuse Debiteuren samen te smelten met Debiteuren, daar men anders de aandacht van den boekhouder bijzonderlijk op de kwade posten vestigt. Zoodra een debiteur achterlijk wordt in het nakomen zijner verplichtingen, behooren daarom de patroons de behandeling dezer aangelegenheden geheel in handen te nemen, en de boeking daarvan geschiedt dan, wat het verlies betreft, in hoofdzaak in het Geheim-Grootboek.

Veelal zal deze voorzorgsmaatregel overbodig wezen en de boekhouder beter met de kwade posten op de hoogte zijn, dan de patroon. In dit geval kan de rekening Dubieuse Debiteuren in het Kantoorgrootboek geopend, goede diensten bewijzen. De Afschrijvingsrekening voor vorderingen met minderwaarde kan dan tòch in het Geheim-grootboek blijven voorkomen.

Daar de Memoriaalpost alleen aangeeft, dat de winsten en de kapitaalverdeeling geheim gehouden moeten worden, kunnen we de rekeningen Reserve Dubieuse Debiteuren en Recht op de Firma beide in het Kantoor-Grootboek openen.

Indien we aannemen, dat het in het onderhavige geval wenschelijk is, beide in het Geheim-Grootboek te plaatsen, dan wordt de post:

In het Kantoorgrootboek:

Kassa		
voor ontvangen van Boas & Co.	f 5185,—	
〃 〃 〃 A. Doorman	- 100.000,—	
〃 〃 〃 B. van Dijk	- 100.000,—	
Gebouwen, Loodsen enz.		
voor de waarde bij overneming	- 75.340,—	
Werktuigen		
voor de waarde bij overneming	- 33.216,—	
Gereedschappen		
voor de waarde bij overneming	- 9.845,—	
Debiteuren		
voor overgenomen vorderingen	- 61,074,—	
Aan Hypotheek o/g.		
voor overneming der hyp. schuld aan N. N. op Gebouwen enz.		f 40.000,—
Aan Pensioenfonds Werklieden		
voor overneming der verplichtingen uit dit fonds voortvloeiende		- 5.420,—
Aan Adam & Co, New Castle o/r.		
voor het hun verschuldigd saldo £ 2994,—		- 35.980,—
Aan Crediteuren		
voor de overname hunner saldo's		- 22.980,60
Aan Geheimrekening		
per Saldo		- 280.279,40

in het Geheim-Grootboek:

Onbewerkt IJzer		
voor de waarde van den voorraad . . .	f 30.100,—	
Bewerkte Goederen		
voor de waarde van den voorraad	- 75.240,—	
Kantoorboekhouding		
aan saldo	- 280.279,40	
Fournissement B. v. Dijk		
voor nog te storten	- 50.000,—	
Recht op de firma		
voor aankoop der relatiën	- 20.000,—	
Aan Kapitaal A. Doorman		
voor zijne deelname		f 100.000,—
Aan Kapitaal B. v. Dijk		
voor zijne deelname		- 150.000,—
Aan Boas & Co.		
voor de overname der geheele fabriek met inventaris, en het recht op de firma		- 200.000,—
Aan Reserve Dubieuse Debiteuren		
voor overname der bestaande reserve		5.619,40

De rekeningen „Onbewerkt IJzer" en „Bewerkte Goederen" verschillen hierin, dat de eerste alleen in het Geheim-Grootboek, de tweede in beide Grootboeken voorkomt. Natuurlijk moeten de inkoopen van onbewerkt ijzer dan uitsluitend door een der patroons behandeld worden. Wordt het tot verschillende artikelen verwerkt, dan worden die geboekt op de rekening Bewerkte Goederen, die voor den zelfkostenden prijs debet is, waartegen dan de rekeningen Onbewerkt IJzer en Arbeidsloonen credit zijn. De verkoopen der fabrikaten kunnen in het Kantoor-Grootboek genoteerd worden, zoodat dan de Debetzijde dezer rekening voor het belangrijkst gedeelte voorkomt in het Geheim-Grootboek en de Creditzijde in

het Kantoor-Grootboek. Zoo een der patroons uitsluitend de verkoopen boekt, behoeft genoemde rekening slechts in het Geheim-Grootboek voor te komen.

Posten, die in den loop der boekhouding voorkomen.

Uit den aard der zaak komen hier alleen zulke posten ter sprake, die het Geheim-Grootboek alleen, of beide Grootboeken betreffen.

Iemand, die voor het personeel het bedrag der salarissen geheim houdt, benevens de bedragen, besteed voor het huishouden, of privé-uitgaven, zal bijv. zijn boekhouder den volgenden Memoriaalpost te boeken geven:

Voorbeeld 6. Uit de kas genomen	f 550,—	
en uit den goederenvoorraad 2 vaatjes boter	- 80,—	
		f 630,—

Hiervan boekt de boekhouder:

Geheimrekening		
aan Kas en Goederen	f 630,—	
Aan Kas		
voor betaald		f 550,—
Aan Goederen		
voor 2 vaatjes boter		- 80,—

In het Geheim-Memoriaal luidt bovenstaande post:

Uit de Kas genomen voor de huishouding	f 200,—
Betaald als bijdrage Kostelooze Kindervoeding	- 100,—
Betaald aan Salarissen	- 250,—
Uit den goederenvoorraad genomen voor eigen gebruik:	
1 vaatje Delftsche boter	- 40,—
en 1 dito vaatje, om aan mijn dochter ten geschenke te geven	- 40,—
	f 630,—

Waarvan de journaalpost wordt:

Privé-rekening . . . . f 380,—
Salarissen . . . . - 250,—
Aan Kantoorboekhouding . . . . f 630,—

Uit dezen post blijkt de noodzakelijkheid, meerdere zaken gelijktijdig te verbergen. Indien bijvoorbeeld alleen de bedragen, voor eigen gebruik aangewend, op eene Geheimrekening geplaatst werden, zou deze rekening feitelijk niets anders zijn dan een vermomde Privé-rekening, waarvan de strekking niet moeilijk te doorgronden was.

Iemand kan behalve zijn handelszaak nog aandeelen bezitten in andere ondernemingen, (waaronder natuurlijk hier geen Naamlooze vennootschappen gerekend worden, daar de aandeelen in zulke ondernemingen op de gewone Effectenrekening thuis behooren). In dat geval kan hij voor die deelname een rekening openen in het Geheim-Grootboek. Bezit hij meer dan eene onderneming, dan doet hij wel, over ieder eene afzonderlijke administratie te doen voeren, en zelf voor zijn geheele vermogen een boek aan te leggen, waarin dan voor iedere onderneming een afzonderlijke rekening geopend wordt.

Voorbeeld 7. Deelgenomen in de Katoenspinnerij „de Atlas", (welke tot heden gevoerd werd onder de firma P. van Hees en S. Levy) voor f 14.000,—, zijnde het aandeel van den overleden firmant S. Levy. De naam der firma blijft onveranderd. Genoemd bedrag voldaan in eene overschrijving van mijne Deposito-rekening bij de Rotterdamsche Bank op de rekening der firma bij genoemde Bank, groot f 5000,—, in 6 Certificaten N. W. S., waarde op heden f 5894,25 en de rest in contanten f 3105,75. (De effecten worden in het Geheimgrootboek geadministreerd.)

De boekhouder, die alleen opgave krijgt van het beschikken door den patroon over het Deposito bij de Rotterdamsche Bank en van het bedrag, 't welk hij uit de Kas neemt, boekt:

Geheimrekening
aan Deposito bij de Rotterdamsche Bank . . f 5000,—
aan Kas . . . . - 3105,75
Aan Deposito bij de Rotterd. Bank
voor afgeboekt per Geheimrekening . . . . f 5000,—
Aan Kas
voor betaald . . . . - 3105,75

En in het Geheim-Grootboek komt de post:

Kapitaal in de firma Van Hees & Levy
voor mijne deelname . . . . f 14.000,—
Aan Effecten
voor 5 Certificaten N. W. S. . . . . f 5894,25
Aan Kantoorboekhouding
per saldo . . . . - 8105,75

Het zal geen nadere toelichting behoeven, dat de winsten, die in de firma Van Hees en Levy worden behaald, en tot uitkeering komen, op de Geheimrekening in het Kantoorgrootboek zullen geboekt worden, zoo ze in de zaak van den firmant zelven worden gestoken. De boekhouder zal dan de Kas debiteeren, en de Geheimrekening crediteeren, terwijl de patroon in zijn Geheim-Grootboek de rekening Kantoorboekhouding debiteert en zijne Winstrekening crediteert. Wordt er in de zaak der firma verlies geleden, en past de patroon zijn deel daarin bij, dan zal er, zoo dit kapitaal aan zijn eigen handel onttrokken wordt, in beide boeken juist het omgekeerde geboekt worden.

Het is gebruikelijk, in het Grootboek eener firma voor iederen vennoot een particuliere rekening te openen, waarop zijn winstaandeel en de gelden waarover hij voor eigen gebruik beschikt, geboekt worden.

Zoo bij een firma het geheimboekhouden toegepast wordt, verdient het de voorkeur, de particuliere rekeningen der vennooten in het Geheim-Grootboek te openen. De behandeling dezer

rekeningen wordt daardoor eenvoudiger. Laat men den boekhouder de geldopnamen der vennooten boeken, dan behooren deze rekeningen tot die soort, welke in beide boeken voorkomt, want in het Geheim-Grootboek heeft men ze noodig om er het winstaandeel van ieder vennoot op te brengen.

In het laatste geval heeft de patroon, met het houden van het Geheim-Grootboek belast, telkens als er door een der vennooten geld opgenomen wordt, daarvan eene boeking te maken. Zoo echter het Geheim-Grootboek gemakkelijk ingericht is, (hierachter komt deze inrichting in 't bijzonder ter sprake) kan dit bezwaar zoo groot niet zijn.

Voorbeeld 8. P. van Hees disponeert over f 550,— op rekening van zijn winstaandeel over het loopende jaar.

De boekhouder, die alleen weet, dat door een der patroons *f* 550,— uit de kas is genomen, doch zonder dat hem het doel bekend is, boekt in het door hem gehouden Grootboek:

Geheimrekening
per Kas . . . . f 550,—
Aan Kas
voor betaald . . . . f 550,—

In het Geheim-grootboek wordt de post:

Part. rekening P. van Hees
voor beschikt . . . . f 550,—
Aan Kantoorboekhouding
per saldo . . . . f 550,—

We stipten hiervoren reeds met een enkel woord aan, dat de patroon, die sommige zijner bezittingen bezwaart, beter doet, niet alleen de schuld, daarop rustende, maar ook (zoo mogelijk) de bezitting zelve niet in zijn Kantoor-Grootboek te doen voorkomen.

Wordt er nu intrest betaald, bijv. op Hyp. o/g. en wel uit de Kas der zaak, dan zal er geboekt worden door den boekhouder:

Geheimrekening
Aan Kas

en door den patroon:

Interest
Aan Kantoorboekhouding

De winsten en verliezen op bijzondere onderdeelen van het vermogen houdt men op de eenvoudigste wijze geheim, door de desbetreffende rekeningen in het Geheim-Grootboek te openen, zooals we hiervoren reeds opmerkten (bijv. bij de rek. Onbewerkte Goederen in voorbeeld 5). Toch is dit niet altijd doenlijk, vooal als het bijhouden van die rekening veel arbeid kost, en men er dus noodzakelijk het personeel in betrekken moet. Een voorbeeld hiervan is de rekening Bewerkte Goederen in voorbeeld 5.

Evenzoo is dit het geval met rekeningen als Debiteuren, Dubieuse Debiteuren enz. Het gaat niet aan, alle debiteuren in het Geheim-Grootboek te plaatsen, alleen om mogelijke verliezen, daarop geleden, te verbergen.

De Afschrijvinsrekening (hier bijv. Reserve Dubieuse Debiteuren) kan, zooals we reeds zagen, in het Geheim-Grootboek geopend worden.

Wat zal er nu geboekt worden, als men een debiteur, die *f* 1000,— schuldig is, en daarvoor in het Kantoor-Grootboek debet staat, volledige kwijting verleent tegen betaling van *f* 750?

Indien de boekhouder geen rekening Dubieuse Debiteuren heeft, zal zijn aandacht niet bijzonder op de vordering gevestigd zijn, en doen we het best, de betaling daarvan met een schijnbeschikking te doen samenvallen.

Hij zal dan boeken:

Voorbeeld 9. Ontvangen van N. N. te B. f 1000,—
Uit de Kas genomen . . . . - 250,—
f 750,—

Waarvan dus de volgende post komt:

Geheimrekening
aan Kas . . . . f 250,—
Kas
voor ontvangen . . . . - 750,—
Aan Debiteuren
voor ontvangen van N. N. te B. . . . . f 1000,—

Wat de patroon boekt, zal hier wel niet aangegeven behoeven te worden.

Verliezen, die men door het faillissement van handelsvrienden lijdt, laten zich zoo goed als onmogelijk geheim houden, daar het percent, 't welk de failliet uitkeert, 't zij bij gerechtelijk accoord, 't zij bij uitwinning van zijn boedel, toch algemeen bekend wordt. Bij een onderhandsch accoord zou het nog eenigszins kunnen gaan.

Het best doet men, de rekening van den dubieusen debiteur te verleggen naar het Geheim-Grootboek en daar de geheele afwikkeling te boeken. Hulpmiddeltjes, als het hierboven aangegevene (Voorheeld 9) voldoen meestal slechts gedeeltelijk en geven ten slotte ongeveer evenveel werk.

Zoo men de rekening Dubieuse Debiteuren in het Geheim-Grootboek geopend had, zou er bij overboeking der vordering uit het Kantoorboek de post gemaakt zijn:

In het Kantoor-grootboek:

Geheimrekening
voor saldo van rekening N. N. te B. . . . f 1000,—
Aan Debiteuren
N. N. te B. . . . . f 1000,—

en in het Geheim-grootboek:

Dubieuse Debiteuren
N. N. te B. . . . . f 1000,—
Aan Kantoorboekhouding
per dubieuse debiteuren . . . . f 1000,—

Bij het kwijten van N. N. te B. voor het totale bedrag zijner schuld, tegen betaling van *f* 750.— zou dus in het Geheim-Grootboek de post komen:

Kantoorboekhouding
voor in de kas gestort . . . . f 750,—
Reserve Dubieuse Debiteuren
voor verlies op vordering N. N. te B. . . . - 250,—
Aan Dubieuse Debiteuren
N. N. te B. volledige kwijting verleend . . . . . . f 1000,—

Het kan zijn nut hebben, salarissen van employé's, vooral als zij van invloed zijn op de berekende verkoopsprijzen, geheim te houden.

Natuurlijk moet het bedrag, dat wekelijks of maandelijks voor de betaling der salarissen aan de kas wordt onttrokken, nu en dan met een ander bedrag worden vereenigd, om te voorkomen, dat dezelfde geldsom op vaste tijden regelmatig terugkeert. Zoo men geen goede gelegenheid heeft, dit te doen, beginne men er liever niet aan, daar er in dat geval slecht van geheimhouding sprake kan zijn.

Winsten als courtage, provisie, enz., dus feitelijk door den handelaar aan anderen berekende loonen, laten zich niet geheimhouden, daar zij in de verzonden facturen of rekeningen moeten voorkomen, en het gaat niet aan voor een patroon, de invulling daarvan, enz. geheel zelf te behandelen. Bovendien, wat zou er van de geheimhouding worden, als een commissionair zijn commitent in het Kantoor-Grootboek laat debiteeren voor het netto inkoopsbedrag eener partij, als hij daar tegenover zijn Goederenrekening, zijn Onkostenrekening (voor de onkosten) en de Geheimrekening (voor de commissie) crediteert!

Hij, die dit geheim wil houden, doet het best, zijn eigen boekhouder te zijn.

Kanskoopen en de aankleve ervan kunnen voor het personeel verborgen blijven, mits de patroon de desbetreffende briefwisseling uitsluitend zelve voert.

De rekeningen: „Depôt bij de Liquidatiekas” en „Tijdaffaires”, die gewoonlijk bij den termijnhandel in goederen voorkomen, moeten dus in het Geheim-Grootboek een plaatsje krijgen.

Voorbeeld 10. [*] Augustus 15. Nota ontvangen van L. Santin te Hâvre over eene voor mijne rekening gekochte partij Santoskoffie, good average, groot 3000 balen, op November-levering, ten bedrage van frs. 180.768,92 per 15 Augustus.

Tot dekking van de risico dezer tijdaffaire wordt door mij, volgens usance te Hâvre bij hem gedeponeerd de som van frs. 12.000,—, welk bedrag hem wordt overgemaakt in mijn op heden getrokken wissel op de Banque Centrale per 15 Nov. Koers 3/m 47,50, disconto 4 %.

De boekhouder, die alleen van het trekken der traite weet, zal boeken:

Geheimrekening
aan Banque Centrale m/r . . . . f 5700,—
Aan Banque Centrale m/r
voor mijne traite . . . . f 5700,—

En in het Geheimgrootboek zal de post voorkomen:

Depôt bij L. Santin te Hâvre
voor mijn remise Banque Centrale . . . . f 5700,—
Aan Kantoorboekhouding
per Depôt Santin . . . . f 5700,—

Terwijl van den koop geboekt wordt in het Geheim-Grootboek alleen:

Koffie op November-levering
voor 3000 balen Santos . . . . f 86.723,89
Aan L. Santin, Hâvre m/r.
voor frs 180.768,92 à 47,97⁵ . . . . f 86.723,89

[*] „Mercurius” November 1885.

De rekening „Koffie op November-levering” behoort dus tot die rekeningen, welke uitsluitend in het Geheim-Grootboek geopend moeten worden.

Voorbeeld 11. [*] November 15. Nota ontvangen van L. Santin te Hâvre over de voor mijne rekening verkochte 3000 balen Santoskoffie, door hem den 15en Augustus voor mijne rekening gekocht.

Bruto provenu.		frs. 192.377,43
Courtage 1/4 %	frs. 489,51	
Porti, enz.	„ 12,50	
Commissie	„ 1923,77	
Intrest	„ 1581,73	„ 4.007,51
		frs. 188.369,92
		à f 48 k/z = f 90.417,56

De traite ad fr. 12.000,— op de Banque Centrale, den 18 Augustus aan L. Santin tot waarborg van deze tijdaffaire gezonden, wordt door dezen geretourneerd en daarna door mij ingetrokken.

Van de intrekking dezer traite wordt door mij bericht gezonden aan de Banque Centrale.

De boekhouder krijgt alleen maar opgave van de intrekking onzer traite op de Banque Centrale, waarvan hij boeken zal:

Banque Centrale m/r.
voor de intrekking onzer traite frs. 12.000 a 34,97⁵ f 5700,—
Aan Geheimrekening
per Banque Centrale m/r . . . . f 5700,—

In het Geheim-Grootboek zullen de posten ontstaan:

Kantoorboekhouding
aan Depôt Santin . . . . f 5700,—
Aan Depôt bij L. Santin, Hâvre
voor terugontvangen mijne remise o/Banque Centrale. . f 5700,—

en:

L. Santin, Hâvre m/r
voor frs. 188.369,92 à f 48,— = ... f 90.417,56
Aan Koffie op November-levering
voor 3000 balen Santos . . . . f 90.417,56

De rekening Tijdaffaires kan ook als zuivere hulprekening der Winst voorkomen. In dat geval wordt er bij het sluiten der overeenkomst niets geboekt, dan het stellen van depôt bij de Liquidatiekas en wordt op den rescontredag het koersverschil vereffend, dan zal er, zoo dit voordeelig is, geboekt worden door den boekhouder:

Kas
Aan Geheimrekening,

en door den principaal:

Kantoorboekhouding
Aan Tijdaffaires.

Mocht er levering plaats hebben, dan boekt de boekhouder de goederen tegen den koers van den rescontre-dag:

Goederen
Aan Geheimrekening,

en de patroon:

Kantoorboekhouding
Aan Crediteuren
(voor de waarde op den dag van het sluiten der affaire)
Aan Tijdaffaires
(voor de overwaarde op den rescontredag.)

We laten aan den lezer over, de boeking te geven, zoo het koersverschil nadeelig is.

Wanneer men het depôt bij de Liquidatiekas laat staan, en de verschillen daar *bij*, of *af* laat schrijven, wordt de boeking eenigermate gewijzigd, welke wijziging wij zeker ook wel aan den lezer kunnen overlaten.

Posten, voorkomende bij het afsluiten der boeken.

De posten, welke bij het afsluiten der boeken gemaakt worden, zijn verreweg de meest belangrijke, daar zij de resultaten aantoonen, waartoe het gevolgde stelsel van geheimboekhouden leidt.

We hebben hiervoren gezien, dat het Geheim-Grootboek en het Kantoor-Grootboek door middel van twee Sluitrekeningen (*adjustment accounts*) ieder een zelfstandig evenwicht hebben.

Voor we dus met het afsluiten der rekeningen een aanvang maken, onderzoeken we, of het evenwicht in onze Grootboeken bewaard is gebleven. Zoo er een fout in de boeken mocht zijn, zullen we niet te vragen of te onderzoeken hebben, in welk boek die schuilt, daar we in ieder boek een Sluitrekening opgenomen hebben, en de proefbalansen dadelijk aanwijzen zullen, wanneer er iets aan hapert. We bedoelen hier, van fouten sprekende, alleen zulke, die door een proefbalans blijken kunnen.

Bij eene opmerkzame beschouwing der voorafgaande voorbeelden zal het den lezer opvallen, dat de rekening Kantoorboekhouding steeds voor hetzelfde bedrag debet is, waarvoor de Geheimrekening gecrediteerd wordt en omgekeerd.

Hieruit valt licht de gevolgtrekking te maken, dat in de Proefbalans op de twee Grootboeken de rekeningen Kantoorboekhouding en Geheimrekening met gelijke, doch tegengestelde saldi moeten voorkomen.

We verdeelden de rekeningen, die in eene geheimboekhouding volgens de dubbele methode voorkomen, in 3 soorten:

1. die, welke alleen in 't Geheim-Grootboek staan;
2. die, welke alleen in 't Kantoor-Grootboek staan;
3. en die, welke in beide boeken voorkomen.

Nu is bij het openen der boeken het saldo der waarden, welke in het Kantoor-Grootboek volledig tot verantwoording komen, (dat is het bedrag, voorkomende in het Credit of Debet der Geheimrekening), gelijk aan het saldo der waarden, welke niet in het Geheimboek voorkomen (dat is het bedrag, voorkomende in het Debet of Credit der rekening Kantoorboekhouding).

Iedere verandering in het vermogen, welke zaken betrof, die in beide boeken geadministreerd werden, moest in beide boeken geboekt worden, en kreeg daarom in beide boeken een plaatsje op de Sluitrekening; in elk op een tegenover gestelde zijde.

Komen er nu echter bestanddeelen van het vermogen tot volledige verantwoording in het Kantoor-Grootboek (waarvan wij hiervoren reeds verscheidene voorbeelden gaven), dan zal door vermeerdering of vermindering dier vermogensbestanddeelen het saldo der Geheimrekening niet meer gelijk zijn aan dat der werkelijk in het Kantoor-Grootboek verantwoorde waarden, maar zal het verschil daartusschen de vermeerdering of vermindering aantoonen, die er gedurende het afgeloopen boekjaar plaats gegrepen heeft in de bedoelde bezittingen en schulden.

De rekeningen, welke alleen in het Kantoor-Grootboek voorkomen, kunnen door den boekhouder op de gewone wijze worden afgesloten, dus aan of per Winst en Balans. Beide deze rekeningen, Winst en Balans, komen in de twee boeken voor. De Winstrekening in het Kantoor-Grootboek toont de winsten of verliezen aan, welke op die onderdeelen van het vermogen, behaald zijn, die in dat grootboek volledig verantwoord worden.

Een volledige winstrekening kan het dus (ingeval men de winsten op sommige bezittingen geheim wenscht te houden) niet wezen; die kan eerst in het Geheim-Grootboek tot stand komen.

Wanneer het saldo der Winstrekening, die zich in het Kantoor-Grootboek bevindt, overgebracht wordt op de Geheimrekening, zal deze met de werkelijkheid overeenkomen, d. w. z. dan zal deze rekening nauwkeurig het saldo aangeven der waarden, welke in het Kantoor-Grootboek volledig tot boeking zijn gekomen.

Nadat dit geschiedt is, brengt men de saldi der rekeningen, die in beide boeken voorkomen, (welke rekeningen in het Kantoor-Grootboek slechts gedeeltelijk afgewerkt kunnen worden,) naar de Geheimrekening over.

Dit gedaan zijnde, staan er nog slechts 2 rekeningen (*) in het Kantoor-Grootboek open, en wel de Geheimrekening en de Balans.

Ten einde het boek af te sluiten, brengt men ook het saldo der Geheimrekening naar de Balans.

Dat de Balans hetzelfde (maar tegengestelde) saldo moet hebben als de Geheimrekening, valt niet moeilijk aan te toonen.

Bij het opmaken der Proefbalans is gebleken, dat het totaal der debet-tellingen van het Grootboek gelijk is aan dat der credit-tellingen, terwijl uit de saldi-kolommen van de Proefbalans blijkt, dat de som van alle debetsaldi uit het boek gelijk is aan de som van alle creditsaldi.

Na het overboeken der winsten en verliezen van sommige rekeningen naar de Verlies- en Winstrekening, het overbrengen van het saldo der Winst naar Geheimrekening, en het afvoeren der saldi van verschillende rekeningen eveneens naar de Geheimrekening, 't welk alles in dubbele posten geschied is, moet het evenwicht der tellingen, evenals het evenwicht der saldi van het

(*) De Balans, hoewel naar den vorm tot de rekeningen behoorende, is in werkelijkheid geen rekening. Zij is de verzamelstaat der saldi van bezit en schuld, na het overbrengen der winsten en verliezen naar de Verlies- en Winstrekening.

boek, bewaard zijn gebleven. In geval er dan slechts twee saldi bestaan, moeten die noodwendig gelijk zijn.

De geheele post, waarmede de Geheimrekening werd bijgewerkt, wordt nu overgebracht in het Geheim-Grootboek en dient deels om de rekening Kantoorboekhouding in overeenstemming te brengen met de werkelijkheid, deels om de rekeningen, die tot dusverre gedeeltelijk in het Geheim-Grootboek gehouden werden, bij te werken.

Het saldo der Winstrekening van het Kantoor-Grootboek wordt dus geboekt op de rekening van denzelfden naam in het Geheim-Grootboek. Wanneer dit alles geschied is, wordt het Geheim-Grootboek op de gewone wijze afgesloten.

Daarna worden beide boeken met behulp hunner eigene Balansen weder heropend.

Voorbeeld 12.

Uit het Kantoor-Grootboek en het Geheim-Grootboek eener handelszaak zijn de volgende Proefbalansen getrokken. Sluit beide boeken af.

Kantoor-Grootboek

Fol.	Namen der Rekeningen.	Debet.		Credit.	
1	Kassa	f 1090	91		
2	Goederen			f 400	—
3	Debiteuren	- 3467	—		
4	Crediteuren			- 4395	—
5	Intrest			- 41	50
6	Onkosten	- 297	84		
7	Geheimrekening	- 980	75	- 1000	—
		f 5836	50	f 5836	50

Geheim-Grootboek

Fol.	Namen der Rekeningen.	Debet.		Credit.	
1	Kapitaal			f 8000	—
2	Goederen	f 7000	—		
3	Kantoorboekhouding	- 1000	—	- 980	75
4	Huishouding	- 980	75		
		f 8980	75	f 8980	75

De waarde van den goederenvoorraad is f 9000,—.

Voor achterlijke debiteuren een fictieve reserve te vormen van f 6000,—, welke voor het personeel geheim moet blijven.

We openen een voorloopige Verlies- en Winstrekening in het Kantoor-Grootboek en brengen daarheen de winsten en verliezen, die het personeel bekend zijn, waaruit de posten ontstaan:

Intrest
voor overdracht van het saldo . . . . . . f 41,50
Aan Winst
voor het saldo der Intrestrekening . . . . f 41,50

Winst
voor het saldo der Onkostenrekening . . . . - 297,84
Aan Onkosten
voor overdracht van het saldo . . . . - 297,84

Het saldo der Winstrekening wordt nu overgebracht naar de Geheimrekening.

Geheimrekening
voor het saldo der Winst . . . . f 256,34
Aan Winst
voor overdracht van het saldo . . . . f 256,34

De saldi der rekeningen, die voor haar geheele bedrag in het Kantoor-Grootboek voorkomen, worden aan en per Balans afgeboekt met de volgende posten:

Balans
voor div. saldi van bezit . . . . f 4557,91
Aan Kas
voor het saldo op de Balans. . . . . f 1090,91
Aan Debiteuren
voor het saldo op de Balans . . . . - 3467,—

Crediteuren
voor overdracht van het saldo . . . . . . f 4395,—
Aan Balans
voor diverse crediteuren . . . . f 4395,—

Daarna wordt het saldo der Goederenrekening, de eenige in dit voorbeeld, die in beide Grootboeken voorkomt, naar de Geheimrekening gebracht met den post:

Goederen
voor overdracht van het saldo naar de Geheimrekening . . . . f 400,—
Aan Geheimrekening
voor het saldo der Goederenrekening . . . . f 400,—

Nu ziet de Geheimrekening er als volgt uit, tenminste voor zoover de bijgeboekte bedragen betreft, daar de eerste bedragen (in Debet en Credit) de tellingen van de Proefbalans zijn.

GEHEIMREKENING.

31 Dec.	Debettelling . . .	f 980	75	31 Dec.	Credittelling . . .	f 1000	—
31 "	voor het saldo der Winst.	- 256	34	31 "	voor het saldo der Goederenrekening	- 400	—

We zien nu, dat de Geheimrekening in 't Credit hetzelfde saldo heeft als de Balans in 't Debet.

Beide rekeningen worden dus afgesloten (en daarmede sluit het geheele Kantoor-Grootboek) met den volgenden post:

Geheimrekening
voor overdracht van het saldo naar de Balans f 162,91
Aan Balans
voor overdracht van het saldo der Geheimrekening . . . . f 162,91

Het saldo der in het Kantoorboek verantwoorde waarden is dus *f* 162,91, met welk bedrag de Geheimrekening het volgend boekjaar weer geopend moet worden.

Vergelijken we nu de Geheimrekening met de rekening Kantoorboekhouding, dan zien we, dat deze rekeningen niet meer dezelfde bedragen in Debet en Credit bevatten, en dat moet toch, zooals we hiervoren aantoonden, het geval zijn. Dat wil zeggen, het totaal debetbedrag der rekening Kantoorboekhouding moet in het Credit der Geheimrekening voorkomen, en omgekeerd.

Daar de in het Kantoor-Grootboek verantwoorde waarden veranderd zijn, en we die veranderingen reeds op de Geheimrekening hebben aangeteekend, rest ons nu nog deze veranderingen op de rekening Kantoorboekhouding aan te teekenen.

Welke rekeningen de tegen-posten moeten bevatten, geeft de Geheimrekening zelve aan. En dus, naar aanleiding van de afsluitingsposten op de Geheimrekening boeken we in het Geheim-Grootboek:

Winst
voor het winstsaldo uit het Kantoor-Grootboek f 256,34
Aan Kantoorboekhouding
voor overgenomen saldi . . . . f 256,34

Kantoorboekhouding
voor overgenomen saldi . . . . f 400,—
Aan Goederen
voor het saldo uit het Kantoor-Grootboek . . . . f 400,—

Beide posten hadden wel vereenigd kunnen worden, maar om de tellingen van de rekening Kantoorboekhouding en Geheimrekening gelijk te houden, hebben we dit niet gedaan.

We laten het aan den lezer over, de rekening Kantoorboekhouding in het Geheimboek geheel op te stellen en de oorzaak na te gaan, dat deze nu een debetsaldo heeft, dat volkomen gelijk is aan het creditsaldo der Geheimrekening.

Nadat we het nadeelig saldo der rekening Huishouding op Kapitaal hebben overgebracht, zal het Geheimboek de saldi aanwijzen, hieronder aangegeven, en daaruit wordt met behulp van den Inventaris de eindbalans en volledige Winstrekening samengesteld.

Deze zullen er dan als volgt uitzien:

Folio.	Namen der Rekeningen.	Saldi Proefbalans.		Verlies en Winst.		Balans.	
		Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.
1	Kapitaal		f 7019 25				f 7019 25
2	Goederen	f 6600 —			f 2400 —	f 9000 —	
3	Kantoorboekhouding.	- 162 91				- 162 91	
5	Verlies en Winst .	- 256 34		f 256 34			
6	Reserve Dub. Deb .			- 600 —			- 600 —
	Winst			- 1543 66			f 1543 66
		f 7019 25	f 7019 25	f 2400 —	f 2400 —	f 9162 91	f 9162 91

Voorbeeld 13. Sluit de boeken af van de firma L. Duisberg & Co. (firmanten L. Duisberg Jr. en T. v. Leent), als uit het Kantoor-Grootboek en het Geheim-Grootboek de volgende saldibalansen getrokken zijn:

Kantoor-Grootboek.

Folio.	Rekening.	Saldi.	
		Debet.	Credit.
1	Goederen.		f 200 —
2	Kassa	f 400 —	
4	Debiteuren	- 500 —	
5	Crediteuren		- 700 —
6	Geheimrekening	- 300 —	
8	Te innen Wissels.	- 700 —	
9	Te betalen Wissels		- 1180 —
10	Dubieuse Debiteuren	- 100 —	
11	Intrest		- 120 —
13	Onkosten.	- 200 —	
		f 2200 —	f 2200 -

11. Te vorderen intrest (Crediteuren en Te betalen Wissels) f 18,—
Verschuldigde intrest (Debiteuren en Te innen Wissels) - 11,—
13. Verschuldigde onkosten f 89,50.

Geheim-Grootboek

Folio.	Rekening.	Saldi.	
		Debet.	Credit.
1	Kantoorboekhouding.		f 300 —
2	Effecten	f 11100 —	
3	Goederen.	- 8000 —	
4	Kapitaal L. Duisberg Jr. . . .		- 16000 —
5	Kapitaal T. v. Leent		- 16000 —
6	Part. rek. L. Duisberg Jr. . . .	- 1800 —	
7	Part. rek. T. v. Leent	- 1400 —	
8	Huis en Erve	- 20000 —	
9	Hypotheek o/g		- 9000 —
10	Reserve Dubieuse Debiteuren . .		- 1000 —
		f 42300 —	f 42300 —

2. Waarde der effecten f 12.000,—
3. Waarde van den goederenvoorraad f 10.000,—
8. Taxatie f 18500,—
9. Verschuldigde Intrest f 225,—
10. Te brengen op f 100,—

Wij laten het nu eens aan den lezer over, uit te maken, wat de firmanten voor het personeel wenschen geheim te houden, daar dit uit een aandachtige beschouwing der proefbalansen duidelijk blijkt.

Ook trachte hij het antwoord te vinden op de volgende vragen:

1. Welke rekeningen komen deels in het eene, deels in het andere Grootboek voor?

2. Welke posten kunnen in deze zaak voorkomen, die alleen in het Geheim-Grootboek worden geboekt?

3. Kunt ge eenige posten formuleeren, die alleen het Kantoor-Grootboek betreffen?

4. Bij welke posten zijn de beide Sluitrekeningen betrokken?

De eenige rekeningen, die aan en per Geheimrekening, worden afgesloten, zijn in dit voorbeeld de rekeningen Goederen en Verlies en Winst.

Hoe de Geheimrekening er na de afsluiting uitziet, blijkt uit de 1e tabel op pag. 83. Hierbij bedenke men, dat het bedrag van *f* 300,— in werkelijkheid zóó niet op deze rekening zal voorkomen; immers dit vormt het saldo van de vóór de afsluiting op de Geheimrekening geboekte bedragen.

Voor we het Geheim-Grootboek kunnen afsluiten, moeten we de rekening Kantoorboekhouding in overeenstemming brengen met de Geheimrekening. Vóór de afsluiting had deze rekening een creditsaldo van *f* 300,—, terwijl op de Geheimrekening een debetsaldo van *f* 300,— voorkwam. De Geheimrekening wordt nu afgesloten met een debetsaldo van *f* 262,50.

Kantoor-Grootboek.

Folio	REKENING.	SALDI.		VERLIES EN WINST.		GEHEIMREKENING.		BALANS.	
		Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.
1	Goederen		f 200,—				f 200,—		
2	Kassa	f 400,—						f 400,—	
4	Debiteuren	- 500,—						- 500,—	
5	Crediteuren		- 700,—						f 700,—
6	Geheimrekening	- 300,—				f 300,—			
8	Te innen Wissels	- 700,—						- 700,—	
9	Te betalen Wissels		- 1180,—						- 1180,—
10	Dubieuse Debiteuren	- 100,—						- 100,—	
11	Intrest		- 120,—		f 127,—			- 18,—	- 11,—
13	Onkosten	- 200,—		f 289,50					- 89,50
	Verlies				**- 162,50**	**- 162,50**			
	Saldo Geheimrekening						**- 262,50**	**- 262,50**	
		f 2200,—	f 2200,—	f 289,50	f 289,50	f 462,50	f 462,50	f 1980,50	f 1980,50

Geheim-Grootboek.

Folio.	REKENING.	SALDI.		VERLIES EN WINST.		KANTOOR-BOEKHOUDING.		BALANS.	
		Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.
1	Kantoorboekhouding		f 300,—				f 300,—		
2	Effecten	f 11100,—			f 200,—			f 12000,—	
3	Goederen	- 8000,—	**- 200,—**		- 2200,—	**- 200,—**		- 10000,—	
4	Kapitaal L. Duisberg Jr.		- 16000,—						f 16000,—
5	Kapitaal T. v. Leent		- 16000,—						- 16000,—
6	Part. rekening L. Duisberg Jr.	- 1800,—						- 1800,—	
7	Part. rekening T. v. Leent	- 1400,—						- 1400,—	
8	Huis en Erve	- 20000,—		f 1500,—				- 18500,—	
9	Hypotheek o/g		- 9000,—						- 9000,—
10	Reserve Dubieuse Debiteuren		- 1000,—		- 900,—				- 100,—
11	Intrest			- 225,—					- 225,—
	Saldo Verlies Kantoorgrootboek			**- 162,50**			**- 162,50**		
	Winst			- 2415,50					- 2112,50
	Saldo Kantoorboekhouding					- 262,50			- 265,50
		f 42300,—	f 42300,—	f 4000,—	f 4000,—	f 462,50	f 462,50	f 43700,—	f 43700,—

Om nu de rekening Kantoorboekhouding een creditsaldo van *f* 262,50 te doen aanwijzen, maken we den volgenden post:

Kantoorboekhouding
voor het saldo der Goederenrekening in het Kantoor-Grootboek . . . . f 200,—
Verlies en Winst
voor het saldo dezer rek. in het Kantoor-Grootb. f 162,50
Aan Goederen
voor het saldo dezer rek. in het Kantoor-Grootb. . . . f 200,—
Aan Kantoorboekhouding
het saldo der Winstrek. in het Kantoor-Grootb. . . . . f 162,50

Deze post is in de tweede tabel op pag. 83 met vetgedrukte cijfers aangegeven.

Het zal in de praktijk niet noodig zijn de Sluitrekeningen in staatvorm nevens de Winst en Balans te bewerken; de ondergeschikte rol, die zij als rekeningen spelen, maakt dit tamelijk wel overbodig. Alleen ter wille der duidelijkheid laschten wij ze in onzen staat op pag. 83 in.

Voorbeeld 14. (*) De firma Coops, Kol & Co. houdt voor haar personeel geheim:

1. Het kapitaal, dat elk der firmanten op 1 Januari 1889 in de zaak heeft en dat voor J. Coops f 100.000,—, voor A. Kol f 60.000,— en voor J. Verburg f 45.000 bedraagt.
2. De intrest der genoemde kapitalen à 4 %.
3. De waarde van den goederenvoorraad op 31 December 1889 bedragende volgens inventaris f 210.000,—
4. De netto winst op 31 Dec. 1889 en de verdeeling daarvan, bedragende voor J. Coops 0.4 en voor elk der andere firmanten 0.3.

Al het overige — dus ook het geheele vennootschappelijk kapitaal op 1 Januari 1889, groot f 200.000,— en de rentelooze privé-uitgaven der firmanten, bedragende op 31 December 1889 voor J. Coops f 6000.—, voor A. Kol f 4000,— en voor J. Verburg f 2500,—, is den boekhouder bekend.

(*) Examen „Mercurius" Juni 1890.

Deze sluit op 31 December 1889 de rekeningen in de Kantoorboeken aan of per Balans en Winst af; alleen de volgende rekeningen blijven voorloopig open:

a. De rekening van het vennootschappelijk kapitaal.
b. De privé-rekeningen der Firmanten.
c. De goederenrekening, met een debetsaldo van f 140.000,— (Let wel: de waarde van den voorraad is hem onbekend).
d. De winstrekening, met een debetsaldo van f 30.000,— (Let wel: de netto winst is hem onbekend).
e. De balans.

Nu wordt gevraagd:

1. Met welke journaalposten sluit de boekhouder deze 5 openstaande rekeningen af?
2. Welke journaalposten zijn noodig in de Geheimboeken?
3. Heropen zoowel de Kantoorboeken als de Geheimboeken, daarbij in acht nemende, dat ook het vennootschappelijk kapitaal in 't vervolg geheim moet blijven voor het personeel.

Uit deze opgave valt af te leiden, dat de firma Coops, Kol & Co. hare zaken den 1en Jan. 1889 begonnen is, met een vennootschappelijk kapitaal van *f* 200.000,—, waarin de genoemde firmanten voor de vermelde sommen deel hadden. Verder blijkt, dat zij toen reeds besloten had, het geheimboekhouden toe te passen, om de onder 1 — 4 genoemde waarden voor haar personeel verborgen te houden.

De aard der onderneming, en de waarden, die het beginkapitaal vormden, schijnen de opening van een Geheim-Grootboek bij den aanvang niet vereischt te hebben, en ook moeten er gedurende het eerste jaar geen posten voorgekomen zijn, die dit noodig maakten.

Wat toch, zou men bij de opening in het Geheim-Grootboek te boeken gehad hebben? Toen had men niets anders

geheim te houden dan de verdeeling van het kapitaal. De firma verkeerde in het geval, door ons op pag. 53 besproken. In het Kantoor-Grootboek werden dus de verschillende rekeningen van bezittingen gedebiteerd en die van schulden gecrediteerd, waaronder Kapitaal voor *f* 200.000.— in één bedrag.

De Goederenrekening kon, al was er ook besloten de winst op goederen geheim te houden, voor de waarde van den voorraad op 1 Jan. 1889 gedebiteerd worden, want zonder de waarde van den voorraad aan het eind van dat boekjaar te weten, kon de boekhouder de gemaakte winst toch niet berekenen. De waarde blz. 58 onder 4 genoemd, vormt immers een noodzakelijk gegeven voor de winstbepaling. Van de intresten der kapitalen, noch de winstverdeeling viel op 1 Jan. 1889 iets te boeken.

Ook uit het feit, dat de Privé-rekeningen der vennooten in het Kantoor-Grootboek voorkomen, blijkt, dat het Geheim-Grootboek gedurende het eerste boekjaar niet bestaan heeft, daar deze rekeningen, ter wille der winstverdeeling in het Geheimboek thuis behooren. Bij de heropening der boeken zullen zij dus niet meer in het Kantoor-Grootboek mogen voorkomen.

Aan het eind van het eerste boekjaar heeft de boekhouder verschillende hulprekeningen der Winst afgesloten, als Intrest, Onkosten enz. en zulke rekeningen, waarop onderdeelen van het vermogen tot volledige administratie kwamen. Wellicht kwamen onder de laatste voor: Effecten, Deposito u/g, Debiteuren, Crediteuren, enz.

Zooals uit het volgende staatje blijkt, staat de Balans van het gedeeltelijk afgesloten Kantoor-Grootboek debet voor *f* 17.500, zijnde het bezit-saldo (d.i. het totaal van alle bezittingen en schulden) dat daarin volledig verantwoord wordt. Steeds moet immers het saldo eener nog niet voltooide Balans gelijk zijn aan het totaal-saldo van alle andere, nog niet afgesloten rekeningen, maar juist daaraan tegengesteld.

SALDI-BALANS.

FOLIO.	REKENING.	DEBET.		CREDIT.	
1	Kapitaal			f 200.000	
2	Goederen.	f 140.000	—		
3	Privé J. Coops.	- 6.000	—		
4	Privé A. Kol	- 4.000	—		
5	Privé J. Verburg	- 2.500	—		
26	Winst	- 30.000	—		
27	Balans.	- 17.500	—		
		f 200.000	—	f 200.000	—

De nu nog openstaande rekeningen mogen niet per of aan de Balans afgesloten worden, daar zij anders in het nieuwe Kantoor-Grootboek weer zouden voorkomen.

De Goederenrekening alleen zal in dat boek wel blijven voorkomen, doch niet met het hier gegeven saldo geopend mogen worden.

We openen, om deze rekeningen af te sluiten, de Geheimrekening (die nu alleen dient om de gegevens te verzamelen, waarmede het Geheim-Grootboek moet geopend worden) en maken daartoe den volgenden journaalpost:

Geheimrekening

voor saldo Privé J. Coops. . . . . . . f 6.000,—
" " " A. Kol . . . . - 4.000,—
" " " J. Verburg . . . . . . - 2.500,—
" " Goederenrekening . . . . . . - 140.000,—
" " Winstrekening . . . . - 30.000,—

Aan Privé J. Coops

voor overdracht van het saldo naar de Geheim-rekening f 6.000,—

Aan Privé A. Kol . . . . - 4.000,—

Aan Privé J. Verburg . . . . f 2.500,—
Aan Goederen . . . . - 140.000,—
Aan Winst . . . . - 30.000,—

Kapitaal
voor overdracht v|h saldo op de Geheim-rek. . f 200.000,—
Aan Geheimrekening
voor het saldo der Kapitaalrekening . . . . - 200.000, —

Nu staat de Geheimrekening totaal Debet voor *f* 182.500 en Credit voor *f* 200.000. Zij vertoont dus hetzelfde, maar tegengestelde saldo, dat we op de Balans vinden, nl. *f* 17.500.

Met dit saldo moet de Geheimrekening in het nieuwe Kantoor-Grootboek geopend worden; daarom boeken we:

Geheimrekening
voor het saldo op de Balans . . . . f 17.500
Aan Balans
voor het saldo der Geheimrekening . . . . f 17.500

Met dezen post is nu het Kantoor-Grootboek geheel afgesloten.

De Geheimrekening bevat de gegevens, waarmede we het Geheim-Grootboek moeten openen.

Dit geschiedt met den volgenden journaalpost:

Kantoorboekhouding
voor het saldo der aldaar volledig verantwoorde bezittingen en schulden . . . f 17.500,—
Privé J. Coops
voor zijne dispositiën volgens de rekening in het Kantoor-Grootboek . . . . . . - 6.000,—
Privé A. Kol
voor zijne dispositiën enz. . . . . . . - 4.000,—
Privé J. Verburg
voor zijne dispositiën enz. . . . . . . - 2.500,—

Goederen
voor het saldo in het Kantoor-Grootboek . f 140.000,—
Winst
voor het saldo in het Kantoor-Grootboek . - 30.000,—
Aan Kapitaal J. Coops
voor zijne deelname . . . . f 100.000,—
Aan Kapitaal A. Kol
voor zijne deelname . . : . . . . - 60.000,—
Aan Kapitaal J. Verburg
voor zijne deelname . . . . - 40.000,—

Met behulp van de waarde van den goederenvoorraad wordt nu de winst op goederen berekend en het bedrag op de rekening Winst overgebracht, door den post:

Goederen
voor overdracht aan het winst-saldo . . . f 70.000,—
Aan Winst
voor winst op Goederen . . . . f 70.000,—

Aan de winstverdeeling moet voorafgaan de intrestvergoeding aan de vennooten, over hunne kapitalen. Daar het niet noodig is alleen voor deze intresten een rekening Intrest te openen, debiteeren we de winstrekening voor het totaalbedrag.

We boeken dus:

Winst
voor 1 jaar intr. à 4 0|0 v|h handelskapitaal . f 8000,—
Aan Privé J. Coops
voor 1 jaar intr. a 4 0|0 van zijn kapitaal . . . . . f 4000,—
Aan Privé A. Kol . . . . - 2400,—
Aan Privé J. Verburg . . . . - 1600,—

De Winstrekening wijst daarna een netto winst van *f* 32.000,— aan, die tusschen de vennooten gedeeld wordt, in reden van 4 : 3 : 3 en waarvan zij dus elk respectievelijk krijgen *f* 12800,—, *f* 9600,— en *f* 9600,—.

De overdracht dier bedragen geschiedt in den volgenden post:

Winst		
voor de verdeelde netto winst	f 32000,—	
Aan Privé J. Coops		
voor zijn 0.4 aandeel in de netto winst		f 12.800,—
Aan Privé A. Kol		- 9600,—
Aan Privé J. Verburg		- 9600,—

Het Geheim-Grootboek wordt nu met de volgende posten afgesloten:

Balans		
voor de bezittingen	f 227.500,—	
Aan Goederen		
voor de waarde op de Balans		f 210.000,—
Aan Kantoorboekhouding		
voor de waarde op de Balans		- 17.500,—
Kapitaal J. Coops	f 100.000,—	
Kapitaal A. Kol	- 60.000,—	
Kapitaal J. Verburg	- 40.000,—	
Privé J. Coops	- 10.800,—	
Privé A. Kol	- 8.000,—	
Privé J. Verburg	- 8.700,—	
Aan Balans		
voor de schulden		f 227.500,—

Het zal den lezer nu wel niet moeilijk vallen, zelf de openingsposten der beide Grootboeken te geven, ieder Grootboek wordt immers geopend met denzelfden (maar omgekeerden) post, waarmede het, door middel van de Balans werd afgesloten.

De overgang van de eene methode tot de andere.

Er kunnen zich bij den overgang van de eene methode tot de andere twee gevallen voordoen. Deze zijn:

1°. Overgang van een dubbele of enkele boekhouding tot een geheim-boekhouding;

2°. Overgang van een geheim-boekhouding tot een gewone dubbele of enkele.

We zullen deze gevallen in 't kort behandelen, daar zij, na hetgeen hiervoren omtrent het geheimboekhouden gezegd is, geen bijzondere moeilijkheden op zullen leveren.

Zoo we eerst uitmaken, wat de boekhouder wel en wat hij niet weten mag, kunnen we uit de gegevens een keus doen en alzoo bepalen, wat in het eene en wat in het andere Grootboek moet aangeteekend worden.

Voorbeeld 15. (*) De firma A. Staalman & Co., te Amsterdam, handelende in tabak, wenscht van af 1 Januari 1897 hare boekhouding te wijzigen, nieuwe boeken aan te leggen en zoowel de kapitalen der firmanten als de door de firma genoten winsten en geleden verliezen voor haar personeel geheim te houden.

Met welke posten worden nu de handelsboeken en met welke de geheimboeken geopend?

De balans van 1896 wijst de volgende saldi aan:

1. Kapitaal A. Staalman		f 160.000,—
3. Pand Sumatra (kantoor en pakhuis)	f 24.000,—	
4. Kassa	- 15.820,40	
9. Carl. Toppsdorff, Bremen m/r	- 390,50	
12. Interest		- 810,15
16. Sumatra Tabak	- 165.890,20	
29. Debiteuren	- 191.108,85	
46. Onkosten Tabak	- 320,40	
52. Kapitaal H. v. Dijk		- 200.000,—
69. Algemeene Onkosten		- 1.080,20
72. Reserve Dubieuse Debiteuren		- 25.640,—
75. Deposito A. Staalman		- 10.000,—
	f 397.530,35	f 397.530,35

*) Examen „Mercurius", najaar 1895.

Daar de geldelijke verhouding, waarin de vennooten tot de zaak staan, niet uit het Kantoor-Grootboek mag blijken, moeten allereerst de Kapitaalrekeningen der firmanten, en de rekening Deposito H. Staalman in het Geheim-Grootboek geopend worden.

Omdat ook alle behaalde winsten en geleden verliezen geheim gehouden moeten worden, zou men ook de voornaamste hulprekeningen der Winst, benevens die rekening zelve in het Geheim-Grootboek moeten houden. Deze rekeningen zijn: Intrest, Sumatra-tabak, Onkosten Tabak, Algemeene Onkosten en Reserve Dubieuse Debiteuren. De rekeningen Pand Sumatra (kantoor en pakhuis) en Carl Toppsdorff, hoewel mede hulprekeningen der Winst, mogen in het Kantoor-Grootboek staan; de winsten en verliezen op deze rekeningen voorkomende, zijn, wat de handelsuitkomsten betreft, van zeer ondergeschikt belang.

Al de hierboven genoemde rekeningen in het Geheimboek te openen (behalve de rekening Sumatra-tabak, die in beide grootboeken moet voorkomen) kan practische bezwaren hebben. Het kan voor de patroons te lastig zijn, rekeningen als Onkosten Tabak en Algemeene onkosten bij te houden, daar deze nogal bewerkelijk zullen wezen. Ook is het, om hiervoren vermelde redenen, vaak niet wenschelijk de rekening Reserve voor Dub. Debiteuren in het Geheim-Grootboek te plaatsen. Bovendien zijn misschien de bedragen der Intrestrekening van weinig invloed op het netto winstcijfer.

Zoo echter de laatstgenoemde rekeningen alle in het Kantoor-Grootboek geopend worden, blijft er van de geheimhouding aller winsten en verliezen weinig over, en waar de opgave dit uitdrukkelijk vermeldt, zal men boeken:

In het Kantoor-Grootboek:

Pand Sumatra		
voor saldo volgens balans A. P. . . .	f 24.000,—	
Kassa	- 15.820,40	
Carl Toppsdorff Bremen m/r		
voor saldo balans A. P. Rm.	- 390,50	
Debiteuren	- 191.108,85	
Aan Geheimrekening		
voor diverse saldi		f 231.319,75

In het Geheim-Grootboek:

Sumatra Tabak		
voor saldo volgens balans A. P.. . . .	f 165.890,20	
Onkosten Tabak	- 320,40	
Kantoorboekhouding		
voor de aldaar geadministreerde bezittingen	- 231.319,75	
Aan Kapitaal H. Staalman		
voor saldo volgens balans A. P.		f 160.000,—
Aan Kapitaal H. Van Dijk		- 200.000,—
Aan Intrest		- 810,15
Aan Algemeene Onkosten		- 1,080,20
Aan Reserve Dub. Debiteuren.		- 25.640,—
Aan Deposito H. Staalman		- 10.000,—

Gaat eene boekhouding, die volgens de enkele methode gehouden wordt, in een dubbele over, waarbij enkele zaken voor het personeel verborgen moeten blijven, dan zal, evenals bij een gewonen overgang van de enkele methode tot de dubbele een volledige Inventaris opgemaakt worden, die de gegevens bevat voor de openingsposten.

Voorbeeld 16. De firma Droogstoppel en Pecksniff, firmanten, B. Droogstoppel en B. Pecksniff, welke hare boeken tot dusverre gehouden had volgens de enkele methode, draagt een accountant op, die in te richten volgens de dubbele methode, met geheimhouding der winst en der kapitaalsverdeeling.

Hun grootboek wijst de volgende saldi aan:

* Debiteuren	f 40.000,—	
* Crediteuren		f 50.000,—
Te betalen wissels		- 40.000,—
Te innen wissels	- 30.000,—	

Hun Kasboek vertoont een debetsaldo van f 10.000,—
en hun Kassiersboek een debetsaldo van . . . . . - 20.000,—
De goederenvoorraad bedraagt . . . . - 50.000,—
Nog te betalen onkosten . . . . - 1000,—

Van de partij Javakoffie, ten verkoop ontvangen van John Blackstone te Liverpool, is, blijkens het Commissieboek folio 25 verkocht aan diversen voor f 20.000,—

Volgens het Consignatieboek folio 33 bevinden zich onder M. Edom te Parijs 100 kranjangs Javasuiker, gefactureerd voor f 8000.—, waarvan de verkooprekening nog niet ontvangen is.

Beide vennooten hebben voor gelijke bedragen deelgenomen, doch B. Droogstoppel moet nog f 10.000,— fourneeren.

De Inventaris, die met de gegevens in dit voorbeeld samengesteld wordt, geven wij op blz. 95.

Nu moeten zoowel de handelsuitkomsten als de kapitaalverdeeling geheim gehouden worden. De voornaamste hulprekeningen der Winst, de Kapitaalrekeningen der vennooten, hunne Particuliere rekeningen en de rekening B. Droogstoppel nog te storten zullen daarom een plaats in het Geheim-Grootboek moeten krijgen.

De gegevens, in nevenstaanden Inventaris met een sterretje aangeduid, krijgt de boekhouder niet.

* Over verschillende rekeningen verdeeld.

INVENTARIS 1 JANUARI 1897.

BEZITTINGEN.				
Geld			f 10.000	—
Kassier			- 20.000	—
*Goederen			- 50.000	—
Debiteuren			- 40.000	—
Te innen Wissels			- 30.000	—
*Goederen onder M. Edom te Parijs . .			- 8.000	—
*B. Droogstoppel, nog te storten . . .			- 10.000	—
			f 168.000	—
SCHULDEN.				
Crediteuren	f 50.000	—		
Te betalen Wissels	- 40.000	—		
Onkosten	- 1.000	—		
Goederen in Commissie	- 20.000	—		
*Kapitaal B. Droogstoppel	- 28.500	—		
*Kapitaal B. Pecksniff	- 28.500	—		
			- 168.000	—

Hij boekt dus:

Kas	f 10.000,—	
Kassier	- 20.000,—	
Debiteuren	- 40.000,—	
Te innen Wissels	- 30.000,—	
Geheimrekening	- 11.000,—	
Aan Crediteuren		f 50.000,—
Aan te betalen Wissels		- 50.000,—
Aan Onkosten		- 1.000,
Aan Goederen in Commissie		- 20.000,—

De patroons boeken:

Goederen	f 50.000,—	
Goederen onder M. Edom, te Parijs	- 8.000,—	
B. Droogstoppel, nog te storten .	- 10.000,—	
Aan Kapitaal B. Droogstoppel		f 28.500,—
Aan Kapitaal B. Pecksniff		- 28.500,—
Aan Kantoorboekhouding		- 11.000,—

De overgang, van een geheimboekhouding tot een zonder Geheim-Grootboek is nog eenvoudiger. De gegevens, die beide boeken bevatten, zal men immers slechts hebben te vereenigen in één Grootboek.

Volledigheidshalve zullen we daarvan een enkel voorbeeld uitwerken.

Voorbeeld 17. Overeengekomen met mijn commanditairen vennoot J. v. d. Linden, dat hij als werkend vennoot zal optreden. Het nog door hem te fourneeren bedrag van f 10.000.— (zijn commanditair kapitaal is f 50.000.— groot) stort hij heden in een aanwijzing op zijn deposito bij de Handelsbank alhier. Verder met hem overeengekomen dat hij de boekhouding voeren zal. Deze werd tot heden volgens de dubbele methode gehouden, met gebruik van een Geheim-Grootboek, ter geheimhouding van Winst en Kapitaalverdeeling. Het Geheimboek komt nu te vervallen.

De Proefbalans, uit het Geheim-Grootboek opgemaakt, wijst de volgende saldi aan:

Folio.	Rekeningen.	Debet.	Credit.
1	Kapitaal N. Nijhuys		f 100.000,—
2	Comm. Kapt. J. v. d. Linden . . .		- 50.000,—
3	J. v. d. Linden, nog te storten. . .	f 10.000,—	
4	Tijdaffaires		- 20.000,—
5	Goederen	- 30.000,—	
6	Exploitatie „Emma".		- 10.000,—
7	Kantoorboekhouding	- 140.000,—	
		f 180.000,—	f 180.000,—

Er blijkt, dat in het Kantoor-Grootboek de Geheimrekening credit staat voor *f* 140.000,—. Nu de geheimhouding overbodig geworden is, valt het Geheim-Grootboek weg en daarmede de Geheim-rekening. Daarvoor in de plaats worden verschillende rekeningen gedebiteerd en gecrediteerd, welke, bijeengevoegd, een creditsaldo aanwijzen, even groot als dat der voorheen gebezigde Geheim-rekening.

De andere in het Kantoor-Grootboek voorkomende rekeningen behoeven niet te worden afgesloten. Te allen tijde kan dit Grootboek volledig gemaakt worden, behalve als het in den toestand verkeert, op pag. 74 besproken. In dat geval zou men de beide Sluitrekeningen eerst met elkander in overeenstemming moeten brengen.

De post wordt:

Geheimrekening		
voor afrekening van het saldo . . .	f 140.000,—	
Deposito u/g	- 10.000,—	
Goederen	- 30.000,—	
Aan Kapitaal N. Nijhuijs		f 100.000,—
Aan Kapitaal J. v. d. Linden		- 50.000,—
Aan Tijdaffaires		- 20.000,—
Aan Exploitatie „Emma"		- 10.000,—

Hiermede zijn de rekeningen, die in het Geheim-Grootboek voorkwamen, naar het Kantoor-Grootboek overgebracht en is de Geheim-rekening afgesloten.

De rekeningen in het Geheim-Grootboek kan men afsluiten door 't saldo van ieder op de tegenovergestelde zijde over te brengen.

Een bijzondere Methode van Geheimboekhouden.

In de vorige bladzijden werd de inrichting en behandeling van een gesplitste boekhouding uiteengezet, die gehouden wordt volgens de dubbele methode.

De toepassing daarvan zal een patroon, die met het Italiaansch boekhouden niet te best vertrouwd is, niet gemakkelijk vallen, bovendien is het bijhouden van het Geheim-Grootboek in enkele gevallen nogal bewerkelijk.

Een eenvoudiger, hoewel in sommige opzichten minder voldoende methode, bestaat in het houden van een Kantoor-Grootboek volgens het dubbel- en een Geheim-Grootboek volgens het enkel-boekhouden.

Deze methode* kan echter, zooals we zien zullen, niet in alle zaken aangewend worden. Zij is namelijk geheel afhankelijk van de geheimhouding der waarde van den goederenvoorraad en is dus niet te bezigen in zulke zaken, waar die geheimhouding niet mogelijk is, of waar de goederenvoorraad weinig beteekent.

Men kan haar aanwenden om geheim te houden:

1°. De grootte van het handelskapitaal;
2°. De deelnamen van vennooten;
3°. De rentevergoeding aan vennooten en de winstverdeeling;
4°. De totale winst, benevens de winsten en verliezen op goederen;
5°. Geldopnamen.

(*) Zij werd „entworfen und begründet" door H. Schmitz, die haar in een werkje, getiteld „Neuer Kaufmännischer Bücherabschlusz," op zeer langdradige wijze uiteenzette. Hij vulter niet minder dan 7 vel mede, en behandelt nevens „das neue Verfahren" ook „das alte Verfahren," 't welk nauwelijks den naam van geheimboekhouden dragen kan. Een Nederlandsche bewerking door C. L. van Berckel zag in 1880 het licht.

Vergelijkt men de diensten, die deze methode kan bewijzen, met die van de vorige, op bl. 45 opgesomd, dan blijkt wel de meerdere bruikbaarheid van de hiervoren behandelde, maar tevens, dat de onderhavige, zoo men alleen de hierboven genoemde zaken geheim wenscht te houden, in zekere gevallen zeer goed dienen kan.

Zij vordert van den patroon bovendien geen kennis van het dubbel-boekhouden, en is weinig bewerkelijk.

Volgens deze methode bevat het Geheimboek van een alleenhandelend koopman slechts twee rekeningen, n.l. eene Algemeene Goederenrekening en de Kapitaalrekening.

De eerste wordt bij de opening der boeken gedebiteerd voor de waarde van den goederenvoorraad, en de laatste crediteerd voor het zuiver vermogen. In dit boek bestaat dus geen evenwicht tusschen debet en credit.

Het Kantoor-Grootboek evenwel wordt geheel volgens de dubbele methode gehouden, en bevat dus een Sluitrekening die ook hier den naam van Geheimrekening draagt, en gedebiteerd of gecrediteerd wordt voor het verschil tusschen de waarde van den goederenvoorraad en het zuiver vermogen. Is het bedrag van den goederenvoorraad hooger dan het zuiver vermogen, dan is zij debet, in het tegenovergestelde geval is zij credit voor het verschil.

Aan deze Sluitrekening beantwoordt niet, zooals we dat bij de behandeling der Engelsche methode opmerkten, een soortgelijke rekening in een ander boek, daar in het Geheimboek niet eens evenwicht bestaat, en dus zulk een rekening aldaar geheel overbodig is.

De Geheim-rekening, die alleen het verschil aangeeft tusschen de waarde van den goederenvoorraad en het kapitaal, laat den boekhouder dus omtrent beide waarden geheel in het duister.

Wij zullen achtereenvolgens van deze methode behandelen:

1°. Den overgang van een gewone dubbele boekhouding tot eene geheim-boekhouding;

2°. Het afsluiten der rekeningen;

3°. De toepassing bij eene vennootschap onder eene firma.

Bij ieder geval zullen wij weder van een voorbeeld uitgaan.

Voorbeeld 18. Een koopman wenscht zijne boekhouding, welke tot heden volgens de dubbele methode gehouden werd, te veranderen in een geheim-boekhouding, waarbij het Geheimboek volgens de enkele methode gehouden zal worden. Hij wil de grootte van zijn handelskapitaal, de netto winst, alsmede de winst op goederen geheim houden. Welke posten moet hij maken, zoo uit zijn Grootboek de volgende Proefbalans getrokken is:

Fol.	Rekeningen.	Debet.	Credit.
1	Kapitaal		f 285.800 —
2	Kassa	f 2.000 —	
3	Te innen Wissels	- 13.100 —	
4	Goederen	- 135.000 —	
5	Kantoor-meubilair	- 3.400 —	
6	Huis en Erve	- 63.000 —	
7	Debiteuren	- 150.000 —	
8	Crediteuren		- 70.000 —
9	Te betalen Wissels		- 15.900 —
10	Hypotheek o/g		- 27.000 —
11	Reserve dubieuse debiteuren . .		- 6.000 —
12	Intrest		- 400 —
15	Onkosten	- 31.000 —	
18	Huishouding	- 7.600 —	
		f 405.100 —	f 405.100 —

De rekening Kapitaal zal in 't vervolg niet meer in het boek voorkomen en wordt daarom geheel afgesloten aan de Geheimrekening. Dit geschiedt met den post:

Kapitaal

voor overdracht van het saldo . . . . f 285.800,—

Aan Geheimrekening

voor het saldo der Kapitaalrekening . . . . f 285.800,—

De Goederenrekening, die wel in het Kantoorboek zal blijven voorkomen, zullen wij ook moeten afsluiten, omdat zij in het Geheimboek verder uitgewerkt moet worden. Wij dragen daarom het saldo dezer rekening mede op de Geheimrekening over.

We boeken dus:

Geheimrekening

voor het saldo der Goederenrekening . . f 135.000,—

Aan Goederen

voor overdracht van het saldo op de Geheimrekening . f 135.000,—

Met deze posten, die zeker aan eenvoudigheid niets te wenschen overlaten, is de overgang tot eene geheimboekhouding bewerkstelligd, voor zoover het Kantoorboek betreft.

Nu moet het Geheimboek met de gegevens, die de Geheimrekening verschaft, geopend worden. Het bevat zooals reeds gezegd, slechts twee rekeningen, een Kapitaalrekening en een Goederenrekening. De eerste wordt voor het saldo der Kapitaalrekening gecrediteerd en de laatste voor dat der Goederenrekening gedebiteerd.

Het zou slechts eene kleine verandering zijn, dit boek „self-balancing" te maken, door er een Sluitrekening in te lasschen, die voor het verschil tusschen het credit der Kapitaalrekening en het debet der Goederenrekening gedebiteerd zou worden. Dan zou deze wijze geheel overeenkomen met de hiervoren

verklaarde. Bij eene verdere ontwikkeling van dit stelsel zal men echter zien, dat zulk een Sluitrekening, uithoofde van de groote eenvoudigheid van het Geheimboek, en de wijze van behandeling, der verschillende rekeningen, hier geen nut kan stichten. Door nu de waarde van den goederenvoorraad geheim te houden, en de uitwerking der Winstrekening in het Geheimboek te doen geschieden, zal de boekhouder evenmin de winst op goederen, als de zuivere winst, en dus het veranderde vermogen ook niet weten. Hij kan wel in het boek zien, hoe groot het eens geweest is, maar meer ook niet. Ware de boekhouding in den aanvang volgens deze methode opgezet, dan zou hij de Geheimrekening hebben moeten crediteeren (of debiteeren) voor 't verschil in waarde tusschen goederenvoorraad en zuiver vermogen, welk verschil hem bij gemis aan gegevens omtrent de eerste waarde, niet van dienst kan zijn voor de berekening der tweede.

Hoe men heeft te handelen bij het afsluiten der boeken, zal weder het best uit een voorbeeld blijken.

Voorbeeld 19. Sluit de boeken der zaak, in voorbeeld 18 vermeld, af, met behulp van de volgende gegevens:

a. Voor den boekhouder:
Fol. 2. Aanwezig f 2010,—
" 3. Contante waarde f 13000,—
" 5. 10 °|₀ afschrijven.
" 6. Te crediteeren voor Kantoorhuur f 400,—
" " " " Huishuur. . - 400,—
Te deb. voor Interest op Hyp. o|g (2e Semester) f 675,—
10 °|₀ afschrijven. (In 9 jaar werd niets afgeschreven.)
" 7. Een vordering op Th. Paynot groot f 700,— geheel afschrijven.
Disconto f 300,—
" 8. Disconto - 500,—
" 9. Disconto - 400,—

Fol. 10. Verschuldigde intrest f 675,— (zie fol. 6.)
" 15. Voorschotten f 7000,—
" 18. Zie fol. 6.
b. Voor den patroon:
De waarde van den goederenvoorraad is f 200.000,—

Voor we kunnen overgaan tot het afsluiten der rekeningen moeten er nog eenige posten gemaakt worden.

Allereerst moet de rekening Huis en Erve eenige verandering ondergaan.

Uit de opgave valt af te leiden, dat de patroon het huis zelf bewoont en bovendien er kantoor in houdt. Vandaar dat de betrokken rekening gecrediteerd moet worden voor huishuur en kantoorhuur, waartegen de rekeningen Huishouding en Onkosten debet worden.

Verder moet de rekening Huis en Erve gedebiteerd worden voor de verliezen, die door de op het huis rustende hypotheek veroorzaakt zijn. De Intrestrekening moet voor de overdracht van het betrokken bedrag gecrediteerd worden. Ook zal men de vordering, die blijkbaar totaal oninbaar is, geheel af te schrijven hebben, terwijl voor het af te schrijven bedrag de afschrijvingsrekening Reserve Dub. Deb. moet worden gedebiteerd.

De journaalposten, die de boekhouder voor het opmaken en afsluiten der rekeningen Winst, Balans en Geheimrekening te maken heeft, luiden:

Huishouding
voor ½ jaar huishuur . . . . f 400,—
Onkosten
voor ½ jaar kantoorhuur . . . . - 400,—
Aan Huis en Erve
voor ½ jaar huur . . . . . . , - . . . . . . f 800,—

Huis en Erve

voor ½ jaar rente der hypotheek . . . . . f 675,—

Aan Intrest

voor overdracht van ½ jaar hyp. rente . . . . f 675,—

Reserve Dubieuse Debiteuren

voor geheele afschrijving der vordering op Th. P. tot het vorige boekjaar behoorende . . . . . f 700,—

Aan Debiteuren

voor geheele afschrijving der vordering op Th. P. . . . . f 700,—

Nu behooren, volgens deze methode, de rekeningen Winst, Huishouding en Goederen aan of per de Geheimrekening afgesloten te worden. Daar, bij invoering dezer methode, zooals uit Voorbeeld 18 blijkt, de Goederenrekening geheel aan de Geheimrekening afgesloten is en Voorbeeld 19 direct daarop volgt, komt op de Goederenrekening geen bedrag voor; hetgeen wel het geval zou zijn, indien tusschen het oogenblik, waarop de overgang tot deze methode van geheimboekhouden plaats greep en het afsluiten der boeken een zekere tijd verliep.

De Winstrekening wordt opgemaakt met behulp der volgende journaalposten:

Kas

voor te veel in kas . . . . f 10,—

Intrest

voor winst. . . . . - 900,—

Aan Winst

voor te veel in kas . . . . f 10,—
voor Intrestwinst . . . . - 900,—

Winst

voor 10 % afschrijving op Kantoormeubilair, enz. f 340,—
„ 10 % „ „ Huis en Erve, enz. . - 6.175,—
„ verlies op Onkosten . . . . -24.400,—

Aan Kantoormeubilair, enz. . . . . f 340,—
Aan Huis en Erve . . . . - 6.175,—
Aan Onkosten . . . . 24.400,—

Hierna wijst de Winstrekening een debetsaldo aan van *f* 30.005,—, dat naar de Geheimrekening overgebracht wordt door den post:

Geheimrekening

voor het saldo der Winstrekening . . . . f 30.005,—

Aan Winst

voor overdracht van het saldo naar de Geheimrekening f 30.005,—

Het saldo der Huishouding moet ook naar de Geheimrekening overgebracht worden:

Geheimrekening

voor het saldo der Huishouding . . . . . f 8000,—

Aan Huishouding

voor overdracht van het saldo naar de Geheimrekening . f 8000,—

Nadat deze post gemaakt is, worden de nu nog openstaande rekeningen aan of per Balans afgesloten.

Hoe deze er uitziet, blijkt uit de tabel op pag. 106, waarin ook de Geheimrekening opgenomen is.

De bedragen der journaalposten, welke aan het afsluiten der rekeningen vooraf moeten gaan, zijn aldaar cursief gedrukt.

Nu gaat de patroon, die voor zijn Geheimboek de gegevens bezigen zal, welke de Geheimrekening bevat, en die bovendien de juiste waarde van den voorraad kent, als volgt te werk:

8

Huis en Erve

voor ½ jaar rente der hypotheek . . . . . f 675,—

Aan Intrest

voor overdracht van ½ jaar hyp. rente . . . . f 675,—

Reserve Dubieuse Debiteuren

voor geheele afschrijving der vordering op Th. P.
tot het vorige boekjaar behoorende. . . . . f 700,—

Aan Debiteuren

voor geheele afschrijving der vordering op Th. P. . . . f 700,—

Nu behooren, volgens deze methode, de rekeningen Winst, Huishouding en Goederen aan of per de Geheimrekening afgesloten te worden. Daar, bij invoering dezer methode, zooals uit Voorbeeld 18 blijkt, de Goederenrekening geheel aan de Geheimrekening afgesloten is en Voorbeeld 19 direct daarop volgt, komt op de Goederenrekening geen bedrag voor; hetgeen wel het geval zou zijn, indien tusschen het oogenblik, waarop de overgang tot deze methode van geheimboekhouden plaats greep en het afsluiten der boeken een zekere tijd verliep.

De Winstrekening wordt opgemaakt met behulp der volgende journaalposten:

Kas

voor te veel in kas . . . . f 10,—

Intrest

voor winst. . . . . - 900,—

Aan Winst

voor te veel in kas . . . . f 10,—
voor Intrestwinst . . . . - 900,—

Winst

voor 10 % afschrijving op Kantoormeubilair, enz. f 340,—
" 10 % " " Huis en Erve, enz. . - 6.175,—
" verlies op Onkosten . . . . -24.400,—

Aan Kantoormeubilair, enz. . . . . f 340,—

Aan Huis en Erve . . . . - 6.175,—

Aan Onkosten . . . . 24.400,—

Hierna wijst de Winstrekening een debetsaldo aan van *f* 30.005,—, dat naar de Geheimrekening overgebracht wordt door den post:

Geheimrekening

voor het saldo der Winstrekening . . . . f 30.005,—

Aan Winst

voor overdracht van het saldo naar de Geheimrekening f 30.005,—

Het saldo der Huishouding moet ook naar de Geheimrekening overgebracht worden:

Geheimrekening

voor het saldo der Huishouding . . . . . f 8000,—

Aan Huishouding

voor overdracht van het saldo naar de Geheimrekening . f 8000,—

Nadat deze post gemaakt is, worden de nu nog openstaande rekeningen aan of per Balans afgesloten.

Hoe deze er uitziet, blijkt uit de tabel op pag. 106, waarin ook de Geheimrekening opgenomen is.

De bedragen der journaalposten, welke aan het afsluiten der rekeningen vooraf moeten gaan, zijn aldaar cursief gedrukt.

Nu gaat de patroon, die voor zijn Geheimboek de gegevens bezigen zal, welke de Geheimrekening bevat, en die bovendien de juiste waarde van den voorraad kent, als volgt te werk:

8

Folio.	Namen der Rekeningen.	Saldi-Balans. Debet.	Saldi-Balans. Credit.	Geheimrekening. Debet.	Geheimrekening. Credit.	Verlies en Winst. Debet.	Verlies en Winst. Credit.	Balans- Debet.	Balans- Credit.
2	Kassa	f 2.000 —					f 10 —	f 2.010 —	
3	Te innen Wissels .	- 13.100 —						- 13.100 —	
5	Kantoormeubelsetc.	- 3.400 —				f 340 —		- 3.060 —	
6	Huis en Erve .	- 63.000 —	f *800* —			- 6.175 —		- 56.700 —	
		- *675* —						- 149.300 —	
7	Debiteuren. .	- 150.000 —	- *700* —						
8	Crediteuren . . .		- 70.000 —						f 70.000 —
9	Te betalen Wissels .		- 15.900 —						- 15.900 —
10	Hypotheek o/g . .		- 27.000 —						- 27.000 —
11	Reserve Dub. Deb.	- *700* —	- 6.000 —						- 5.300 —
12	Intrest		- 400 —				- 900 —	- 900 —	- 1.075 —
			- *675* —					- 7.000 —	
15	Onkosten	- 31.000 —				- 24.400 —			
		- *400* —							
18	Huishouding. . .	- 7.600 —		f 8.000 —					
		- *400* —							
19	Geheim-rekening .		- 150.800 —		- 150.800 —				
	Saldo Winstrek.			- *30.005* —			- *30.005* —		
	Saldo Geheimrek.			- *112.795* —					- *112.795* —
		f 272.275 —	f 272.275 —	f 150.800 —	f 150.800 —	f 30.915 —	f 30.915 —	f 232.070 —	f 232.070 —

Voor het nadeelig saldo der Huishouding debiteert hij de Kapitaalrekening, en het saldo der Winst brengt hij naar de rekening Goederen (Conto Separato).

Deze overdracht is zeer eenvoudig. De bedragen worden aan dezelfde zijde geplaatst, als waar zij op de Geheimrekening voorkomen.

Indien er nu een saldo op de Goederenrekening in het Kantoorboek aanwezig geweest ware, toen dat boek afgesloten werd, dan zou dit saldo naar de Geheimrekening gebracht zijn en dus ook op de rekening Goederen (Conto Separato) geboekt moeten worden.

De rekening Goederen (Conto Separato) is niet alleen een Winstrekening wat de winst op Goederen betreft, maar zal, in saldo het netto winstcijfer bevatten. Zij staat immers debet voor het saldo, dat op de Goederenrekening op 30 September voorkwam, en credit voor de waarde van den goederenvoorraad op 1 October. Zoo zij nu niets anders bevatte, zou haar saldo de bruto winst op Goederen zijn. (Zoo zij de netto winst op Goederen dan aan moest wijzen, had men het bedrag der onkosten, die uitsluitend op Goederen vielen, naar de rek. Goederen in het Kantoorboek moeten brengen). Nu heeft men deze rekening bovendien gedebiteerd voor het saldo der Winstrekening. Haar saldo zal dus de netto-handelswinst aanwijzen, zijnde het bruto winstbedrag op Goederen, gewijzigd door de handelsuitkomsten met andere onderdeelen van het vermogen verkregen.

Dit netto winstcijfer brengt men naar het Credit der Kapitaalrekening over. (Zoo het een nadeelig saldo ware, zou het in het Debet dier rekening thuis behooren).

Daarna wijst de Kapitaalrekening het zuiver vermogen aan op 1 October. Beide rekeningen worden nu afgesloten, door het saldo naar de andere zijde over te brengen, en de nieuwe rekeningen van denzelfden naam daarmede te openen.

In het Geheimboek hebben wij slechts één dubbelen post gemaakt, d. i. die, waarmede het netto winstbedrag van de rekening Goederen (Conto Separato) naar de Kapitaalrekening werd overgebracht. Overigens wordt het naar de beginselen der enkele methode gehouden.

Door zijne groote eenvoudigheid, kan het de evenwichts-contrôle, die het dubbel-boekhouden verschaft, zeer goed missen.

Het heeft meer het karakter van een Calculatieboek dan van een Grootboek.

Hoe de twee rekeningen, die het bevat, er na de hierboven beschreven handelingen uitzien, blijkt op pag. 109.

Indien de boekhouder den patroon zijn Balans, (die uit den aard slechts eene gedeeltelijke Balans is) uitbrengt, kan deze die op zeer gemakkelijke wijze in een Netto Balans veranderen. Hij vervangt n. l. slechts het saldo der Geheimrekening door het uit zijn Geheimboek bekende netto-kapitaal, en lascht het bedrag van den goederenvoorraad in het Debet in. Ter vergelijking geven wij beide balansen bij elkander. (Zie pag. 110).

Bij een vennootschap onder een firma is de behandeling van het Geheimboek wat minder eenvoudig. Toch levert zij voor iemand, die met de eerste beginselen van administratie vertrouwd is, geen bezwaar, waarom deze methode gevolgd kan worden door een patroon, die het dubbel-boekhouden niet verstaat.

Zijn er meerdere Kapitaalrekeningen en rekeningen van schulden die voor het personeel geheim moeten blijven, dan worden deze passiva op eene Algemeene-Kapitaalrekening op dezelfde wijze behandeld, als dit in voorbeeld 19 geschiedde met het zuiver vermogen van een alleen-handelend koopman.

Zoo er meerdere Goederenrekeningen zijn, worden de saldi daarvan alle op de rekening Goederen (Conto Separato) vereenigd, en evenzoo behandeld, als hiervoren werd aangegeven.

Debet. **KAPITAAL.** *Credit.*

1897.				1897.			
October	1	Voor het saldo der Huishouding	f 8.000 —	September	30	Voor het saldo der rekening in het Kantoorboek	f 285.800 —
〃	1	Voor overdracht van het saldo op nieuwe rekening. . . .	- 312.795 —	October	1	Voor de netto winst	- 34.995 —
			f 320.795 —				f 320.795 —
				October	1	Voor het saldo der oude rekening	f 312.795 —

Debet. **GOEDEREN (Conto Separato).** *Credit.*

1897.				1897.			
September	30	Voor het saldo der rekening Goederen in het Kantoor-Grootboek	f 135.000 —	October	1	Voor de overdracht van het saldo op nieuwe rekening (waarde van den voorraad) .	f 200.000 —
		Voor het saldo der Winstrekening	- 30.005 —				
		Voor overdracht der netto winst naar de Kapitaalrekening. .	- 34.995 —				
			f 200.000 —				f 200.000 —
October	1	Voor de waarde v/d. Goederen-voorraad	f 200.000 —				

Gedeeltelijke Balans van den Boekhouder.

Debet.				*Credit.*			
1897.				1897.			
October	1	Voor de bezittingen:		October	1	Voor de schulden:	
		Kassa	f 2.010 —			Crediteuren	f 70.000 —
		Te innen Wissels	- 13.100 —			Te betalen Wissels . . .	- 15.900 —
		Kantoormeubilair, enz. . .	- 3.060 —			Hypotheek o/g.	- 27.000 —
		Huis en Erve	- 56.700 —			Reserve Dubieuse Debiteuren	- 5.300 —
		Debiteuren	- 149.300 —			Intrest (verschuldigd) . . .	- 1.075 —
		Intrest (te vorderen) . . .	- 900 —			Saldo Geheimrekening. . .	- 112.795 —
		Onkosten (te vorderen) . .	- 7.000 —				
			f 232.070 —				f 232.070 —

Netto Balans van den Principaal.

Debet.				*Credit.*			
1897.				1897.			
October	1	Voor de bezittingen:		October	1	Voor de schulden:	
		Kassa	f 2.010 —			Crediteuren	f 70.000 —
		Goederen	- 200.000 —			Te betalen Wissels	- 15.900 —
		Te innen Wissels	- 13.100 —			Hypotheek o/g.	- 27.000 —
		Kantoormeubilair	- 3.060 —			Reserve Dubieuse Debiteuren	- 5.300 —
		Huis en Erve	- 56.700 —			Intrest (verschuldigd) . . .	- 1.075 —
		Debiteuren	- 149.300 —			Zuiver vermogen	- 312.795 —
		Intrest (te vorderen) . . .	- 900 —				
		Onkosten (te vorderen) . .	- 7.000 —				
			f 432.070 —				f 432.070 —

Voorbeeld 20. De firma J. van Embden & Co., firmanten, J. van Embden Sr., J. L. van Embden Jr., (complementarissen) en K. L. Struyk, (commanditaris) heeft hare boeken den 30sten Juni 1889 afgesloten en heropend en daarbij in het Geheimboek geboekt:

1. de kapitalen der vennooten;
2. de waarde van den goederenvoorraad;
3. de op het huis rustende hypotheek;

met het doel daardoor bovendien de winst op goederen, de netto winst, alsmede de winstverdeeling geheim te houden.

Den 30sten Juni 1889 bedroegen de deelnamen der vennooten respectievelijk f 50.000,— f 40.000,— en f 33.000,— en de waarde van den goederenvoorraad f 45.000,—

De kantoorboekhouding is ingericht volgens de dubbele methode, de geheim-boekhouding volgens de enkele.

De Proefbalans, door den boekhouder den 30sten Juni 1890 opgemaakt, wijst de volgende saldo's aan:

SALDI-BALANS.

1	Geheimrekening			f 120.000	—
2	Huis a/d Hoogstraat Kad. Sectie enz.	f 60.000	—		
3	Kas	- 3.265	20		
4	Te innen Wissels	- 4.902	75		
5	Accepten.			- 11.997	50
6	Paarden en wagens.	- 2.950	—		
7	Debiteuren	- 123.700	—		
8	Crediteuren			- 35.106	70
9	Goederen			- 54.711	35
10	Werktuigen	- 1.850	—		
11	Onkosten	- 12.354	15		
12	Intrest	- 822	65		
13	Partic. rek. J. v. Embden Sr. . .	- 3.160	65		
14	Partic. rek. J. L. v. Embden Jr. .	- 3.000	—		
15	Partic. rek. K. L. Struyk . . .	- 3.000	—		
16	Effecten			- 364	85
17	Administratie Huis a/d Hoogstraat.	- 3.175	—		
		f 222.180	40	f 222.180	40

Hoe sluit de boekhouder zijn Grootboek af, als hem de volgende gegevens ten dienste staan:

Fol. 2. Gaat over voor de boekwaarde.
" 6. Taxatie . . . . f 2800,—
" 10. Taxatie . . . . - 1600,—
" 11. Te vorderen . . . . - 1000,—
" 12. Verschuldigde intrest . . . , ... f 1286,—
Te vorderen intrest . . . . - 1556,—
" 16. Alles verkocht.

En hoe geschiedt in het Geheimboek de winstverdeeling als aan de werkende vennooten 4 °|o, den commanditair 6 °|o intrest vergoed wordt en de winst verder wordt verdeeld in reden van 2 : 2 : 1.

De goederenvoorraad heeft eene waarde van f 36.500,— (en is alleen den principalen bekend.)

De boekhouder heeft zijn Grootboek op 1 Juli 1889 geopend, en toen de Geheimrekening gecrediteerd voor *f* 120.000,—, welk cijfer de Proefbalans aangeeft. Dit bedrag was het verschil tusschen het vennootschappelijk kapitaal, (waarbij de hypotheekschuld aan L. de Bruyn gevoegd was,) en de waarde van den goederenvoorraad, volgens Inventaris van 30 Juni 1889.

Het vennootschappelijk kapitaal bedroeg	*f* 123.000,—
De hypotheekschuld bedroeg	- 40.000,—
Samen	*f* 163.000,—
Waarde van den Goederenvoorraad. .	- 43.000,—
Verschil	*f* 120.000,—

De Algemeene Kapitaalrekening in het Geheimboek werd gecrediteerd voor:

1° het vennootschappelijk kapitaal, in één bedrag;

2° de hypotheekschuld;

terwijl de Goederenrekening (Conto Separato) in het Geheimboek gedebiteerd werd voor de waarde van den aanwezigen voorraad.

Deze twee rekeningen blijven immers de hoofdrekeningen van het Geheimboek, onverschillig of de zaak door één persoon of door meerdere gedreven wordt.

In het laatste geval opent men voor iederen vennoot nog een afzonderlijke Kapitaalrekening, die feitelijk niets anders is dan een uittreksel van de posten op de Algemeene Kapitaalrekening, welke op den betrokken persoon betrekking hebben.

Zoo worden die afzonderlijke Kapitaalrekeningen gecrediteerd voor de deelname van den vennoot, wiens naam zij dragen, terwijl zijn aandeel in de winst en zijn intrest in het Credit, zijn geldopnamen in het Debet geplaatst worden.

Alle op deze rekeningen voorkomende bedragen zijn dus ontleend aan de Algemeene Kapitaalrekening.

Bij het afsluiten van het Grootboek brengt de boekhouder de saldi van de Particuliere rekeningen der vennooten, van de Goederenrekening en de Winstrekening naar de Geheimrekening over en het saldo dezer laatste naar de Balans.

Hiermede (het bedraagt in dit geval *f* 150.433,75; zie de staat op pag. 114) wordt de Geheimrekening in het nieuwe boek weder geopend. Dit vormt dan juist weer het verschil tusschen het totaal in de zaak gestoken kapitaal (*f* 186.934,75) en de waarde van den goederenvoorraad op 30 Juni 1890 (*f* 36.500).

Met behulp der gegevens, door de Geheimrekening verschaft, wordt nu het Geheimboek bijgewerkt.

De debetsaldi van de Particuliere rekeningen worden alle in het Debet der Algemeene Kapitaalrekening gebracht, en de saldi der Winstrekening (debet) en der Goederenrekening (credit) in het Debet en Credit der rekening Goederen (Conto Separato).

Dit gedaan zijnde, moeten er nog twee posten op deze rekening geboekt worden, wil zij de netto winst aantoonen, en wel:

Folio.	Namen der Rekeningen.	Saldi-Balans.		Geheim-Rekening.		Verlies en Winst.		Balans.	
		Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.
1	Geheimrekening .		f 120.000 —		f 120.000 —				
2	Huis Hoogstraat .	f 60.000 —						f 60.000 —	
3	Kas	- 3.265 20						- 3.265 20	
4	Te innen Wissels	- 4.902 75						- 4.902 75	
5	Accepten. . . .		- 11.997 50						f 11.997 50
6	Paarden en Wagens	- 2.950 —				f 150 —		- 2.800 —	
7	Debiteuren . . .	-123.700 —						-123.700 —	
8	Crediteuren. . .		- 35.106 70						- 35.106 70
9	Goederen. . . .		- 54.711 35		f 54.711 35				
10	Werktuigen. . .	- 1.850 —				- 250 —		- 1.600 —	
11	Onkosten . .	- 12.354 15				- 11.354 15		- 1.000 —	
12	Intrest	- 822 65				- 552 65		- 1.556 —	- 1.286 —
13	Part. rek. J. v. E. Sr.	- 3.160 65		f 3.160 65					
14	Part. rek. L. v. E. Jr.	- 3.000 —		- 3.000 —					
15	Part. rek. L. Struyk.	- 3.000		- 3.000 —					
16	Effecten		- 364 85				f 364 85		
17	Adm. Huis Hoogstr.	- 3.175 —				- 3.175 —			
	Saldo Winstrek.			*- 15.116 95*					
	Saldo Geheimrek.			*-150.433 75*			*- 15.116 95*		*-150.433 75*
		f 222.180 40	f 222.180 40	f 174.711 35	f 174.711 35	f 15.481 80	f 15.481 80	f 198.823 95	f 198.823 95

1°. het bedrag der rentevergoeding aan de vennooten (totaal *f* 5580,—) in het Debet, en

2°. de waarde van den goederenvoorraad volgens Inventaris (*f* 36.500,—) in het Credit.

Het saldo der rekening Goederen (Conto Separato) wijst dan de zuivere winst aan. De Algemeene Kapitaalrekening wordt gecrediteerd zoowel voor het totaal intrestbedrag, aan de firmanten toekomende, als voor het netto-winstcijfer.

Nadat dit geschied is, wijst de Algemeene Kapitaalrekening het zuiver vermogen aan (vermeerderd met de opgenomen hypotheek). Zij wordt voor die bedragen gedebiteerd en de nieuwe Algemeene Kapitaalrekening gecrediteerd.

De nieuwe rekening Goederen in het Geheimboek (of de Algemeene Goederenrekening, zoo er in het Kantoorboek meerdere bestaan) wordt gedebiteerd voor de voorraadwaarde.

Uit de Algemeene Kapitaalrekening worden de afzonderlijke Kapitaalrekeningen der vennooten bijgewerkt.

De bijzondere Kapitaalrekeningen worden gedebiteerd voor het bedrag, waarover de betrokken vennoot gedurende het verloopen boekjaar beschikt heeft en gecrediteerd voor den intrest, welken hij te vorderen heeft, benevens zijn aandeel in de netto winst. Daarna wordt het saldo (zijnde het netto bedrag zijner deelname) op nieuwe rekening overgebracht.

Het is niet beslist noodzakelijk, de rekening Hypotheek o/g. in het Geheimboek te openen. Doet men dit wel, dan geven de folio's 3—6 in het Geheimboek (zie pag. 119 en 120) een overzicht in onderdeelen van de gegevens, die de Algemeene Kapitaalrekening in meer beknopten vorm bevat.

Het geringe verschil, dat in dit voorbeeld bestaat tusschen het totaalkapitaal der vennooten en het bedrag op de Geheimrekening, wordt veroorzaakt door de geheimhouding der

Hypotheek, welke bijna tegen het Inventaris-bedrag der goederen opweegt.

Deze methode leent zich zeer goed tot het geheimhouden der handelsuitkomsten in zaken, waar het mogelijk is, de waarde van den goederenvoorraad voor het personeel te verbergen.

Het netto winstcijfer heeft zelfs op het bedrag, dat de Geheimrekening aanwijst, niet den minsten invloed, zoodat de boekhouder uit dat cijfer geenerlei gevolgtrekkingen maken kan.

Zoo bijv. in het onderhavige voorbeeld de goederenvoorraad een waarde had van *f* 6500,—, in plaats van *f* 36.500,—, dan zou toch het bedrag op de nieuwe Geheimrekening onveranderd gebleven zijn, zooals uit het volgende blijkt.

De minderwaarde van *f* 30.000, die de goederenvoorraad aantoont, zou de netto winst van *f* 27.514,40 in een verlies hebben veranderd van *f* 2485,60.

Het creditbedrag op de Algemeene Kapitaalrekening was	*f* 163.000,
Werd vermeerderd met intrest	- 5.580,—
De rekening stond dan credit voor	*f* 168.580,—
Door de vennooten werd beschikt over	- 9.160,65
Creditsaldo	*f* 159.419,35
Netto verlies	- 2.485,60
Vennootsch. kapitaal + hypotheek	*f* 156.933,75
Waarde van den voorraad	- 6.500,—
Verschil	*f* 150.433,75

Voor dit bedrag zou dan de Geheimrekening in het Kantoorboek gecrediteerd zijn, evenals toen er een winst van *f* 27.514,40 gemaakt was.

FOL. 1. *Debet.* **Algemeene Kapitaalrekening.** FOL. 1. *Credit.*

1890.				1889.			
Juni.	30	Voor Saldo Part. rek. J. v. Embden Sr.	f 3.160 65	Juli.	1	Voor het Vennootschappel. Kapitaal	f 123.000 —
〃	30	〃 〃 〃 〃 J.L.v.EmbdenJr.	- 3.000 —	〃	1	〃 een Hypotheekschuld aan L. de Bruyn, alhier	- 40.000 —
〃	30	〃 〃 〃 〃 K. L. Struyk	- 3.000 —	1890.			
〃	30	〃 het netto kapitaal op nieuwe rek.	- 146.933 75	Juni.	30	〃 Intrest à 4 en 6 %	- 5.580 —
〃	30	〃 de Hypotheekschuld 〃 〃	- 40.000 —	〃	30	〃 de netto winst	- 27.514 40
			f 196.094 40				f 196.094 40
				1890.			
				Juli.	1	Voor het Vennootschappel. Kapitaal	f 146.933 75
				〃	1	〃 een Hypotheekschuld aan L. de Bruyn, alhier	- 40.000 —

FOL. 2. *Debet.* **Goederen (Conto Separato).** FOL. 2. *Credit.*

1889.				1890.			
Juli.	1	Voor de waarde v/d Goederen-voorraad volgens Inventaris v. 30 Jan.'89.	f 43.000 —	Juni.	30	Voor saldo der Goederenrekening in het Kantoorboek	f 54.711 35
1890.				〃	30	Voor de waarde v/d Goederenvoorraad	- 36.500 —
Juni.	30	Voor het saldo der Winstrekening in het Kantoorboek	- 15.116 95				
〃	30	〃 Intrest à 4 en 6 %	- 5.580 —				
〃	30	〃 overdracht der netto winst op de Algemeene Kapitaalrek.	- 27.514 40				
			f 91.211 35				f 91.211 35
1890.							
Juli.	1	Voor de waarde v/d Goederenvoorraad	f 36.500 —				

FOL. 3. *Debet* — **Kapitaal J. v. Embden. Sr.** — FOL. 3. *Credit*

1890.					1889.				
Juni	30	Voor het saldo zijner Part. rek.	f 3.160	65	Juli	1	Voor zijne deelname	f 50.000	
"	30	Voor het saldo op nieuwe rek.	- 59.845	11	1890.				
					Juni	30	Voor 1 jaar intrest à 4 % . .	- 2.000	—
					"	30	Voor zijn aandeel in de netto winst	- 11.005	76
			f 63.005	76				f 63.005	76
					1890.				
					Juli	1	Voor zijne deelname	f 59.845	11

FOL. 4. *Debet* — **Kapitaal J. L. v. Embden Jr.** — FOL. 4. *Credit*

1890					1889.				
Juni	30	Voor het saldo zijner Part. rek.	f 3.000	—	Juli	1	Voor zijne deelname	f 40.000	—
"		Voor het saldo op nieuwe rek.	- 49.605	76	1890.				
					Juni	30	Voor 1 jaar intrest à 4 % . .	- 1.600	—
					"	30	Voor zijn aandeel in de netto winst	- 11.005	76
			f 52.605	76				f 52.605	76
					1890.				
					Juli.	1	Voor zijne deelname	f 49.605	76

FOL. 5. *Debet.* — **Kapitaal K. L. Struyk.** — FOL. 5 *Credit.*

1890					1889.				
Juni	30	Voor het saldo zijner Part rek.	f 3.000	—	Juli	1	Voor zijne deelname	f 33.000	—
"	30	Voor het saldo op nieuwe rek.	- 37.482	88	1890				
					Juni	30	Voor intrest à 6 %	- 1.980	—
					"	30	Voor zijn aandeel in de netto winst	- 5.502	88
			f 40.482	88				f 40.482	88
					1890.				
					Juli	1	Voor zijne deelname	f 37.482	88

FOL. 6. *Debet.* — **Hypotheek o/g.** — FOL. 6. *Credit.*

1890					1889.				
Juni	30	Voor het saldo op nieuwe rek.	f 40.000	—	Juli	1	Voor opgenomen van L. de Bruyn, alhier	f 40.000	—
			f 40.000	—				f 40.000	—
					1890.				
					Juli	1	Voor opgenomen van L. de Bruyn, alhier	f 40.000	—

De winsten zouden eenigermate begroot kunnen worden, indien de vennooten daarover geheel beschikken, wat evenwel niet altijd gebeurt.

De betaling der hypotheekrente zou òf als een geldopname der vennooten behandeld moeten worden, òf een post tengevolge moeten hebben op de Geheimrekening. Deze zou later in het Geheimboek op de Goederenrekening gebracht moeten worden.

Het zal den lezer niet moeilijk vallen op de wijze, in voorbeeld 19 verklaard, de Gedeeltelijke Balans van den boekhouder te veranderen in de Netto Balans der patroons.

Geheimhouding in het Enkel-Boekhouden.

Indien in eene zaak het Enkel-Boekhouden toegepast wordt, zal voor het Geheimhouden van bepaalde bezittingen en schulden, of de uitkomsten van het bedrijf, niet zooveel boekhoudersche vaardigheid gevorderd worden, als bij de dubbele methode.

Wat is immers Enkel-Boekhouden? Hoeveelheidsverantwoording, anders niet.

Zijn doel is alleen het rekenschap geven van de hoeveelheid der bezittingen en schulden, die zeker persoon of vereeniging van personen toebehooren.

Deze hoeveelheidsverantwoording, die in het dubbel-Boekhouden even goed bereikt wordt, is daar echter nevenzaak. De aanduiding der winsten en verliezen, met vermelding der oorzaken, waaruit die voortsproten, is daar het hoofddoel.

Voor eene goede hoeveelheidsverantwoording is eene voortdurende aanteekening noodig van die bezittingen of schulden, welke uit hunnen aard aan wisselingen onderhevig zijn, terwijl bij

de meer standvastige eene aanteekening op gezette tijden voldoende kan wezen. Dientengevolge bestaat het Enkel-Boekhouden uit:

a. Schriftelijke verantwoording op vastgestelde tijdstippen;

b. Schriftelijke verantwoording gedurende een zekere tijdruimte.

De schriftelijke verantwoording op bepaalde tijdstippen strekt zich over alle bezittingen en schulden uit. De staat, die deze alle inhoudt heet Vermogensstaat of Inventaris.

Omdat deze staat alle bezittingen en schulden bevat, dus ook zulke, waarvan eene bijzondere, voortdurende verantwoording gegeven wordt, in daartoe bestemde boeken, is hij de toets van het Enkel-Boekhouden. De juistheid der voortdurende verantwoording van daartoe aangewezen bezittingen of schulden wordt dus door den Inventaris aangetoond.

Het Kasboek, Goederenboek, Effectenboek enz. bevatten de hoeveelheidsverantwoording der overeenkomstige artikelen. Evenzoo bevat het Rekening-Courantboek de hoeveelheidsverantwoording der vorderingen en schulden.

Omtrent de winsten en verliezen geeft het Enkel-Boekhouden geene rechtstreeksche aanwijzing.

Nu is het wel mogelijk, door vergelijking van twee opeenvolgende inventarissen de totaal vermogens-vermeerdering of -vermindering te bepalen, doch eene verklaring hoe dat eindbedrag, hetwelk natuurlijk (behalve toevallige vermogensvermeerderingen of -verminderingen) uit verscheidene soorten van winst of verlies bestaat, bereikt werd, kan het Enkel-Boekhouden niet geven.

Wil men, het Enkel-Boekhouden toepassende, die onderverdeeling der winsten en verliezen toch verkrijgen, dan behoort men die te berekenen uit de gegevens, die de boeken verschaffen. Deze winstaanduiding komt dus niet *uit* de boek-

houding zelve voort, maar moet als een afzonderlijk onderzoek (feitelijk daarnaast) geschieden.

Door kolommen voor geldbedragen aan te brengen, b.v. in het magazijnboek of een dergelijk boek, waarin eene doorloopende hoeveelheidsverantwoording plaats heeft, kan men, de op goederen vallende onkosten, die in het kasboek staan, daarbij in acht nemende, de winsten of verliezen bepalen op de in het magazijnboek voorkomende goederen behaald of geleden.

Is de verantwoording nogal veelzijdig, zoodat men deze bijvoeging meerdere boeken aan kan brengen, dan heeft men alleen nog maar de algemeene onkosten, intresten enz. uit het Kasboek bijeen te garen, om een tamelijk dragelijk winstoverzicht te bekomen.

Als men nu daarneven stelt het Dubbel-Boekhouden, waar een juist en zoo breed mogelijk onderverdeeld winstoverzicht, nevens de hoeveelheids-verantwoording, uit de strenge toepassing van de grondregelen als van zelve voortvloeit, dan blijkt duidelijk, dat het Dubbel-Boekhouden de voorkeur verdient, overal waar eene aanduiding der winsten en verliezen, met de oorzaken, die daartoe leidden, als hoofddoel gesteld moet worden.

Het Enkel-Boekhouden wordt door sommigen wel voor eene bekorting van de dubbele methode gehouden. Dat wij deze meening niet onderschrijven, behoeft geen betoog, na de vorenstaande uiteenzetting van de verschillende gronden, waarop beide methoden berusten.

En nu de Geheimhouding.

In de eerste onderafdeeling van dit Hoofdstuk hebben we vermeld, wat zooal in verschillende omstandigheden geheim te houden valt. Het rest ons nu te onderzoeken, hoe die geheimhouding in het Enkel-Boekhouden geschiedt.

De grootte van het handelskapitaal blijkt uit de Balans, of Staat van bezittingen en schulden, die op gezette tijden opgemaakt wordt.

Indien dus de boekhouder onkundig wordt gelaten van zulke bezittingen, welke tot de onderneming in geen onmiddellijk verband staan, als huizen, effecten enz. zal de balans, die hij vervaardigen kan, slechts een gedeeltelijke kunnen zijn. Dit zal wel gewoonlijk daar, waar het Enkel-Boekhouden toegepast wordt, het geval wezen. Verstaat men onder handelskapitaal, het loopend kapitaal, dus dat, wat in de zaak omgezet wordt, dan wordt het vraagstuk meer ingewikkeld. De omzet blijkt immers dikwijls uit het debiteurenboek, en dat zal, in de meeste gevallen, wel niet aan de oogen van den boekhouder te onttrekken zijn.

De bedragen, waarvoor ieder der mede-eigenaren in eene zaak deelgenomen heeft, behoeven bij eene enkele methode den boekhouder volstrekt niet bekend te zijn, evenmin de rente die ieder vennoot ontvangt, en de verdeeling der winsten.

Omdat in het Enkel-Boekhouden alleen bepaalde bezittingen en schulden voortdurend verantwoord worden, is het volstrekt onnoodig den boekhouder met de waarde van activa of passiva, bekend te maken, waarbij een vermelding op bepaalde tijdstippen voldoende is.

De Balans in het Enkel-Boekhouden is hoogst eenvoudig, en derhalve is het zeer gemakkelijk, daarop alle gegevens in te vullen, die den boekhouder, om de een of andere reden, niet verstrekt zijn.

De totale winst blijft verborgen, als een natuurlijk gevolg van het niet volledig verstrekken van alle gegevens, aangezien de uitkomsten van het bedrijf over een zeker tijdvak slechts in haar geheel kunnen blijken uit een vergelijking van twee balansen of inventarissen, die aan het begin en aan het eind van dat tijdvak opgemaakt zijn.

De winsten en verliezen op bepaalde bezittingen worden geheim gehouden, door, voor zoover deze bezittingen betreft, de

verantwoording uitsluitend tot de hoeveelheden te bepalen, en de inkoopsprijzen zooveel mogelijk bedekt te houden.

Dit zou kunnen geschieden, wanneer de patroon zich belast met de inkoopen, en het boeken der inkoopsfacturen (dus het Crediteurenboek bijhoudt). Meestal zal dit doeltreffender zijn dan het bijhouden van het Debiteurenboek door den patroon, aangezien in de meeste zaken het den boekhouder bekend zal wezen, tegen welke prijzen de goederen aan derden geleverd worden.

Het zal echter meestal niet noodig zijn, tot zulke maatregelen zijn toevlucht te nemen aangezien een nauwkeurig overzicht der winsten niet uit het stelsel voorvloeit, maar de vrucht moet zijn van een afzonderlijk onderzoek. Door den boekhouder eenige gegevens daarvoor te onthouden, wordt een zoodanige berekening van zelf onmogelijk.

De kosten der huishouding en andere geldopnamen van particulieren aard, behoeven den boekhouder zeer zeker niet bekend gemaakt te worden. Reeds bij het bespreken der geheimhouding in het Dubbel-Boekhouden merkten we op, dat door zekere geld-opnamen van den patroon of vennooten met andere betalingen te doen samenvallen, de Boekhouder onkundig blijft van de grootte der opgenomen sommen.

Deelnamen in andere ondernemingen en de winsten, daardoor opgeleverd, blijven verborgen door den boekhouder eenvoudig onkundig te laten van het bestaan dezer deelnamen. Met geldopnamen, en de daarvoor te betalen intresten, is dit evenzoo.

Loonen van bedienden en knechts blijven verborgen, voor zoover deze lieden zelven het bedrag hunner bezoldiging niet noemen. Wil de patroon hieromtrent een zekere geheimhouding in acht nemen, dan doet hij wel, zelf het Kasboek bij te houden, of ten minste het Hoofd-Kasboek en zijn ondergeschikten elk afzonderlijk te betalen. De boekhouder kan dan

met het houden van een Onder-Kasboek belast worden, dat de gewone, loopende ontvangsten en uitgaven bevat, en waaruit deze in totaalbedragen naar het Hoofd-Kasboek overgebracht worden. Bij de geheimhouding van de loonen van ondergeschikten is het natuurlijk mede een vereischte, dat de patroon de brieven, die bij de onderhandeling met deze personen vóór de aanvaarding van hunnen werkkring gewisseld zijn, afzonderlijk bewaart.

Alles bijeengenomen komt het bij de geheimhouding in het Enkel-Boekhouden hierop neer: Verstrek de gegevens niet, die verborgen moeten blijven. Het feit, dat den Boekhouder, indien deze manier van Boekhouden gevolgd wordt, slechts de hoeveelheidsverantwoording van eenige bepaalde bezittingen of schulden behoeft opgedragen te worden, maakt eene geheimhouding van zaken, die de patroon voor zich wil houden, al zeer gemakkelijk.

Eene toepassing van de methode Schmitz, wat het Geheimboek betreft, wanneer de kantoor-boekhouding volgens de enkele methode geschiedt, kunnen wij zeker wel aan den lezer overlaten.

Over de toepassing van het Geheimboekhouden.

Zooals uit de hiervoren behandelde voorbeelden blijkt, zal het Geheimboekhouden voornamelijk toegepast worden in de boekhouding van een alleenhandelend koopman, in die eener firma, of eener commanditaire vennootschap.

Uit den aard der zaak kan het voor eene naamlooze vennootschap slechts van meer ondergeschikt belang zijn. Ten eerste ontbreekt daar een eigenaar, die er op tegen kan hebben, dat zijne ondergeschikten tot in de kleinste bijzonderheden met zijn vermogenstoestand op de hoogte zijn, en ten tweede worden de voornaamste gegevens, die men door middel van het Geheim-

boekhouden verbergen kan, bij eene naamlooze vennootschap openlijk bekend gemaakt. De volledige Balans en Winstrekening wordt der Algemeene Vergadering voorgelegd, den aandeelhouders in druk toegezonden, ter visie gelegd, ja soms in de couranten verkort gepubliceerd. Winstverdeeling en geldopnamen zijn mede van algemeene bekendheid, zoodat er dikwijls niets anders overblijft, dan de geheimhouding van salarissen van directeuren en ondergeschikten, de geldelijke verhouding van den directeur of anderen tot de vennootschap ; en dergelijke zaken van zeer ondergeschikt belang.

Daarvoor alleen het Geheimboekhouden in te voeren, zou minder raadzaam zijn. Is de onderneming van belangrijken omvang, zoo zal de uitbetaling en regeling der salarissen wel door eene afzonderlijke afdeeling Loonen geschieden, en behoeven de belangrijkste salarissen alleen het hoofd dier afdeeling bekend te zijn.

Bij de bespreking van de wijze waarop men winsten en verliezen op bijzondere onderdeelen van het vermogen geheim kan houden (zie blz. 57 e. v.) merkten we op, dat die geheimhouding het gevolg is van de geheimhouding der waarde van den goederenvoorraad. Maakt men balans op in een tijd, dat er geen goederenvoorraad is, dan kan er van geheimhouding der winsten op goederen geen sprake zijn, of de patroon moet de goederenrekeningen geheel in zijn Geheim-Grootboek opnemen, hetgeen hem gewoonlijk wel te bewerkelijk zal wezen.

Het spreekt van zelf, dat de patroon, die de handelsuitkomsten op goederen geheim wil houden, zelf de voorraadstaten moet opmaken, of, zoo dit te bewerkelijk is, kan hij verschillende personen elk een gedeelte van den voorraad doen opnemen, waarna hij de waardebepaling zelve verricht.

Is de patroon daartoe niet in staat, dan kan de winst op goederen niet geheim gehouden worden. Moet de boekhouder ook met het houden van het Geheim-Grootboek belast worden, dan kan men even goed eene ongesplitste boekhouding voeren. Het zou eene dwaasheid zijn, alleen eene geheimboekhouding er op na te houden, om sommige zaken voor de *dii minori* van het kantoor te verbergen.

Terecht zegt Marchal „Si le patron ne peut tenir lui-même la comptabilité secrète, il aura forcément recours à un étranger et le prétendu secret n'existera pas."

Toepassing van een ander Talstelsel.

Men kan zich in het Geheim-Grootboek bedienen van een ander talstelsel dan ons gewoon tientallig, om zelfs voor onbescheiden oogen, die er mogelijk inzage van mochten nemen, de juiste toedracht der zaken te verbergen. Ook kan men zich daarvan bedienen ter noteering van prijzen voor eigen bedienden, (bijv. in winkelzaken) zoodat de prijs van een artikel alleen leesbaar is voor een ingewijde. Gewoonlijk bedient men zich hierbij echter van andere middelen. ([1])

In ons tientallig stelsel vormen wij van elke 10 eenheden van zekere orde 1 eenheid van hoogeren rang.

Zoo men van elke 6, 8, 12 of 20 eenheden van zekere orde 1 eenheid van hoogeren rang maakt, zegt men, dat men telt in het 6, 8, 12 of 20 tallig stelsel. 6, 8, 12 of 20 wordt dan het *grondtal* van het talstelsel genoemd.

Bij talstelsels met een klein grondtal krijgt men zeer groote getallen, voor betrekkelijk kleine hoeveelheden; bij talstelsels met een groot grondtal merkt men juist het tegenover gestelde op.

Zoo zal men, in het 2-tallig stelsel, de hoeveelheden van 1 tot 6 schrijven: 1, 10, 11, 100, 101, 110, terwijl in

(1) Zie Aant. 3.

het 4-tallig stelsel deze hoeveelheden als volgt voorgesteld zullen worden: 1, 2, 3, 10, 11, 12.

Voor talstelsels, met een grondtal, grooter dan 10 komt men cijferteekens te kort. Men kan in de plaats daarvan letterteekens bezigen, bijv. a. voor 10, b. voor 11, enz.

Het getal 23 zal dan in het twaalftallig stelsel voorgesteld worden door 1b (1 twaalftal en 11 eenheden).

Ter wille der duidelijkheid verdienen talstelsels met een groot grondtal geen aanbeveling.

Men heeft voor ieder talstelsel evenveel cijferteekens noodig, als het grondtal aanwijst (1) (de 0 medegerekend). In het 8-tallig stelsel komen dus voor: de 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 en de 7. De hoeveelheid 8 wordt voorgesteld door 10.

Daar iemand, die met talstelsels bekend is en inzage van het Geheim-Grootboek neemt, wellicht spoedig kan zien, bijv. door het ontbreken van de 9 en het voorkomen van de 8, dat het 9-tallig stelsel gebezigd wordt, kan men in dit geval de 1 nu en dan vervangen door een 9, maar die voor 1 tellen. Zoodoende zien de getallen er uit, alsof het 10-tallig stelsel gevolgd werd.

Dit kan geen verwarring veroorzaken, omdat een 9, in het 8-tallig stelsel niet voorkomen kan, en men dus zeker is, als men een 9 ontmoet, dat die een 1 verbeeldt.

Bezigt men in het Geheim-Grootboek een ander talstelsel dan het tientallig, dan moet men de bedragen, die uit het Kantoor-Grootboek, of van facturen enz. overgenomen worden, in het stelsel, dat men volgt, (uit het 10-tallig) overbrengen.

---

(1) Zoo telden de oude Chaldeërs in het 60tallig stelsel, waarvoor zij dus 59 cijferteekens noodig hadden, behalve de 0, die zij vermoedelijk niet kenden. Waarschijnlijk hebben wij onze verdeeling van het uur in 60 minuten, elk van 60 seconden, aan hen ontleend.

Ook kan het omgekeerde voorkomen, nl. dat een getal uit het Geheim-Grootboek in het 10-tallig stelsel overgebracht moet worden.

Wij zullen daarvan een enkel voorbeeld geven.

Gesteld dat we in het Geheim-Grootboek het 8-tallig stelsel volgen en we een getal, bijv. 12794 daarin boeken moeten. Elke 8 eenheden vormen nu een 8-tal, is een eenheid van hooger rang. Elke 8 achttallen vormen een 64-tal, enz. We deelen nu 8 op 12794; dan zal ons quotient aanwijzen, hoeveel 8-tallen zich in dat getal bevinden en de rest zal het aantal eenheden aanwijzen. Vervolgens deelen wij het quotient weer door 8, om te zien, hoeveel 64-tallen zich daarin bevinden, de nu verkregen rest is het cijfer der 8-tallen, enz.

We krijgen dus 12794 : 8 = 1599, rest 2 (= 2 eenheden), 1599 : 8 = 199; rest 7 (= 7 8-tallen), 199 : 8 = 24; rest 7 (= 7 8^2-tallen). 24 : 8 = 3, rest 0 (0 8^3-tallen); en 3 8^4-tallen.

Het getal wordt dus 30772.

Om nu 30772 uit het 8-tallig stelsel weder in het 10-tallig over te brengen, kan men op dezelfde, maar tegenovergestelde manier te werk gaan, en ook als volgt:

30772 bestaat uit		2	eenheden
en 7 8-tallen	$= 7 \times 8 =$	56	„
en 7 8^2-tallen	$= 7 \times 64 =$	448	„
en 0 8^3-tallen	$= 0 \times 512 =$	0	„
en 3 8^4-tallen	$= 3 \times 4096 =$	12288	„
Dus 30772 (8-t. st.) =		12794	„ (10-t. st.)

Met de overgebrachte getallen kan men alle hoofdbewerkingen uitvoeren op dezelfde wijze, als dit in het 10-tallig stelsel geschiedt, maar men moet steeds in 't oog houden, dat, zoo men het 8-tallig stelsel toepast, steeds 8 eenheden van zekere orde 1 eenheid van een hoogere orde vormen.

Moeten we bijv. in 't 8-tallig stelsel optellen: 1015 + 660 + 44, dan zeggen we: 5 + 4 = 9; 1 opschrijven, 1 (achttal) onthouden. 1 + 4 + 6 + 1 = 12 achttallen; 4 opschrijven, 1 (8^2-tal) onthouden, 1 + 6 + 0 = 7; 1 (8^3-tal) = 1. Zoodat we tot antwoord krijgen 1741. Bij het aftrekken houde men steeds in 't oog, dat elke eenheid van hooger orde, die men wisselt, in het 8-tallig stelsel, 8 eenheden van een volgende, lagere orde oplevert. Zoo zal 1015—660 in het 8-tallig stelsel 135 zijn.

Vermenigvuldigen en deelen geschiedt op overeenkomstige wijze. Het verdient aanbeveling, daarvoor een tafel van Pythagoras te maken, die in de lengte de getallen van 1 tot en met het grondtal bevat, en evenzoo in de breedte, terwijl op de snijpunten der kolommen het product dier getallen aangegeven wordt.

Zulk een tafel ziet er uit als volgt:

Tafel van Pythagoras in het 8-tallig stelsel.

1	2	3	4	5	6	7	10
2	4	6	10	12	14	16	20
3	6	11	14	17	22	25	30
4	10	14	20	24	30	34	40
5	12	17	24	31	36	43	50
6	14	22	30	36	44	52	60
7	16	25	34	43	52	61	70
10	20	30	40	50	60	70	100

Een moeilijkheid, die zich bij het bezigen van een ander talstelsel voordoet, is het overbrengen van breuken, vooral decimale.

Gewone breuken brengt men in een ander talstelsel over, door teller en noemer afzonderlijk over te brengen, doch van deze breuken bedient men zich in het boekhouden niet. Het overbrengen van tiendeelige breuken is veel minder eenvoudig, waarom men daarbij wel als volgt te werk kan gaan: Men laat uit het over te brengen getal het decimaalteeken weg en brengt het dan als een geheel getal over, op de hiervoren omschreven manier, waarna men in het verkregen getal evenveel cijfers afstreept. Deze wijze van overbrenging is echter beslist foutief.

36 (tient. st.) is wel gelijk aan 44 (8-t. st.), maar 3.6 (10-t. st.) is volstrekt niet gelijk aan 4.4 (8 t. st.)

Het eerste beteekent immers $3\frac{6}{10}$ en het tweede $4\frac{4}{8}$.

Het kan echter voor de practijk voldoende zijn, deze manier van overbrenging te volgen. Men moet er dan altijd op bedacht wezen, geen vermenigvuldigingen of deelingen met zulke getallen te verrichten. Zoo men deelen of vermenigvuldigen moet, wat echter zelden of nooit met te boeken bedragen voorkomt, dan brenge men deeler en deeltal (of vermenigvuldiger en vermenigvultal in het tientallig stelsel over, verrichte de bewerking, en brenge de uitkomst weder over in het gebezigde talstelsel.

Verdere uitwijding over dit onderwerp gedoogt de omvang van dit werkje niet, waarom wij den belangstellenden lezer naar een leerboek der rekenkunde moeten verwijzen.

Eenige opgaven ter nawerking zullen wellicht niet overbodig zijn:

In het 8-tallig stelsel is: 12034 + 456773 + 31462 + 70623 + 45674 + 12036 = 262166.

102345671 — 2345672 = 77777777.

234 × 120456 = 30434010.

30434247 : 234 = 120457; rest 3.

Doordat de toepassing van vreemde talstelsels heel wat zorg vereischt, en wij zouden bijna zeggen overbodige moeilijkheden met zich brengt, zal ze wel nooit in de boekhouding plaats vinden.

Toch gelooven wij, dat uit een oogpunt van geheimhouding door den handel tot nog toe te weinig aandacht aan het gebruik van vreemde talstelsels geschonken is.

De Boekhouding van zaken met Bijkantoren.

In de boekhouding van zaken met bijkantoren vindt de Sluitrekening een breedere toepassing dan in het Geheimboekhouden.

Waar we hier tot de bespreking der boekhouding van zulke ondernemingen overgaan, zullen we ons slechts bepalen tot de zoogenaamde hoofdboekhouding. Aan de hulp- en bijboeken zullen we slechts weinig aandacht verleenen, omdat we ons niet tot taak gesteld hebben, de volledige boekhouding eener vertakte onderneming te beschrijven, maar slechts de beginselen willen behandelen, die bij het inrichten der rekeningkundige verantwoording van zulke zaken, in toepassing gebracht worden.

Vandaar dat de volgende bladzijden geen pasklare boekhoudkundige inrichting voor een bepaalde onderneming inhouden, maar slechts voorbeelden bevatten, van belangrijke onderdeelen der rekenkundige verantwoording, die in zaken met onderafdeelingen of bijkantoren wordt gevoerd.

Zoowel in den groot- als in den kleinhandel komen deze zaken veelvuldig voor, en in zeer vele takken van bedrijf. We zullen ons echter beperken tot het bespreken van een voorbeeld aan den kleinhandel en een aan den groothandel ontleend.

Voordeelen.

De voordeelen, die men beoogt door van eenzelfde zaak bijkantoren of verkoophuizen (filialen, succursalen, depôts, branch-offices, of hoe zij meer heeten mogen) te openen, zijn veelal de volgende:

1. Verhooging der winst door grooter omzet en uitgebreider afzetgebied;

2. Verhooging der winst door voordeeliger inkoopen op grooter schaal.

Dit kan voorkomen bij winkelzaken, waar de eene winkel soms kwaliteiten kan plaatsen, die de andere niet gebruiken kan, zoodat men minder beperkt is tot bepaalde soorten eener waar.

3. Beteugeling van mededinging.

Dit geschiedt meestal door de vestiging van een verkoophuis in een nieuwe stadswijk. Hoewel op zulk een filiaal eenige jaren achtereen verloren kan worden, maken meestal latere jaren, wanneer de buurt geheel bevolkt is, het geleden verlies weer goed en heeft in dien tusschentijd menig mededinger het af moeten leggen.

Zoo vestigen expediteurs bijkantoren in naburige havens, aan welke door hunne lastgevers wel van tijd tot tijd de voorkeur gegeven wordt, of die door hare ligging afwisselend voor verzendingen in zekere richting in aanmerking komen.

4. Verhooging der winst door beperking van onkosten. De onkosten van algemeenen aard, aan eene onderneming verbonden, houden meestal geen gelijken tred met de uitbreiding dier onderneming.

De aard der Boekhouding.

Aangezien in neven-zaken gewoonlijk aan ondergeschikten de hoofdleiding toevertrouwd moet worden, is het een dringende noodzakelijkheid, dat er een goede boekhouding bestaat die niet alleen een duidelijk beeld geeft van den stand der bezittingen en schulden, onder het beheer van het hoofd der afdeeling, maar ook de bijzonderheden aangeeft, uit welke blijken kan, in hoeverre de bestuurder zich van de hem opgedragen taak naar behooren kwijt.

De boekhouding moet dus zóó ingericht zijn, dat de eigenaar, of zoo het eene vennootschap geldt, de Directeur, de geheele onderneming gemakkelijk kan overzien, zoowel in haar geheel, als in hare onderdeelen.

Ten opzichte der verantwoording van de bijkantoren tegenover het hoofdkantoor kunnen zich twee hoofdgevallen voordoen.

1°. Iedere afdeeling (filiaal) heeft hare eigene boekhouding, die in verband staat met de hoofd-boekhouding, maar toch eene zekere zelfstandigheid heeft. Zulk eene boekhouding is dus ingericht alsof het bijkantoor eene op zichzelf staande zaak ware. De gegevens, door de hulpboeken van het bijkantoor verschaft, worden aldaar geheel verwerkt en de einduitkomsten op bepaalde tijden het hoofdkantoor medegedeeld.

2°. De gansche onderneming, hoofd- en bijkantoren inbegrepen, wordt als één geheel beschouwd, en iedere afdeeling heeft slechts hulp- en bijboeken, die de gegevens verschaffen voor de hoofd-boekhouding. In plaats dat deze hulp- en bijboeken zich op één kantoor bevinden, en dáár de posten voor de hoofdboekhouding er uit getrokken worden, bevinden zij zich op verschillende plaatsen, maar doen geheel denzelfden dienst.

De gegevens, uit de hulpboeken der bijkantoren getrokken, worden dus rechtstreeks in de boeken van het hoofdkantoor overgebracht.

In hoeverre het gewenscht is, aan bijkantoren eene meerdere of mindere administratieve zelfstandigheid te geven, hangt van vele omstandigheden af, maar vooral den graad van ontwikkeling van het in de afdeelingen gebezigd personeel.

Heeft men slechts lieden noodig, die het bedrijf voldoende besturen kunnen, en waaraan geen hooge eischen met betrekking tot boekhoudkundige kennis gesteld kunnen worden, dan zal het de voorkeur verdienen, slechts door het bijkantoor op de eenvoudigste wijze de gegevens te doen verzamelen, die de stof voor de boekingen op het hoofdkantoor moeten vormen.

Is echter het bijkantoor van die belangrijkheid, dat een bekwaam boekhouder er niet gemist kan worden, of is voor den bestuurder een goede mate van boekhoudkundige ontwikkeling vereischte, dan kan gevoeglijk de eerstvermelde wijze gevolgd worden.

Ook omtrent de bevoegdheid, aan den bestuurder van een bijkantoor te verleenen, geven de omstandigheden de noodige aanwijzingen.

Zoo zal hij in het eene geval belast zijn met verkoopen alleen, in het andere ook met inkoopen. In het eene geval zal hij alleen gelden mogen ontvangen, in het andere zal hij ook tot het doen van betalingen de bevoegdheid hebben.

Bijkantoren zonder zelfstandige Boekhouding.

De verantwoording van bijkantoren omvat:

1°. de goederen;

2°. de gelden;

3°. de verplichtingen van of aan derden.

Onder 1 behooren zoowel vaste als roerende goederen, dus de inventaris, het meubilair, de machinerieën, benevens de goederen, die het onderwerp van het bedrijf uitmaken, hetzij dit tot de voortbrengende (produceerende) of verdeelende (distribueerende) bedrijven gerekend moet worden.

Onder 2 valt de verantwoording der ontvangsten en uitgaven en hare oordeelkundige rangschikking, loonen, salarissen huren, voorschotten, onkosten, intressen enz.

Onder 3 vallen de zoogenaamde onstoffelijke bezittingen en de schulden.

Wanneer de neven-zaken geen administratieve zelfstandigheid hebben, komt de gesplitste boekhouding niet voor. De onderneming wordt dan als een geheel behandeld, en de aanteekeningen der bijkantoren vormen een deel van de boekingsstof der hoofdboekhouding.

In ieder filiaal wordt dan een soort van enkele boekhouding of eigenlijk slechts eene administratie aangetroffen, en een uittreksel daarvan op vastgestelde tijden (dagelijks, wekelijks of maandelijks) aan het hoofdkantoor toegezonden.

Welke gegevens nu behoort het hoofdkantoor van de bijkantoren te ontvangen? Wat behoort der Directie voorgelegd te worden, wil zij alles weten, wat met betrekking tot het beheer der bijkantoren noodig of gewenscht is?

In de meeste gevallen zal een uitsluitend financieele verantwoording niet voldoende blijken. Voor een goed hoofdbeheer is het noodig over meerdere gegevens te beschikken.

Zoo zal het ook gewenscht zijn te weten:

1. Welke orders in zeker tijdsverloop ontvangen werden en uitgevoerd;

2. Welke orders onuitgevoerd bleven, met vermelding van reden of oorzaak. Hieruit kan blijken of en in hoeverre verbeteringen aan te brengen zijn;

3. Goederen, uit het hoofdmagazijn ontvangen;

4. Bijzondere artikelen, gewenscht door het filiaal, echter niet in het hoofdmagazijn voorhanden;

5. Schulden;

6. Vorderingen;

7. Vorderingen, waarvan het goed verloop aan twijfel onderhevig is;

8. Klachten van klanten, (vooral en voornamelijk geschreven klachten);

9. Grootte van den voorraad, (min of meer in bijzonderheden afdalend) enz.

Voor de verzameling dezer gegevens, waarvan sommige, hoewel feitelijk buiten de gewone boekhouding staande, toch van geen gering belang zijn, wordt aan het hoofdkantoor een register ingericht, waarin zij zeer beknopt opgenomen worden. Het is wenschelijk dit register zóó in te richten, dat de overeenkomstige gegevens van verschillende afdeelingen met elkaar gemakkelijk vergeleken kunnen worden.

Gaan we nu tot het eigenlijk boekhouden over.

Zooals van zelf spreekt wordt in ieder filiaal (winkel, bedrijf, afdeeling) een Kasboek gehouden. De gegevens uit dat

Kasboek moeten ééns per dag, week of maand, in rubrieken vereenigd, aan het hoofdkantoor toegezonden worden.

Dit geschiedt het best in een daartoe ingerichten Kasstaat, waarin gedrukte hoofden van ontvangst en uitgaaf voorkomen. Onder deze hoofden worden de ontvangsten en uitgaven ingedeeld. Dat het noodzakelijk is, van wege het hoofdkantoor van tijd tot tijd de juistheid dezer Kasstaten aan het oorspronkelijk Kasboek van het filiaal te toetsen, behoeft geen betoog. Het aanwezige kasgeld behoort dan tevens met het Kassaldo vergeleken te worden.

Doet het filiaal zelfstandig inkoopen, dan wordt een zeer eenvoudig Inkoopboek aangelegd. Of het gewenscht is, in dat boek een zekere indeeling te volgen, wordt door omstandigheden en den aard der onderneming aangegeven.

Op bepaalde tijden wordt aan het hoofdkantoor opgave gedaan van de totaal inkoopen in een zeker tijdvak. De inrichting van den Inkoopsstaat waarin dit geschiedt, hangt af van den aard der onderneming. Dat de facturen genummerd moeten worden, en goed geordend, om eene vergelijking met het Inkoopboek gemakkelijk te maken, ligt voor de hand.

De uitstaande vorderingen worden in de verantwoording tegenover het hoofdkantoor eveneens opgenomen. In winkelzaken geschieden de eerste aanteekeningen van niet betaalde verkoopen in een zoogenaamd Winkelboek of Winkeljournaal. Dit boek heeft drie geldkolommen. Bij de aanteekening van een post, wordt het geldbedrag steeds in de eerste kolom genoteerd. De tweede kolom dient, om daarin later de bedragen uit te werpen, waarover binnen korten tijd beschikt wordt (bv. aan het eind der maand), terwijl de derde kolom voor de bedragen bestemd is, die op de jaarrekeningen worden gesteld. Men heeft het zich

dan bij het inschrijven in het Winkeljournaal niet moeilijk te maken met deze onderscheiding.

Op die wijze is het zeer gemakkelijk maandelijks (of wekelijks) aan het hoofdkantoor op te geven, voor hoeveel er in een zekere tijdruimte op rekening geleverd is.

Hoewel de uitgebreidheid en de aard der periodieke verantwoording zich richten naar den aard der onderneming, zal de verantwoording der ontvangsten en uitgaven, der in- en verkoopen en der schulden en vorderingen steeds de kern daarvan uitmaken.

Is in eene zaak met bijkantoren de boekhouding op deze wijze ingericht, dan wordt in het Grootboek der Hoofdboekhouding voor ieder bijkantoor eene afzonderlijke rekening Kas, Goederen, Debiteuren, Crediteuren, enz. aangetroffen.

De verantwoordingsstukken, van de bijkantoren ontvangen, leveren de boekingsstof voor deze rekeningen.

Bij het journaliseeren dier gegevens, heeft men vooral te letten op de leveringen der bijkantoren onderling, zoo die plaats hebben.

Aangezien een zending van een bijkantoor aan een ander in de verantwoording van beide kantoren vermeldt wordt, moet men zorg dragen die niet dubbel te journaliseeren.

Het verdient zeer veel aanbeveling, in den Verkoopstaat, die de totalen der nieuw ontstane vorderingen aangeeft, onderscheid te maken tusschen vorderingen op korten en op langen termijn.

Verder is het wenschelijk, dat bij ontvangsten van debiteuren aangegeven worde, in welke maand de betreffende vorderingen ontstaan zijn, opdat men vanwege het hoofdkantoor kan nagaan, of de vorderingen geregeld binnenkomen. Men kan er gewoonte van houden, dat b.v. maanddebiteuren, wier schuld meer dan 2 maanden oud geworden is, afzonderlijk worden vermeld.

Veelal verdient het aanbeveling, ten minste bij winkelzaken één algemeen magazijn (pakhuis) te houden, waaruit alle winkels de benoodigde goederen betrekken.

In ieder geval is het raadzaam de leveringen der bijkantoren onderling steeds over het Hoofdkantoor te doen loopen, of er een algemeen magazijn is, of niet. Men ontgaat dan de kans eene doorzending dubbel te boeken.

Bij eene inrichting der boekhouding, als de hier bedoelde ontvangt dus het hoofdkantoor van ieder bijkantoor maandelijks of wekelijks:

1°. Een Kasstaat, waarin de ontvangsten en uitgaven rubriekmatig verantwoord worden;

2°. een Inkoopsstaat (waarin ook ontvangen goederen van hoofdkantoor of bijkantoren);

3°. een Verkoopsstaat (waarin ook goederenzendingen aan hoofdkantoor en bijkantoren).

De gegevens, die òf in deze staten geen plaatsje bekomen, òf uit hunnen aard een bijzondere behandeling eischen, kunnen in bijlagen op genoemde staten het hoofdkantoor medegedeeld worden.

Bijkantoren met eene zelfstandige Boekhouding.

Gaan wij nu over tot de beschouwing van de rekeningkundige verantwoording van zaken met bijkantoren, waarin de gespliste boekhouding wordt toegepast, dus zulke, waar elk filiaal een op zich zelf volledige boekhouding heeft.

Elk bijkantoor, en ook het bedrijf van het hoofdkantoor, dat door de Hoofdboekhouding der onderneming (Centrale Boekhouding) op gelijken voet als de bijkantoren behandeld

wordt, heeft dan eene boekhouding alsof het eene zelfstandige zaak ware. De gegevens, door de hulpboeken van ieder bijkantoor verschaft, worden in het aldaar gehouden Grootboek op de rekeningen gesteld. Dit Grootboek verschilt van dat eener op zich zelf staande zaak hierin, dat het geen Kapitaalrekening heeft, maar in de plaats daarvan eene Sluitrekening, die verband houdt met de Centrale Boekhouding.

Wat moet nu der Centrale Boekhouding medegedeeld worden van de gegevens, die de boeken van ieder der filialen bevatten? Het is de taak dezer Centrale Boekhouding de Hoofddirectie zoo volledig en tevens beknopt mogelijk in te lichten omtrent de punten, welke voor het algemeen beheer van het meeste belang kunnen geacht worden.

Welke punten dit zijn, is in het algemeen moeilijk aan te geven. Wat in de eene soort van ondernemingen een factor van het meeste gewicht is, dat is vaak in eene andere soort een gegeven van ondergeschikt belang.

In hoofdzaak zullen echter de gegevens, aan de Centrale Boekhouding te verschaffen, het inwendig beheer der onderneming betreffen, vooral dus den omzet, de onkosten van beheer en de onkosten van afzet.

In het door ons gestelde voorbeeld zijn we van de gedachte uitgegaan, dat het financieel beheer der filialen een zekere mate van zelfstandigheid heeft. Ieder filiaal doet zijne eigene inkoopen, en betaalt zijne crediteuren. Alleen bij overvloed of schaarschte van kasmiddelen vindt eene boeking ten opzichte der Centrale Kassa plaats. Deze zal dus in de boeken van het filiaal gedebiteerd worden, wanneer gelden door het filiaal worden afgedragen en gecrediteerd in het omgekeerde geval.

De boekingen, welke op het financieel beheer van het filiaal betrekking hebben, zijn in het door ons gestelde geval voor de Centrale Boekhouding van meer ondergeschikt belang, en daarom worden de desbetreffende rekeningen alleen in de boeken der filialen aangetroffen.

Deze rekeningen zijn: Kassa, Debiteuren, Crediteuren, te betalen Wissels, te innen Wissels en hare verwanten.

Het saldo der bedragen, welke in het filiaal op deze rekeningen worden geboekt, brengt men in de Centrale Boekhouding op eene Sluitrekening, die naar het betrokken filiaal verwijst.

De rekeningen echter, die op den goederenvoorraad, de onkosten van beheer en de onkosten van afzet betrekking hebben, komen wel in de Centrale Boekhouding voor. Zij dienen daar ter verzameling van de gegevens, welke de rekeningen van denzelfden naam bevatten in de boeken der filialen.

Aangezien de doorzendingen van goederen door de filialen onderling geen invloed hebben op de totale hoeveelheid, noch op de brutowinst, worden zij op de Algemeene Goederenrekening der Centrale Boekhouding niet aangeteekend.

Het Grootboek, dat in ieder filiaal wordt gehouden, kan, op de wijze, in Hoofdstuk I toegelicht, in twee afzonderlijke Onder-Grootboeken gesplitst worden, die door eene Sluitrekening ieder een zelfstandig evenwicht hebben.

In het eerste, het Debiteuren- en Crediteuren-Grootboek, komen de rekeningen van Debiteuren en Crediteuren voor, de daaraan verwante als te innen en te betalen Wissels enz. en de Kasrekening. Deze laatste kan, afzonderlijk gebonden, hoewel dan toch een deel van dit Onder-Grootboek vormend, tevens den dienst van Kasboek verrichten. (Zie Hoofdstuk I.)

In het tweede Onder-Grootboek (Algemeen Grootboek) komen voornamelijk die rekeningen voor, welke voor de Centrale

Boekhouding van bijzonder belang zijn, en wier gegevens daar, op rekeningen van gelijken naam, overgenomen worden, benevens enkele andere, welke wij hieronder nader zullen bespreken.

Men zal in dit Grootboek aantreffen: in de eerste plaats de Goederen-rekening, die in vier rekeningen onderverdeeld is:

a. Inkoopen,
b. Verkoopen,
c. Goederen ontvangen van filialen,
d. Goederen doorgezonden aan filialen.

Deze indeeling heeft ten doel, de verantwoording tegenover de Centrale Boekhouding te vereenvoudigen, daar anders de posten eener onverdeelde Goederenrekening toch in eene bijlage op deze wijze uitgewerkt zouden moeten worden.

Zooals reeds hiervoren opgemerkt, worden alleen de gegevens der rekeningen, onder *a* en *b* genoemd, in de Centrale Boekhouding op de Algemeene Goederenrekening gebracht, daar deze bestemd is om de totaal winst op goederen aan te wijzen, en de doorzendingen daarop (evenmin als op de totaal-hoeveelheid) van invloed zijn. Bij de afsluiting der boeken van het filiaal zullen deze 4 goederenrekeningen aldaar, ter wille der winstbepaling, tot ééne Algemeene Goederenrekening vereenigd worden.

Verder treft men hier aan de rekeningen Inventaris en Dubieuse-Debiteuren, omdat op beide posten met betrekking tot de Winst- en Verliesrekening voorkomen. De vorderingen met mogelijke onderwaarde worden in het hier gestelde geval door de Centrale Boekhouding behandeld.

Dan komen hier voor de Winst- en Verliesrekening en hare onderdeelen, de rekeningen van verschillende onkosten, benevens de rekening Centrale Kassa, voor de gelden aan de Centrale Kassa afgedragen, of voorschotten, door deze aan de filialen verstrekt. In plaats dat de filialen, welke, zooals reeds

hiervoren opgemerkt, een tamelijk zelfstandig, geldelijk beheer hebben, elkander onderling de noodige versterking der kasmiddelen toezenden, geschiedt dit over en door bemiddeling van de Centrale Boekhouding. Bij ruimte van kasmiddelen draagt een filiaal het overtollige af, terwijl het bij schaarschte door de Centrale Boekhouding geholpen wordt.

Ten slotte vindt men hier de rekeningen der andere filialen, Filiaal Rotterdam (Goederen) en Filiaal Utrecht (Goederen) waarop ter wille van het evenwicht, de onderlinge leveranties van goederen geboekt worden. Deze rekeningen zijn de tegenhangers van de Goederen-rekeningen *c* en *d* en vormen feitelijk Sluitrekeningen, die naar de boeken der betrokken filialen verwijzen. Zij worden niet in de Centrale Boekhouding overgenomen, en komen dus te dien opzichte geheel overeen met de Goederen-rekeningen *c* en *d*.

Bij de Sluitrekeningen, die de beide Onder-Grootboeken der filialen verbinden, doet zich het eigenaardige geval voor, dat de Sluitrekening van het Debiteuren- en Crediteuren-Grootboek tegelijkertijd beantwoordt aan de Sluitrekening van het Algemeen Grootboek van hetzelfde filiaal, en aan de Sluitrekening, welke in het Grootboek der Centrale Boekhouding aangetroffen wordt.

Behalve de hiervoren besproken rekeningen kunnen in dit Grootboek nog andere rekeningen van algemeenen aard voorkomen, als: Vaste Goederen, Reserve-rekeningen, Kapitaal-rekeningen, rekeningen betreffende geldopnamen, enz.

Van deze worden echter geene overeenkomstige rekeningen in de boeken der filialen aangetroffen, waarom zij hier buiten beschouwing kunnen blijven.

Aan het eind van ieder tijdvak, waarvan de lengte naar omstandigheden bepaald wordt op een maand of een week,

Overzicht der Boekingen Filiaal Leeuwarden

IN DE MAAND JUNI 1900.

NAMEN DER REKENINGEN.	SALDI OP ULTIMO MEI.		BOEKINGEN IN JUNI.		SALDI OP ULTIMO JUNI.	
A. Algemeen Gedeelte.						
Kassa	f 500 —		f 8.000 —	f 7.650 —	f 850 —	
Debiteuren	- 15.000 —		- 4.000 —	- 8.000 —	- 11.000 —	
Crediteuren		f 10.000 —	- 6.000	- 5.000 —		f 9.000 —
Te betalen Wissels		- 2.000 —				- 2.000 —
Sluitrekening		- 3.500 —	- 2.650			- 850 —
	f 15.500 —	f 15.500 —	f 20.650 —	f 20.650	f 11.850 —	f 11.850 —
B. Bijzonder Gedeelte.						
Inventaris	f 1.500 —				f 1.500 —	
Goederen (Inkoopen)	- 14.000 —		f 5.000 —		- 19.000 —	
Goederen (Verkoopen)		f 30.000 —		f 4.000 —		f 34.000 —
Dubieuse Debiteuren	- 150 —				- 150 —	
Reis- en Verblijfkosten	- 1.200 —		- 100 —		- 1.300 —	
Reclame-kosten	- 1.000 —		- 200 —		- 1.200 —	
Algemeene Onkosten	- 2.400 —		- 400 —		- 2.800 —	
Vrachten	- 600 —		- 50 —		- 650 —	
Salarissen en Loonen	- 2.500 —		- 400 —		- 2.900 —	
Intrest	- 1.150 —				- 1.150 —	
Centrale Kassa	- 2.000 —		- 500 —		- 2.500 —	
C. Doorzendingen.						
Goederen (ontvangen van filialen)	- 10.000 —		*a* - 2.000 —		- 12.000 —	
Goederen (doorgezonden aan filialen)		- 3.000 —		*b* - 100 —		- 3.100 —
Filiaal Rotterdam (Goederen)		- 2.000 —		*a* - 500 —		- 2.500 —
Filiaal Utrecht (Goederen)		- 5.000 —	*b* - 100 —	*a* - 1.500 —		- 6.400 —
Sluitrekening	- 3.500 —			- 2.650 —	- 850 —	
	f 40.000 —	f 40.000 —	f 8.750 —	f 8.750 —	f 46.000 —	f 46.000 —

levert de boekhouder van elk kantoor, aan de Centrale Boekhouding een overzicht der boekingen in, dat ingericht is als ons voorbeeld op blz. 146.

Dit overzicht der boekingen, die in het filiaal gedaan zijn, bestaat uit twee saldibalansen en één proefbalans. Het middelste paar geldkolommen (de proefbalans) bevat de totaalsommen der boekingen in de maand Juni verricht.

Deze vorm is voor dit overzicht de meest gewenschte, omdat die zeer grooten waarborg geeft, dat het Grootboek van het filiaal in orde is.

De rekeningen in dit overzicht zijn, zooals bij eene beschouwing van den staat op pag. 146 dadelijk in het oog valt, in drie groepen verdeeld.

De eerste heet Algemeen Gedeelte, de tweede Bijzonder Gedeelte en de derde Doorzendingen.

Het Algemeen Gedeelte omvat de rekeningen, die in het Debiteuren- en Crediteuren Grootboek van het betrokken filiaal voorkomen, en waarvan het totaalsaldo op de Sluitrekening der Centrale Boekhouding tot uitdrukking komt.

Van tijd tot tijd is het noodig, dat vanwege het hoofdkantoor ter plaatse onderzocht wordt, of de opgaven, door de bijkantoren verstrekt, werkelijk met de aldaar geboekte bedragen strooken.

De boekingen zelve, in het algemeen gedeelte vermeld, worden dus *niet* in de hoofdboeken der Centrale Boekhouding overgenomen.

Afdeeling B bevat die boekingen, waarvan de wetenschap voor de Centrale Boekhouding van bijzonder gewicht is, omdat door eene vergelijking der daarin voorkomende gegevens, met die, door andere filialen verstrekt, menige vraag ten opzichte van beheer en behaalde uitkomsten beantwoord zal kunnen worden.

Deze gegevens, worden dus in de Centrale Boekhouding overgenomen.

Eigenlijk vormt C een onderdeel van B, gelijk ook uit de indeeling van den staat blijkt, doch dit onderdeel blijft bij het journaliseeren geheel buiten beschouwing.

De doorgezonden goederen worden gewoonlijk tegen inkoopsprijzen onderling in rekening gebracht.

In de boekhouding der filialen verdient het de voorkeur, deze doorzendingen geheel afgescheiden te behandelen van de rechtstreeks door het bijkantoor gekochte en verkochte goederen. (Zie de daarop betrekking hebbende goederenrekeningen in de proefbalans). Men vergelijke de bedragen der rekeningen filiaal Rotterdam (Goederen) en filiaal Utrecht (Goederen) met het saldo der rekening Goederen ontvangen van filialen. Deze bedragen zijn in de proefbalans met (*a*) gemerkt. De met (*b*) gemerkte bedragen beantwoorden eveneens aan elkander. Zij hebben betrekking op de goederen door het Bijkantoor Leeuwarden, aan andere bijkantoren geleverd.

Staat der Doorzendingen.

30 JUNI 1900.

LEEUWARDEN.				
Bijkantoor Rotterdam (Goederen) . .			f 500	—
Hoofdkantoor Utrecht (Goederen) . .	f 100	—	- 1.500	—
UTRECHT.				
Bijkantoor Leeuwarden (Goederen) .	- 1.500	—	- 100	—
〃 Rotterdam (Goederen) . .	- 4.000	—	- 1.600	—
ROTTERDAM.				
Bijkantoor Leeuwarden (Goederen) .	- 500	—		
Hoofdkantoor Utrecht (Goederen) . .	- 1.600	—	- 4.000	—
	f 7.700	—	f 7.700	—

Om over alle goederenzendingen door de bijkantoren onderling gedaan, een vergelijkend overzicht te hebben, wordt door het Hoofdkantoor een staat van doorzendingen opgemaakt, welke ingericht kan worden als het model op blz. 148.

Het bijkantoor van afzending debiteert natuurlijk dat, waar de goederen heengezonden worden, terwijl dit op zijn beurt het eerste crediteert. Vooral wanneer deze handelingen nogal veelvuldig voorkomen, is het van belang, daarover een duidelijk overzicht te hebben.

Iedere maand wordt met de gegevens van den nieuwen staat, die van de vorige maand bijgewerkt, zoodat steeds het saldo der zendingen tot uitdrukking komt, door de kantoren onderling gedaan. Hij kan in een daartoe bestemd boek ingeschreven worden en vormt eene contrôle op de rekeningen der doorzendingen in de boeken der filialen.

De bedragen in het debet en credit van dezen staat moeten aan elkander beantwoorden. Zij vormen immers beurtelings elkanders tegengestelden.

Men vergelijke de bedragen der rekeningen van het bijkantoor Leeuwarden met de daarop betrekking hebbende rekeningen van de beide andere bijkantoren. Vindt men b.v. te Leeuwarden Bijkantoor Rotterdam (Goederen) voor *f* 500,— credit staan, te Rotterdam zal de rekening die hieraan beantwoordt, nl. Bijkantoor Leeuwarden (Goederen) voor *f* 500,— gedebiteerd zijn.

Hoe eenvoudig deze staat ook schijne, in de praktijk zal hij van veel nut en veel belang blijken, daar hij eene vergelijking der overeenkomstige gegevens vergemakkelijkt, die door de filialen verstrekt zijn.

Het Hoofdkantoor wordt, zooals reeds hiervoren opgemerkt, door de Centrale Boekhouding op dezelfde wijze als een bijkantoor behandeld.

De diensten, die deze staat bewijst, komen vooral uit, wanneer er een groot aantal bijkantoren is. Ter vereenvoudiging van het voorbeeld veronderstelden wij er echter slechts twee.

Het boeken der gegevens, door de bijkantoren aan het hoofdkantoor verstrekt, heeft geen bezwaar. Zooals uit eene nauwkeurige beschouwing van de proefbalans op blz. 146 blijkt, bevat het bijzonder gedeelte, dat in de boeken van het Hoofdkantoor overgenomen zal worden, alle gegevens, waaruit Winst of Verlies voortspruiten kan.

De post, welke in de Centrale Boekhouding naar aanleiding van het door een filiaal gezonden overzicht der aldaar verrichte boekingen gemaakt wordt, zal naar hetgeen hiervoren omtrent de inrichting der hier aangegeven gesplitste boekhouding opgemerkt is, geene verdere verklaring behoeven.

Zoo wordt naar aanleiding van de Juni-gegevens, door het filiaal Leeuwarden verstrekt, de Journaalpost der Centrale Boekhouding:

Algemeene Goederenrekening
Voor inkoopen te Leeuwarden . . . . . . f 5000,—

Reis- en Verblijfkosten
Voor betaald te Leeuwarden . . . . - 100,—

Reclamekosten
Voor betaald te Leeuwarden . . . . - 200,—

Algemeene Onkosten
Voor betaald te Leeuwarden . . . . - 400,—

Vrachten
Voor betaald te Leeuwarden . . . . - 50,—

Salarissen en Loonen
Voor betaald te Leeuwarden . . . . - 400,—

Algemeene Balans der Hoofdboekhouding.

Vaste goederen.		
Gebouwen te Utrecht . . .		f 30.000 —
Machinerieën.		
Machinerieën te Utrecht . .		- 15.000 —
Winkelinventarissen.		
Winkel Leeuwarden . . .	f 1.500 —	
" Utrecht	- 1.800 —	
" Rotterdam . . .	- 1.600 —	- 4.900 —
Voorraden.		
Utrecht	- 25.000 —	
Leeuwarden	- 15.000 —	
Rotterdam	- 20.000 —	- 60.000 —
Sluitrekening.		
Leeuwarden		- 850 —
		f 110.750 —

Kapitaal		f 95.000 —
Netto Winst		- 14.000 —
Sluitrekeningen.		
Utrecht	f 1.000 —	
Rotterdam	- 750 —	- 1.750 —
		f 110.750 —

Aan Algemeene Goederenrekening

Voor verkoopen te Leeuwarden . . . . f 4000,—

Aan Sluitrekening Leeuwarden

Voor saldo der boekingen over Juni. . . . . - 2150,—

Het zal den lezer niet moeilijk vallen, na hetgeen in dit en de vorige hoofdstukken over de gesplitste boekhouding gezegd is, zelf eenige gevallen te stellen, en de posten te maken, die daaruit, zoowel in de boeken der filialen, als in die der Centrale Boekhouding voort moeten vloeien.

Uit het Grootboek der Hoofdboekhouding, dat de daartoe benoodigde gegevens met betrekking tot de geheele onderneming bevat, wordt eene Algemeene Balans en Winst- en Verliesrekening opgemaakt, terwijl daarenboven door iedere neven-zaak afzonderlijk eene Balans en Winst- en Verliesrekening opgemaakt wordt.

Onkosten van algemeenen aard, die de geheele onderneming betreffen, worden op daartoe bijzonder bestemde rekeningen verzameld en kunnen aan het eind al of niet over de filialen omgeslagen worden. In het eerste geval moet, om de overeenstemming tusschen de boeken der filialen en die der Centrale Boekhouding te bewaren, daarvan aan de bijkantoren mededeeling gedaan worden. Een zoodanige verdeeling is echter nagenoeg altijd in meerdere of mindere mate willekeurig en daarom in 't algemeen niet aan te bevelen.

De Algemeene Balans der Hoofdboekhouding is uit haren aard zeer beknopt. De filiaal-balansen, die de deelen van de onderneming betreffen, bevatten de bijzonderheden, welke op de Algemeene Balans in een enkel cijfer saamgevat zijn. Op de Algemeene Balans (zie Blz. 151) komen slechts voor: Vaste Goederen, Machinerieën, Winkelinventarissen, Voorraden, aan de eene, en de Kapitaalrekening met de afzonderlijk aangegeven

Vergelijkend overzicht der Winsten en Verliezen.

	UTRECHT.			LEEUWARDEN.			ROTTERDAM.		
	Bedragen.		Percenten	Bedragen.		Percenten	Bedragen.		Percenten
1900.									
Verkoopen	f 19.800	—	100						
Kostende prijs	- 11.900	—	60						
Bruto winst . .	f 7.900	—	40						
Onkosten van Afzet	f 2.405	60	12.2						
Onkosten van Beheer	f 2.128	40	10.8						
Netto winst. . .	f 3.366	—	17						
1901.									

11

Netto Winst aan de andere zijde. Dat de sluitrekeningen zoowel in het Debet als in het Credit voor kunnen komen, behoeft zeker niet nader uiteengezet te worden.

Op de hier beschreven wijze ingericht, geven de Algemeene Balans en Winst- en Verliesrekening een overzicht over de zaak in haar geheel en de uitkomsten van het geheele bedrijf, terwijl de bijzondere Balansen en Winstrekeningen der filialen dezelfde aanwijzingen bevatten met betrekking tot elk filiaal afzonderlijk.

Worden de onkosten der Centrale Boekhouding over de filialen verdeeld, dan is de netto winst, die op de Winst- en Verliesrekening der Centrale Boekhouding tot uitdrukking komt, gelijk aan de som der netto-winsten, die uit de Winst- en Verliesrekeningen der filialen blijken.

Ten einde deze gegevens beter te kunnen overzien, is het noodig een Vergelijkenden staat van Winsten en Verliezen op te maken, (zie blz. 153) die tevens een vergelijkend overzicht van den omzet vormt.

Zooals uit dat voorbeeld blijkt, wordt nevens de kolom der bedragen een kolom geopend, waar dezelfde gegevens in percenten van den omzet uitgedrukt worden. Hierdoor spreken die getallen veel duidelijker.

In een zaak met een groot aantal filialen zal het boek, dat dezen staat bevat, nogal in de breedte ontwikkeld zijn. In dat geval is het waarschijnlijk wel mogelijk voor verschillende groepen van filialen afzonderlijke folio's te bezigen.

Wanneer de uitkomsten van opeenvolgende jaren van ieder filiaal onder elkander geplaatst worden, geeft deze staat ook een duidelijk beeld van den voor- of achteruitgang die in dat filiaal op te merken valt. Indien verlies blijkt, zal het laatste percent van een minteeken voorzien moeten worden.

Voor het overige spreken de gegeven modellen voldoende voor zich zelf.

Ook kunnen bijkantoren zulk een mate van zelfstandigheid hebben, dat zij door het Hoofdkantoor bijna geheel als afzonderlijke zaken worden behandeld. Alleen door een sluitrekening houden de boeken dan verband met de Hoofdboekhouding en een op vastgestelde tijden over en weer gezonden rekening-courant levert de posten, die het Hoofdkantoor en het filiaal betreffen.

Het komt ons onnoodig voor, deze inrichting der boekhouding hier nader te bespreken. Wij meenen met een verwijzing naar de vorige hoofdstukken van dit boek te kunnen volstaan.

Een voorbeeld van een zoodanige inrichting vindt men o. a. in het Maandblad voor het Boekhouden 2e Jaargang pag. 116 en 117.

Bijkantoren onder gemeenschappelijk geldelijk beheer.

Voor de onderlinge rekeningkundige verantwoording in ondernemingen van zeer grooten omvang, die op verschillende plaatsen bijkantoren (beter: *bedrijven*) gevestigd hebben, (of op dezelfde plaats afdeelingen van groote beteekenis) zal het schema, in de vorige afdeeling van dit hoofdstuk besproken, niet kunnen dienen. Het komt nl. in dergelijke zaken dikwijls voor, dat de filialen (bedrijven) geheel verschillende rekeningen hebben, en daarom eene overeenstemming als in het hiervoren besproken geval, onmogelijk tusschen de boeken der bedrijven en de Centrale Boekhouding te verkrijgen is. Ook dikwijls bezitten de filialen of bedrijven wel als *bedrijf* een nagenoeg volkomen zelfstandigheid, terwijl alleen het beheer der geldelijke aangelegenheden bijna uitsluitend in handen der Hoofd-directie wordt aangetroffen.

Zaken als de hier bedoelde, worden in de verschillende takken van den groothandel, de grootindustrie en het vervoer-

wezen aangetroffen. Het zal geen betoog behoeven, dat de verhoudingen in deze takken van handel en nijverheid verschillen zullen, en dus een voorbeeld, aan het eene bedrijf ontleend, niet ongewijzigd voor het andere gelden kan. Het is ons hier echter meer om eene bespreking der algemeene beginselen te doen, volgens welke de onderlinge verantwoording plaats vindt, dan om een pasklaar boekingsschema te ontwerpen, dat slechts voor ééne zaak zou kunnen dienen.

In alle gevallen moet de hoofddirectie vanwege de bijkantoren (bedrijven) van die gegevens worden voorzien, welke voor een goed overzicht van den gang der bedrijven noodig zijn. Aangezien deze met den aard van het bedrijf verschillen, en de financieele verantwoording der bedrijven tegenover de centrale administratie van meer algemeenen aard is, zullen we alleen de laatste hier bespreken, dewijl hieruit, wanneer n.l. de bijkantoren onder gemeenschappelijk geldelijk beheer staan, de posten voortvloeien, die zoowel op de boeken van het Centrale Bureau, als op die der bedrijven betrekking hebben.

We zetten hier voorop, dat in het door ons gegeven voorbeeld van de veronderstelling is uitgegaan, dat ieder der afdeelingen of bedrijven (dus ook het hoofdbedrijf) een eigen boekhouding heeft, terwijl alle financieele aangelegenheden der geheele onderneming, welke van genoegzame belangrijkheid kunnen geacht worden, door het Centrale Bureau worden geregeld. Waar we hier in het vervolg van bedrijven spreken, bedoelen we dus de onderafdeelingen der zaak, welke eene groote mate van zelfstandigheid hebben, doch waarvan het gezamenlijk financieel beheer in handen der hoofddirectie is.

Zooals gezegd, zijn de gegevens, die de bedrijven aan de Centrale Boekhouding verschaffen, van tweeërlei aard:

1. Die betreffende de geldmiddelen, vorderingen, schulden, enz.

2. Die, welke het bedrijf (bijkantoor, afdeeling) in 't bijzonder aangaan.

We zullen na deze algemeene uiteenzetting der verhouding tusschen de bedrijven en het Centrale Bureau der hoofddirectie overgaan tot een nadere aanduiding dezer verhouding wat betreft de verschillende onderdeelen, waarover het beheer loopt. We stellen ons voor, deze verantwoording te behandelen in aansluiting met ons voorbeeld, dat op een voortbrengend (produceerend) bedrijf betrekking heeft.

Zulk eene verantwoording zal in het algemeen over de volgende hoofdpunten loopen:

Grondstoffen. Hoewel de bedrijven, zooals gezegd, eene groote mate van zelfstandigheid bezitten, zal de Hoofddirectie zich in vele gevallen met den inkoop van de allervoornaamste grondstoffen belasten, daar het hier dikwijls over zeer groote sommen handelt, en de aanschaffing van grondstof daardoor het financieel beheer zeer nauw raakt.

De betalingen der hoofdgrondstoffen, dat zijn dus die, waarmede belangrijke sommen gemoeid zijn, geschieden door het Centrale Bureau. Grondstoffen van mindere belangrijkheid kunnen door de bedrijven ter plaatse aangeschaft worden en daar, wanneer in betrekkelijk kleine hoeveelheden gekocht, ook uit de kas van het bedrijf betaald.

Ook wanneer de bedrijven zelve al hunne grondstoffen koopen, kan de betaling daarvan door de Centrale Kassa geschieden.

In het eerste geval zal dus het Centrale Bureau de facturen ontvangen, en, wanneer de gekochte grondstoffen rechtstreeks naar de bedrijven verzonden worden, aan elk bedrijf een factuur worden aangeboden, die op de aldaar te ontvangen hoeveelheden betrekking heeft.

In het tweede geval zal het bedrijf, dat inkoopen gedaan heeft, hiervan het Centraal Bureau kennis moeten geven.

Arbeidsloonen en salarissen. Ieder bedrijf betaalt de loonen en salarissen der daarin aangestelde werkkrachten. Zelfs in geval de eene afdeeling werkkrachten aan de andere tijdelijk uitleent, blijft het wenschelijk, dat hier niet van afgeweken wordt.

Reizigers, die voor meer dan één bedrijf tegelijk werken, ontvangen hun salaris wel van wege het hoofdkantoor, dat dan het betaalde bedrag over de betrokken bedrijven omslaat. Het verdient steeds aanbeveling in dezen een vasten regel te volgen, en de betaling van dergelijke beambten steeds aan hetzelfde kantoor te doen plaats hebben.

Doorzendingen. Bij fabrieksondernemingen kan zich het geval voordoen, dat afdeelingen (bedrijven) de half-fabrikaten verder verwerken, door andere vervaardigd. Indien zulke half-fabrikaten een marktprijs hebben, doet zich de vraag voor, of deze marktprijs voor de waardebepaling der levering gelden moet, of de zelfkostende prijs.

Het is hier de plaats niet, om wat deze kwestie betreft in nadere beschouwingen te treden, aangezien we hierdoor op een bijzonder terrein zouden komen, en het ons hier gestelde hoofddoel uit het oog verliezen.

Steeds worde bij de doorzendingen van goederen als hoofdbeginsel aangenomen, dat de verantwoording daarvan over het Centrale Bureau loopt. Hoewel het hier niet bepaald een financieele aangelegenheid betreft, is het toch zeer gewenscht, dat de Hoofd-directie over de hoeveelheden en de waarde der grondstoffen enz. in de verschillende bedrijven aanwezig, volledig ingelicht worde. Het bedrijf dat goederen zendt, debiteert dus het Centrale Bureau, hetwelk gecrediteerd zal worden in de boeken van het filiaal van ontvangst.

Vaste Goederen. Deze rekening kan òf in de boeken der bedrijven, òf in die van het Centrale Bureau aangetroffen worden. Heeft men haar in de hoofdboekhouding, dan komt op de Sluitrekeningen, die naar de verschillende bedrijven verwijzen, het bedrag tot uitdrukking, dat aldaar werkelijk ten behoeve van het eigenlijk bedrijf in gebruik is.

Het bijhouden der rekening Vaste Goederen in de boeken van het Centrale Bureau heeft geen bezwaar, omdat er zeer weinig arbeid mede gemoeid is.

Wel wordt er in groote fabrieksondernemingen meestal aanhoudend bijgebouwd of verbouwd, doch wanneer men in de boeken der bedrijven de rekening Nieuwe Aanleg opent, en daarop boekt, wat er aan de vaste goederen ten koste gelegd wordt, dan kan men eens per jaar de daarop voorkomende posten in één bedrag door het Centrale Bureau doen boeken.

Worden de vaste goederen in de Centrale Boekhouding volledig verantwoord, dan geschieden ook aldaar de afschrijvingen en worden de desbetreffende rekeningen eveneens in de boeken van het Centrale Bureau aangetroffen.

Wanneer deze handelwijze ook bij andere activa gevolgd wordt, kan de boekhouding in een volledige geheimboekhouding overgaan, daar het den boekhouders der bedrijven zonder dergelijke gegevens onmogelijk zal zijn de netto winst te berekenen, die in het bedrijf behaald is.

Bankiers. De rekeningen der bankiers moeten zich uitsluitend in de boeken van het Centrale Bureau bevinden. Wisselzendingen, geldopnamen, enz., kortom alle posten, die tusschen de bedrijven en de bankiers voorkomen, laat men over het Hoofdkantoor loopen. De bankiers kunnen wel rechtstreeks met de afdeelingen handelen, doch in hunne boeken geschiedt de verantwoording, alsof steeds het Hoofdkantoor zijne tusschenkomst verleende.

Geld- en wisselzendingen van bankiers onderling, op last van de Hoofd-directie geschied, worden alleen in de Centrale Boekhouding aangeteekend. De bedrijven blijven daar geheel buiten.

Onbetaald terugkomende wissels, die door een bijkantoor aan een der bankiers werden toegezonden, gaan terug naar het kantoor van trekking. De boekingen loopen dan weder over het Centrale Bureau.

Wanneer de handelingen met de bankiers veelvuldig en van belang zijn, is het aanbevelenswaardig, dat de Hoofd-directie hare bankiers van den financieelen toestand op de hoogte houdt. Dit kan geschieden door toezending van de Wekelijksche Balans, welke hierachter nader besproken wordt.

Niet alleen kunnen de bankiers daardoor in sommige gevallen de Directie van goeden raad dienen, doch ook kunnen zij, indien de stand van de Weekbalans daartoe aanleiding geeft, zich op te verwachten lastgevingen voorbereiden.

Algemeene Onkosten. Met algemeene onkosten worden zulke bedoeld, door het Centrale Bureau gemaakt, dus Salarissen der Hoofd-Directie, beambten aan het Centrale Bureau, algemeene reclamekosten enz.

Het zal in het algemeen geen aanbeveling verdienen, deze onkosten over de verschillende bedrijven om te slaan, omdat zulk een omslag dikwijls zeer willekeurig zijn zal. Er is moeilijk een vaste basis te vinden, waarop een dergelijke verdeeling gegrond kan worden.

Het lijkt ons het meest aanbevelenswaardig en juist toe, deze onkosten in een afzonderlijken post op de Algemeene Winst- en Verliesrekening der geheele onderneming te brengen.

Reclamekosten kunnen wel door de bedrijven gedragen worden, wanneer zij uitsluitend voor een hunner gediend hebben, doch zoodra zij van meer algemeenen aard zijn, wordt bij eene verdeeling aan de willekeur te veel ruimte gelaten.

In elk der bedrijven afzonderlijk komen algemeene onkosten voor, die echter daar alleen tot boeking komen.

Geldzendingen en ook wisselzendingen der bedrijven onderling worden alle tegenover het Hoofdkantoor op dezelfde wijze verantwoord, als we hierboven voor de doorzendingen van goederen aangaven.

Deze soort van posten alle over het Hoofdkantoor te laten loopen, heeft het groote voordeel, dat geen hunner in de boeken van het Centrale Bureau dubbel geboekt kan worden, wat wel zou kunnen voorkomen, als afdeeling A afdeeling B zou debiteeren en de laatste de eerste weder crediteeren bij voorkomende doorzendingen van goederen of gelden.

Het onderling verband. Na de vorenstaande uiteenzetting der verhouding, waarin de deelen der hier behandelde gesplitste boekhouding tot elkander staan, gaan we nu over tot de beschouwing van de wijze, waarop het onderling verband bewaard wordt.

Het Centrale Bureau moet vanwege de kantoren der bedrijven ingelicht worden, omtrent de daar verrichte boekingen, die het financieel beheer raken, en omgekeerd moeten de laatste mededeelingen ontvangen van de handelingen der Centrale Directie, die een post in de boeken der bedrijven tengevolge hebben.

Het gemakkelijkst geschieden deze onderlinge mededeelingen door eene eenvoudige rekening-courant. Het Centrale Bureau opent voor ieder bedrijf een rekening, en omgekeerd opent ieder bedrijf er een voor de Centrale Boekhouding.

Het is niet noodig, dat de bedrijven voor elkander onderling nog rekeningen openen, daar alle voorvallen tusschen hen tegenover het Centrale Bureau verantwoord worden.

Tegelijkertijd doen de hier bedoelde rekeningen, in elk der Grootboeken, waarin zij voorkomen, den dienst van Sluitrekening.

De rekening-courant, die elk der bedrijven op bepaalde tijden (liefst wekelijks) aan het Centrale Bureau zendt, bevat, behalve het saldo van de vorige rekening-courant de bedragen, waarvoor het bedrijf het Centrale Bureau gedebiteerd en gecrediteerd heeft.

De posten, voorgekomen in de Centrale Boekhouding, die een der bedrijven betreffen, kunnen het betrokken bedrijf mede-gedeeld worden, vóór de inzending der bovenbedoelde rekening-courant. Ook kunnen beide berichten elkander kruisen, en dus afzonderlijk tot boeking komen.

Het zal den lezer niet moeilijk vallen, uit de hierachter behandelde reeks voorbeelden de rekening-courant samen te stellen, die een der bedrijven naar aanleiding van de aldaar voorgekomen posten, welke de Centrale Boekhouding raken, aan het Centrale Bureau toezenden zal.

Dat de post, die op dit bureau naar aanleiding van een ontvangen rekening-courant gemaakt wordt, dezelfde bedragen in het debet heeft, die in het credit dezer rekening-courant voorkomen, behoeft zeker niet nader betoogd te worden, daar het bedrijf gedebiteerd moet worden voor alles, waarvoor in de boeken van dat bedrijf het Centrale Bureau gecrediteerd is.

De rekeningen-courant, die de boekhouder van het Centrale Bureau wekelijks van de bedrijven ontvangt, bevatten ook alle doorzendingen. Indien Afdeeling A iets zendt aan Afdeeling B, debiteert de eerste het Centrale Bureau met de omschrijving „voor gezonden aan afdeeling B". De rekening-courant, die laatst-genoemde afdeeling het Centrale Bureau toezendt, bevat denzelfden post, met de omschrijving „voor ontvangen van afdeeling A".

Deze posten nu worden door den boekhouder met elkander vergeleken en aangestreept. Het dubbel boeken dezer gegevens is onmogelijk. Want, gesteld dat de boekhouder bedrijf A nog

Vereenigde Nederlandsche Margarine- en Zeepfabrieken.

HOOFD-BOEKHOUDING.

Weekbalans op 1 Juni 1900.

1	Kapitaal.			f 200.000 —
2	4 % Obligatieleening 1898. .			- 300.000 —
	Vaste Goederen			
3	Amsterdam	f 30.000 —		
4	's Gravenhage	- 20.000 —		
5	Dordrecht	- 10.000 —	f 60.000 —	
	Afschrijving Vaste Goederen .			
6	Amsterdam	f 5.000 —		
7	Dordrecht	- 1.000 —		- 6.000 —
8	Reserve			- 25.000 —
9	Dienst der leening		- 3.000 —	
19	Intrest		- 1.000 —	
11	Onkosten Centraal Bureau . .		- 5.000 —	
	Crediteuren Hoofdkantoor . .			
12	Crediteuren	f 6.000 —		
13	Coupons			
14	Dividenden			
15	Uitgelote Obligatiën			
16	Te betalen Wissels	- 150.000 —		- 156.000 —
	Bedrijfskapitaal in gebruik te			
17	Amsterdam	f 200.000 —		
18	's Gravenhage	- 170.000 —		
19	Dordrecht	- 130.000 —	- 500.000 —	
	Kassiers			
20	Amsterdamsche Bank	f 50.000 —		
21	Credit-Lyonnais	- 12.000 —		
22	Deutsche Bank, Berlin . . .	- 5.000 —	- 67.000 —	
23	Kassa.		- 14.000 —	
	Debiteuren Hoofdkantoor . .			
24	Debiteuren	f 31.000 —		
25	Te innen Wissels	- 6.000 —	- 37.000 —	
			f 687.000 —	f 687.000 —

eens debiteerde en bedrijf B daartegenover nog eens crediteerde, dan zouden de rekeningen dezer bedrijven in het Grootboek niet kunnen kloppen met de van hen ontvangen rekeningen-courant, aangevuld met mogelijk voorkomende gegevens van de aan de afdeelingen gezonden rekening-courant. Bovendien moet de boekhouder van het Hoofdkantoor elke week zijn weekbalans of wekelijksch overzicht van den financieelen stand der geheele onderneming opmaken. Hiervoor is het een eerste vereischte, dat de rekeningen der bedrijven onderling in volkomen overeenstemming zijn. De juistheid dezer rekeningen wordt dus dubbel getoetst:

1. door de weekbalansen;
2. door de rekeningen-courant der bedrijven.

De wekelijksche Balans der Centrale Boekhouding. Hiervoren hebben wij reeds opgemerkt, dat bij breedvertakte ondernemingen de Directie in 't bijzonder van den toestand der geldmiddelen, en de verhouding der onderneming tot derden voortdurend op de hoogte moet zijn.

Dit hoofddoel wordt, indien men de hierbedoelde inrichting volgt, bereikt door de Wekelijksche Balans der Centrale Boekhouding.

Deze Balans is geen balans in den vollen zin des woords. Men zou haar een saldi-balans kunnen noemen.

Zij bevat de saldi uit het Hoofd-Grootboek, dat de feitelijke kern der breedvertakte boekhouding vormt.

Een voorbeeld van zulk een Weekbalans geven we op blz. 163.

Daar ieder bedrijf zijn eigene boekhouding heeft, die elk op hare beurt een onderdeel vormt van de Hoofdboekhouding, bevat het Grootboek van het Centrale Bureau feitelijk niets anders dan het hoofdbeheer van de geldmiddelen der geheele onderneming. De Sluitrekeningen in dat Grootboek, die ieder

naar het Onder-Grootboek van de betrokken afdeeling verwijzen, dienen slechts om het Hoofd-Grootboek volledig te maken.

De vaste goederen echter worden in ons geval wel in het Hoofd-Grootboek verantwoord, terwijl de rekeningen *Nieuwe aanleg*, in de Onder-Grootboeken het meest bewerkelijk deel der verantwoording van de vaste goederen bevatten. Dat ook de afschrijvingsrekeningen in het Hoofd-Grootboek voorkomen, ligt voor de hand. De posten toch, die deze rekeningen betreffen, zijn niet talrijk, en de afschrijvingen met den aankleve ervan zijn zaken, die meer de Hoofddirectie dan de Bedrijfsdirectie aangaan.

Bij een eenigszins nauwkeurige beschouwing van onze saldi-balans zal het blijken, dat de eerste der drie geldkolommen, die haar een eenigszins vreemd aanzien geeft, nergens anders toe dient, dan om de afzonderlijke saldi aan te geven, die op rekeningen welke tot eenzelfde groep behooren, aangetroffen worden. Het totaal dezer bedragen wordt, naar gelang van hunnen aard, in de Debet- of Credit-kolom uitgeworpen.

De rekeningen Reserve, Dienst der leening, enz. tot en met Te betalen Wissels, die in ons voorbeeld voorkomen, eischen geen nadere bespreking. De beredeneering, waarom zij in het Hoofd-Grootboek thuis behooren, zal den lezer niet moeilijk vallen.

De Rekeningen „Bedrijfskapitaal in gebruik te Amsterdam" enz. zijn niets dan sluitrekeningen. Wij wezen er reeds bij de behandeling der sluitrekeningen op, dat deze feitelijk het saldo der bezittingen en schulden aangeven, in een zeker Onder-Grootboek breedvoerig verantwoord.

In ons voorbeeld geven zij het kapitaal aan, dat in elk der bedrijven vastgelegd is, met uitzondering van de waarde der vaste goederen, van daar den naam: Bedrijfskapitaal.

Behalve de tot nu besprokene hebben alle rekeningen die in de boeken van het Centrale Bureau voorkomen, betrekking op het algemeen geldelijk beheer der onderneming.

De rekeningen Aandeelenkapitaal, Ongeplaatste Aandeelen, Te storten op aandeelen, Oprichtingskosten, Dividenden enz. benevens die, welke betrekking op de obligatieleening hebben, zijn hier uitstekend op haar plaats.

Bij de rekening Onkosten Centraal Bureau valt op te merken, dat in de plaats daarvan een aantal hulprekeningen voor kunnen komen, die een uitgebreid overzicht der onkosten geven, of de gegevens dezer rekening in een afzonderlijk boek uitgewerkt kunnen worden.

Voor het overige hebben de rekeningen, die in de Weekbalans aangetroffen worden, uitsluitend betrekking op gelden in kas en bij banken, benevens vorderingen en schulden. Zij eischen daarom hier o. i. geen verdere toelichting.

Uit de inrichting der boekhouding, welke wij hier bespreken, vloeit voort, dat de Algemeene jaarlijksche Balans, getrokken uit de Centrale Boekhouding den toestand der geheele onderneming in 't kort aangeeft, en dat de Winst- en Verliesrekening, uit deze boekhouding getrokken, niet meer is dan een beknopt overzicht van den voor- of achteruitgang der geheele onderneming. De winsten of verliezen der bedrijven, komen daar elk in één bedrag voor evenals de kapitalen, in elk der bedrijven vastgelegd, (vaste goederen daarbij uitgezonderd) die op de rekeningen Bedrijfskapitaal en de Centrale Boekhouding tot uitdrukking komen.

Het saamgetrokken overzicht, dat de Balans en Winst- en Verlies-rekening der Centrale Boekhouding, van de geheele onderneming en hare handelsuitkomsten geeft, wordt aangevuld

door de Balansen en Winst- en Verlies-rekeningen, die in de bedrijven zelve opgemaakt worden.

De Balans van ieder bedrijf, is een uitgebreide toelichting op het bedrag, dat in de Centrale Balans, onder den naam van dat bedrijf voorkomt, en eveneens geven de Winst- en Verliesrekeningen der bedrijven eene tot in bijzonderheden afdalende verklaring van de bedragen, die als de netto-winsten, in de bedrijven behaald, op de Algemeene Winst- en Verlies-rekening der Centrale Boekhouding vermeld worden.

We zullen nu trachten, door een reeks van voorbeelden het vorenstaande nader toe te lichten. Hierbij moet echter de opmerking vooropgezet worden, dat de journaalposten, hier gegeven, niet in dien vorm voor zullen komen, maar alle handelingen tusschen een bepaald bedrijf en het Centrale Bureau voorgevallen, in één samengestelden journaalpost zullen opgenomen worden, welke post ontleend wordt aan de door dat bedrijf bij de Centrale Boekhouding ingediende wekelijksche rekening-courant. Waar we in deze posten van Hoofdkantoor spreken, wordt daarmede het Centrale Bureau bedoeld.

Voorbeeld 21. De Naamlooze Vennootschap Vereenigde Nederlandsche Margarine en Zeepfabrieken heeft eenige ondernemingen, die voorheen een afzonderlijk bestaan hadden, in zich opgenomen. Elke fabriek heeft hare eigene boekhouding behouden, hoewel deze in verband staat met de Centrale Boekhouding. Welke posten zullen in de boeken der onderneming gemaakt worden, ten gevolge der hier na te noemen handelingen:

Bijkantoor A koopt een hoeveelheid grondnotenolie ten bedrage *f* 10.000,—. Voor dit bedrag wordt een accept afgegeven.

Daar de geldelijke verhoudingen tot derden, die van belangrijken aard zijn, over het Centraal Bureau loopen, zal het

accept betaalbaar gesteld worden aan het Centrale Bureau; en de schuld van de fabriek, die ingekocht heeft, als een schuld aan het Hoofdkantoor behandeld worden.

De boeking wordt derhalve:

Van het Bedrijf:

Grondstoffen.

Aan Hoofdkantoor.

Van het Centrale Bureau:

Fabriek A.

Aan Te betalen Wissels.

Wanneer het wenschelijk is, dat het betrokken bedrijf het overzicht behoudt over alle daarop betrekking hebbende vorderingen, zooals voor kan komen, wanneer alleen schulden van zekere belangrijkheid over het Centrale Bureau loopen, wordt de boeking van het Bijkantoor:

Grondstoffen.

Aan Crediteuren.

Crediteuren.

Aan Hoofdkantoor.

Voorbeeld 22. De coupons van eene Obligatieleening, gesloten door een der fabrieken, toen deze nog een geheel zelfstandige onderneming was, en ook de uitgelote Obligatiën dezer leening worden nog ten kantore der afdeeling voldaan.

Heden betaald aan coupons	f 4000,—	
aan uitgelote obligatiën	f 5000,—	
		f 9000,—

De betaling, die door het bijkantoor geschiedt, wordt behandeld als gedaan voor rekening van het Hoofdkantoor. De geldelijke verantwoording moet immers geheel bij het hoofdbeheer berusten, om de Directie in staat te stellen, met alle aangelegenheden van geldelijken aard op de hoogte te blijven. Daarom komt ook de rekening, op de leening betrekking hebbende in de boeken van het Hoofdkantoor voor. Dat de bedoelde stukken nog ten kantore van het bedrijf betaald worden, vloeit alleen daaruit voort, dat het voorheen eene zelfstandige zaak was.

Het bijkantoor zal boeken:

Hoofdkantoor.

Aan Kas.

Het Hoofdkantoor:

Coupons.

Uitgelote Obligatiën.

Aan Fabriek A.

Geheel in denzelfden geest boekt men, wanneer dividenden door de vennootschap uitgekeerd worden en deze ook bij de bijkantoren betaalbaar gesteld zijn.

Voorbeeld 23. Fabriek A leent aan Fabriek B een ploeg werkvolk. Wanneer echter eene overplaatsing slechts tijdelijk is, worden de loonen der uitgeleende arbeiders door het bedrijf betaald, waartoe zij behooren. Fabriek A betaalt aan dergelijke loonen een bedrag van f 250,—.

Het is onverschillig, of de eene fabriek aan de andere grondstoffen, fabrikaten of arbeidskrachten verstrekt. In al deze

gevallen zal de levering door het eene bedrijf behandeld worden, als aan het Hoofdkantoor gedaan, en door het andere bedrijf als van het Hoofdkantoor ontvangen. De boeking wordt dus:

Fabriek A, bij de uitbetaling der gezamenlijke loonen:

Arbeidsloonen.

Aan Kas.

Het bedrag van *f* 250,— is in het totaal-bedrag der uitbetaalde loonen begrepen. Bij het opmaken van het gedeelte daarvan, dat voor rekening van de fabriek komt, waar de daarvoor ontvangen arbeid verricht is, boekt fabriek A:

Hoofdkantoor

Aan Arbeidsloonen.

In de boeken van het Hoofdkantoor wordt aan de wekelijksche rekening-courant van het bedrijf de post ontleend:

Fabriek B.

Aan Fabriek A.

En Fabriek B boekt:

Arbeidsloonen

Aan Hoofdkantoor.

Voorbeeld 24. Voor Fabriek B is een loods gebouwd. Aan den aannemer wordt als laatste termijn een bedrag van f 1000,— voldaan.

In de boeken van Fabriek B is telkens bij de betaling van een gedeelte der aannemingssom b.v. geboekt:

Debiteuren.

Aan Kas.

En bij het ontvangen van de rekening over het geheele werk:

Nieuwe Aanleg

Aan Crediteuren.

Waarna nog een overschrijving komt, die op de rekeningen Debiteuren en Crediteuren moet plaats vinden.

Zooals hier reeds dadelijk uit de journaalposten blijkt, wordt het Centrale Bureau hierbij niet betrokken, en ontvangt dientengevolge in de wekelijksche verantwoording geen kennisgeving van deze betaling. Aan het eind van het jaar echter, wordt de tot stand gebrachte aanbouwing, die de waarde van de vaste goederen (welke in de hoofdboekhouding verantwoord worden) vermeerdert, daar bijgevoegd door den post:

Vaste Goederen

Aan Fabriek B.

En het Bijkantoor zal boeken:

Hoofdkantoor

Aan Nieuwe Aanleg.

Wordt van de waarde der vaste goederen bij het opmaken der Balans een deel afgeschreven, dan komt in de Hoofdboekhouding de post voor:

Winst en Verlies

Aan Afschrijving Vaste Goederen.

Voorbeeld 25. Fabriek A en Fabriek B, wisselen twee paarden, waarvan het eerste f 600,—, het tweede f 200,— waard is.

Bij dezen post is eene toelichting overbodig en kunnen we met eene verwijzing naar voorbeeld 23 volstaan. In de plaats van de rekening Arbeidsloonen zal hier de rekening Paarden komen.

Voorbeeld 26. Aan een reiziger wordt door het Hoofdkantoor f 50,— betaald, waarvan volgens zijne opgave f 20,— ten laste van Fabriek A, en f 30,— ten laste van Fabriek B komt.

Aan het Hoofdkantoor wordt geboekt:

Fabriek A.
Fabriek B.
Aan Kas.

Ieder der betrokken bedrijven boekt, na ontvangst eener mededeeling vanwege het Hoofdkantoor:

Salarissen.

Aan Hoofdkantoor.

Voorbeeld 27. Bijkantoor A ontvangt een factuur van ingekochte grondstoffen, ten bedrage van f 8000,—. De helft dezer goederen wordt doorgezonden aan Bijkantoor B, terwijl het afgegeven accept betaalbaar gesteld is aan het Hoofdkantoor.

Bijkantoor A boekt:

Hoofdkantoor.

Voor 1/2 der partij geleverd aan Fabriek B.

Grondstoffen.

Voor 1/2 der partij enz.

Aan Hoofdkantoor.

Voor factuur No... letter... waarvoor accept afgegeven.

Bijkantoor B boekt:

Grondstoffen

Aan Hoofdkantoor.

Het Hoofdkantoor boekt:

Fabriek A.

Fabriek B.

Aan te betalen Wissels.

De hier gegeven posten kunnen ook geboekt worden op de wijze van de tweede uitwerking van Voorbeeld 21.

Voorbeeld 28. Aan de Amsterdamsche Bank last gegeven een bedrag van f 10.000 over te maken aan Credit Lyonnais, Parijs, k/z koers 48.11.

Deze post heeft alleen betrekking op de boeken van het Centrale Bureau.

Voorbeeld 29. Door de Amsterdamsche Bank wordt betaald aan een crediteur van Fabriek A een bedrag van f 1200,—.

Fabriek A boekt, bij ontvangst van bericht van de Bank:

Crediteuren

Aan Hoofdkantoor.

Het Hoofdkantoor boekt:

Fabriek A

Aan Amsterdamsche Bank.

De Bankier boekt:

Vereen. Ned. Margarine en Zeepfabrieken.

Aan Kas.

Voorbeeld 30. Aan de firma Faddegon & Co. betaald voor het aanplakken van reclame-biljetten f 400,—.

Het Hoofdkantoor boekt:

Onkosten Centraal Bureau (Reclamemiddelen).
Aan Kas.

Er kunnen gevallen bestaan, waarin het gewenscht of mogelijk is, de totaalsom der bedragen, voor uitbreiding van den afzet uitgegeven, over de onderdeelen der zaak te verdeelen. Dikwijls zal echter een dergelijke verdeeling niet dan willekeurig kunnen zijn, en dan is het beter, deze onkosten uitsluitend in de Centrale Boekhouding te verantwoorden. Indien de aanschaffing van reclamemiddelen niet gemeenschappelijk geschiedt, heeft iedere onderafdeeling der onderneming een eigen rekening voor deze soort van onkosten.

Voorbeeld 81. De Amsterdamsche Bank zendt een wissel op G. Goekoop, groot f 5000,—, door Bijkantoor B uitgegeven, aan dat kantoor onbetaald terug.

De Bankier boekt:

Vereen. Ned. Margarine & Zeepfabrieken
Aan Te innen Wissels.

Bijkantoor B:

Debiteuren
Aan Hoofdkantoor.

Het Hoofdkantoor:

Fabriek B.
Aan Amsterdamsche Bank.

De Methode Journaal-Grootboek.

Het hoofdkenmerk dezer methode is, zooals de naam reeds aangeeft, de vereeniging van Journaal en Grootboek in één enkel boek. Zoo geen afzonderlijk Memoriaal gehouden wordt, komt het Journaal hier zuiver als dagboek voor, gelijk het ook door verschillende oude schrijvers behandeld wordt.

Doordat de chronologische boekingen van het Journaal met de systematische van het Grootboek vereenigd worden, bevat het Journaal-Grootboek de volledige administratie, naar de dubbele methode. Zij behoort daarom tot de synchronistische vormen der boekhouding. (1)

Door verschillende schrijvers wordt zij met den naam Amerikaansch boekhouden bestempeld, soms nog wel met de vermelding: *„mit Rücksicht auf ihre Herkunft"*. (2) Die benaming is echter hoogstwaarschijnlijk *„mit Rücksicht auf ihre Herkunft"* foutief, daar deze methode geen product van Amerikaanschen,

(1) Syn = samen, gelijk. Chronos = tijd.
Tot deze categorie behoort o. a. ook de Logismografie van Cerboni.
(2) Schär. Lehrbuch der Buchhaltung, pag. 140.

maar van Franschen bodem moet zijn. Als uitvinder wordt genoemd EDMOND DEGRANGE, die haar in zijn: *La tenue des livres rendue facile* behandelt, en haar noemt: *Nouvelle méthode pour tenir livres en partie double par le moyen d'un seul registre.*

Het is evenwel niet gezegd, dat slechts één schrijver op de gedachte is gekomen, het Journaal en het Grootboek in één boek te vereenigen. Zooals bij meerdere vindingen kan zich ook hier zeer goed het geval voordoen, dat verschillende personen op het vaderschap aanspraak kunnen maken.

Meerdere schrijvers maken van een Journaal-Grootboek melding, en geven afwijkende liniaturen. In hoofdzaken komen die echter alle overeen. Meestal zijn aan de linkerzijde van het folio kolommen aangebracht voor de journaalposten en daarachter volgt een aantal dubbel-kolommen voor de grootboekbedragen.

Zoo het tabellarisch Journaal alle Grootboekrekeningen, welke eene administratie behoeft, bevatten kan, is de methode Journaal-Grootboek beslist de beste vorm van boekhouding. Dit is slechts in enkele zaken het geval, waardoor zij niet zoo van algemeenen nutte is, als de schrijvers, welke haar zoo luide aanprijzen, ons wel willen diets maken.

De bedoeling van den uitvinder dezer methode is geweest, de geheele administratie volgens de dubbele methode in één enkel boek saam te vatten. Moeten er meerdere boeken gebezigd worden, dan laat men deze hoofdgedachte feitelijk los, en blijkt reeds dadelijk hare mindere geschiktheid.

DEGRANGE richt zijn *Journal Grand livre* in, ongeveer op de wijze, door ons op pag. 180--183 aangegeven. Hij trekt aan de linkerzijde nog een kolom, om de cijfers in te plaatsen, die naar de te bezigen Grootboekkolommen verwijzen. Moet b.v. een bedrag in kolom 1 en 5 geboekt worden, dan wijst hij dit aan

door $^1/_5$. Kolom 1 *(Marchandises générales)* moet dan gedebiteerd en kolom 5 *(Comptes divers)* gecrediteerd worden. Ook dragen de grootboekkolommen bij hem andere namen dan in ons voorbeeld, o. a. de laatste, die hij Winst en Verlies noemt *(Profits et Pertes).*

De hoeveelheidscontrôle ontbreekt bij hem nagenoeg geheel.

Wel nummert hij de te innen en te betalen wissels, en vermeldt hij die nummers in kleine bijkolommen, rechts en links in de hoofdkolommen, *Effets à recevoir* en *Effets à payer* aangebracht, doch de hoeveelheden der verhandelde goederen worden alleen in de omschrijvingskolom aangeteekend. Zoo geeft hij ook elken Debiteur of Crediteur een nummer, welke nummers op overeenkomstige wijze in de kolom *Comptes divers* aangeteekend worden. Dezelfde persoon krijgt dan steeds hetzelfde nummer, wat het bijeenverzamelen der bedragen, op een zelfden persoon betrekking hebbende, vergemakkelijken moet. Houdt men een afzonderlijk Rekening-Courantboek, dan verwijzen deze nummers naar de verschillende folio's in dat boek. Blijkt het wenschelijk, de kolommen: *Marchandises générales* in een afzonderlijk boek uit te werken, dan kan men ook in die kolommen op dezelfde wijze de in dat boek voorkomende rekeningen aanduiden.

MARTIN BATAILLE geeft in zijn *Traité de la nouvelle comptabilité commercielle et financière* een liniatuur voor een Journaal-Grootboek, die wel wat voor heeft op de inrichting volgens DEGRANGE. In de vooraan geplaatste kolom Rekening-Courant kunnen de namen der Debiteuren en Crediteuren vermeld worden (zie bladz. 190 en 191).

De contrôle, die in het Journaal-Grootboek bestaat, is de gewone contrôle, aan de dubbele methode eigen. Het totaal van alle debet-bedragen in de grootboek-kolommen, moet gelijk zijn aan dat der credit-bedragen, en tevens aan de telling der journaal-kolom.

Ter wille van die contrôle worden de totalen van ieder vol folio op het volgende overgebracht.

De beknopte vorm, dien het Journaal-Grootboek aan de geheele administratie geeft, maakt de contrôle zeer gemakkelijk en eenvoudig, zoodat men zich dagelijks van de juistheid der boekingen overtuigen kan.

Bij het afsluiten der rekeningen openen sommige schrijvers eene rekening Balans en plaatsen de bedragen daarvan in de kolom Diversen, welke gewoonlijk alle rekeningen bevat, die niet in de andere grootboek-kolommen een plaatsje konden krijgen.

Zulk een Balans is echter tamelijk wel overbodig. Men kan even goed na het overbrengen der winsten en verliezen de activa en passiva, welke daarna nog op de rekeningen voorkomen, in eens op nieuwe rekening overbrengen. Het overzicht, dat een rekening Balans verschaffen kan, geeft het Journaal-Grootboek immers even goed. Ter verduidelijking van het overzicht brenge men bij saamgevatte rekeningen als Debiteuren enz. de afzonderlijke bedragen over.

Zoo men deze methode bij een eenigszins uitgebreide boekhouding toepast, doet zich reeds spoedig de behoefte aan meerdere boeken gevoelen; d.i. dan blijkt hare mindere geschiktheid.

Gewoonlijk komen dan bovendien de volgende boeken voor:

1. Inventarisboek of Balansboek,
2. Kasboek,
3. Rekening-Courantboek.

Het *Inventaris- of Balansboek* wijkt in geen enkel opzicht af van dat, 't welk bij het gewoon Dubbel-Boekhouden voorkomt. Met betrekking tot het Journaal-Grootboek is het een hulpboek.

Het *Kasboek* is mede een hulpboek van het Journaal-Grootboek. Wanneer de posten stuk voor stuk naar het Journaal-Grootboek overgebracht worden, heeft het dezelfde liniatuur als de gewone kasrekening. Worden zij echter saamgevat overgebracht (eens per dag, week of maand) dan wordt het van dezelfde liniëering voorzien als het Journaal-Grootboek. De dubbelkolom voor de kasbedragen komt dan òf vooraan òf geheel achteraan te staan. In dit geval verdient het, ter vermijding van fouten aanbeveling, de liniatuur in beide boeken op geheel overeenkomstige wijze in te richten.

De optelling der bedragen in de kasboekkolommen moet zóó verricht worden, dat aan het einde van iedere tijdruimte in elke kolom zoowel de som der in die periode voorgekomen bedragen, als de totaalsom van alle verschenen perioden tot uitdrukking komt. De eerste kan door anders gekleurd schrift onderscheiden worden en moet in het Journaal-Grootboek worden overgebracht.

Het kasboek heeft een zelfstandige contrôle.

De som van alle credit-bedragen der rekening-kolommen moet steeds gelijk zijn aan het totaal der ontvangsten, en omgekeerd de som van alle debet-bedragen aan het totaal der uitgaven.

Men kan het kolommen-kasboek op twee zijden houden, gelijk hiervoren (pag. 19 en 34) is aangegeven, doch dit verdient, zooals we reeds opmerkten, in dit geval geen aanbeveling.

Het *Rekening-Courantboek* is geen hulpboek van het Journaal-Grootboek. Het bevat immers geen gegevens, waaruit het laatste samengesteld wordt, maar wordt daarentegen uit het Journaal-Grootboek afgeleid. Wanneer het aantal Debiteuren en Crediteuren nogal belangrijk is, verdient het aanbeveling, voor ieder eene afzonderlijke rekening te openen in het Rekening-Courantboek. Daarin kunnen ook rekeningen als Kapitaal, Winst enz. een plaatsje krijgen, hetgeen noodig wordt, als de daarvoor bestemde Journaal-

JOURNAAL-GROOTBOEK naar DEGRANGE.

Nummer.	Datum.	OMSCHRIJVING.	Bedragen.		Algemeene Goederen Rek.		Kassa.		Te innen Wissels.		Te betalen Wissels.		Personen-Rekeningen.		Zuiver Vermogen.	
			Specif.	Totaal.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.	Debet.	Credit.
	1898.															
	Feb. 1	KASSA, voor aanwezige contanten	f 10.000				f 10.000									
		ALG. GOEDERENREK., voor 400 balen katoen	- 31.000		f 31.000											
		en 30 Cert. N.W.S. 3%, waarde	- 30.600		- 30.600											
		aan KAPITAAL, voor mijn vermogen		f 71.600												f 71.600
	〃 3	KAPITAAL aan KAS, voor betaald voor de														
		huishouding		200				f 200							f 200	
	〃 5	ALG. GOEDERENREK. aan J. DE JONG,														
		alhier, voor 5 vaten tabak, van hem gekocht														
		op 3/m.		- 1.300	- 1.300									f 1.300		
	〃 6	K. MEIJER aan ALG. GOEDERENREK., voor														
		aan hem verkocht 400 balen katoen		- 31.300		- 31.300							f 31.300			
	〃 6	KASSA aan K. MEIJER, voor van hem ontvangen		- 25.000			- 25.000							- 25.000		
	〃 8	T. JANSEN aan ALGEM. GOEDERENREK.,														
		voor aan hem verkocht 30 Cert. N.W.S. . .		- 30.800		- 30.800							- 30.800			
	〃 8	KASSA, voor ontvangen van T. Jansen . . .	f 10.800				- 10.800									
		ALGEM. GOEDERENREK., voor ontvangen														
		van T. Jansen 300 balen koffie	- 20.000		- 20.000											
		aan T. JANSEN voor van hem ontvangen . .		- 30.800										- 30.800		
	〃 11	ALG. GOEDERENREK., aan J. v. d. LINDEN,														
		alhier, voor van hem gekocht 50 vaten suiker		- 7.000	- 7.000									- 7.000		
	〃 12	J. v. d. LINDEN aan TE BETALEN WISSELS,														
		voor zijn traite 3/d. zicht		- 7.000								f 7.000	- 7.000			
	〃 14	K. DE RONDE, Dordrecht, aan ALGEM.														
		GOEDERENREK., voor aan aan hem verkocht														
		5 vaten tabak		- 1.200		- 1.200							- 1.200			
		Transporteeren		f 206.200	f 89.900	f 63.300	f 45.800	f 200				f 7.000	f 70.300	f 64.100	f 200	f 71.600

JOURNAAL-GROOTBOEK naar DEGRANGE.

Nummer.	Datum.	OMSCHRIJVING.	Bedragen. Specif.	Bedragen. Totaal.	Algemeene Goederen Rek. Debet.	Algemeene Goederen Rek. Credit.	Kassa. Debet.	Kassa. Credit.	Te innen Wissels. Debet.	Te innen Wissels. Credit.	Te betalen Wissels. Debet.	Te betalen Wissels. Credit.	Personen-Rekeningen. Debet.	Personen-Rekeningen. Credit.	Zuiver Vermogen. Debet.	Zuiver Vermogen. Credit.
		Transport . . .		f 206.200	f 89.900	f 63.300	f 45.800	f 200				f 7.000	f 70.300	f 64.100	f 200	f 71.600
	1898. Feb. 14	KASSA aan K. DE RONDE, Dordrecht, voor van hem ontvangen		- 1.000			- 1.000							- 1.000		
	〃 14	TE INNEN WISSELS aan K. MEIJER, voor mijn traite per 22 Febr.		- 6.300					f 6.300					- 6.300		
	〃 20	A. v. LINS alhier, aan ALG. GOEDERENREK., voor aan hem verkocht 300 balen koffie . .		- 20.000		- 20.000							- 20.000			
	〃 20	TE BETALEN WISSELS aan KAS, voor betaald de traite van J. v. d. Linden		- 7.000				- 7.000			f 7.000					
	〃 22	G. DE ZWART, alhier, aan ALGEMEENE GOEDERENREK., voor aan hem verkocht 50 vaten suiker		- 6.900		- 6.900							- 6.900			
	〃 22	KAS aan TE INNEN WISSELS, voor geïnd mijn traite op K. Meijer per heden		- 6.300			- 6.300			f 6.300						
		Tellingen ultimo Februari . . .		f 253.700	f 89.900	f 90.200	f 53.100	f 7.200	f 6.300	f 6.300	f 7.000	f 7.000	f 97.200	f 71.400	f 200	f 71.600
	〃 28	ALGEM. GOEDERENREK. aan WINST, voor winst op Goederen.		- 100	- 100											- 100
	〃 28	ALGEM. GOEDERENREK. aan WINST, voor winst op Effecten		- 200	- 200											- 200
	〃 28	Overgedragen saldo's op nieuwe rekening. . .		- 71.700				- 45.900						- 25.800	- 71.700	
				f 325.700	f 90.200	f 90.200	f 53.100	f 53.100	f 6.300	f 6.300	f 7.000	f 7.000	f 97.200	f 97.200	f 71.900	f 71.900
	Mrt. 1	De som der overgeboekte saldo's bedraagt. . .		f 71.700			f 45.900						f 25.800			f 71.700

grootboekkolommen voor meerdere rekeningen moeten dienen.

De kolommen controleeren steeds de totalen en de saldi van de afzonderlijke rekeningen in het Rekening-Courantboek, die er uit afgeleid zijn.

Een eigen contrôle heeft dit boek niet.

Heeft men meer zulke boeken noodig, b.v. een voor verschillende goederen-rekeningen, dan kan men die tot één boek vereenigen en daar bovendien in beknopten vorm de overige rekeningen in opnemen, zoodat het een volledig Grootboek wordt, met een zelfstandige contrôle.

In dit geval worden de rekeningen van vorderingen en schulden, enkelvoudige Goederen-rekeningen enz. van dag tot dag bijgehouden en volledig uitgewerkt, terwijl de overige rekeningen, die alleen ter aanvulling van het boek opgenomen zijn, slechts van totaal-bedragen worden voorzien.

De Balans, die uit het Grootboek getrokken wordt, moet, zooals van zelf spreekt, gelijk zijn aan de meer saamgedrongen Balans van het Journaal-Grootboek, zij is feitelijk een herhaling van de laatste in meer uitgebreiden vorm.

Het voor en tegen.

Door zijne verschillende ontwerpers wordt het Journaal-Grootboek hemelhoog geprezen. Ieder roemt de door hem gegeven inrichting ervan als de allerbeste. Bovendien verkondigen zij nagenoeg eenparig, dat het voor alle ondernemingen geschikt is.

Daar tegenover staan schrijvers, die er volstrekt niets van willen weten; het in ieder opzicht ongeschikt verklaren. De een

noemt het eene gedrochtelijke vereeniging, die aan de Syameesche Tweelingen herinnert, terwijl de ander met klem van redenen de onbruikbaarheid ervan poogt aan te toonen.

De waarheid zal ook hier wel in 't midden liggen.

Indien we de voor- en nadeelen achtereenvolgens overwegen, zal het wel niet moeilijk zijn een rechtvaardig oordeel te vellen.

De voordeelen zijn:

1. De geheele boekhouding is in één enkel boek samengevat. Dit is zeker een zeer groot voordeel, en beslist zal men dezen vorm der Italiaansche methode de meest bruikbare moeten noemen, zoo zich hierbij geen overwegende bezwaren voordoen.

2. De contrôle is eenvoudiger dan die, welke er in en tusschen het afzonderlijk Journaal en Grootboek bestaat, daar alle benoodigde bedragen op hetzelfde folio voorkomen.

3. Een beknopte Balans kan zeer gemakkelijk vervaardigd worden.

Zooals we zien, volgen 2 en 3 rechtstreeks uit 1.

De nadeelen zijn:

1. Het aantal rekeningen is zeer beperkt. De omvang, dien het boek zou krijgen, wanneer een aanzienlijk aantal rekeningen noodig is, maakt de grondgedachte onuitvoerbaar. Bovendien geeft een groot aantal kolommen nogal aanleiding tot het begaan van fouten. Men kan evenwel door eene verschillend gekleurde liniatuur het oog te hulp komen, waardoor dit bezwaar eenigszins vermindert.

Sommige schrijvers geven wel middelen aan de hand, om meerdere rekeningen in één kolom saam te vatten, maar daardoor blijkt duidelijk, dat het Journaal-Grootboek bij een meer ontwikkeld rekeningenstelsel geen dienst kan doen. Zoo onderscheidt de een de bedragen, door ze met verschillend gekleurden inkt te schrijven, terwijl de namen der rekeningen,

waarop die bedragen betrekking hebben, in dezelfde kleuren in het hoofd der kolom worden aangegeven; een ander maakt dezelfde onderscheiding, door bij ieder bedrag den naam der betreffende rekening te zetten. Zoo worden dan dikwijls geheel ongelijksoortige rekeningen in één kolom saamgevat, b.v. Onkosten en Te innen Wissels.

Het zal wel overbodig zijn, hierbij op te merken, dat door al deze hulpmiddeltjes de kans om fouten te begaan zeer vergroot.

3. Omdat het wenschelijk is, ter wille van de beperkte ruimte, slechts één goederenrekening te openen, wordt geen in onderdeelen afdalend winstoverzicht verkregen. Hiermede vervalt een der grootste voordeelen der dubbele methode.

4. Ook is het optellen der kolommen en het veelvuldig overbrengen van alle bedragen een bezwaar. Bovendien blijft er veel ruimte onbeschreven, daar de bedragen van alle kolommen op hetzelfde folio naar het volgende overgebracht worden, zoodra slechts één kolom geheel gevuld is.

We zien dus, dat de Journaal-Grootboekmethode toegepast kan worden in zaken, met een rekeningenstelsel van beperkten omvang; voornamelijk in zulke, waar het aantal rekeningen bovendien standvastig is.

Zoo kan men b.v. de boekhouding van een kleine fabriek, van een boekbinderij, een steenbakkerij, een huishouding, enz. op deze wijze inrichten.

Voor zaken van meerderen omvang is zij echter gewoonlijk niet bruikbaar. De boekhouding is als 't ware in een pantser of dwangbuis gedrongen, waardoor zij zich niet altijd naar behoefte uitbreiden kan.

Heft men verschillende nadeelen op, door uitwerking der saamgedrongen gegevens, die het Journaal-Grootboek bevat, in bijzonder daartoe ingerichte bijboeken, dan gaat het hoofdvoordeel,

nl. de beknoptheid, verloren. Bovendien eischt dan de bewerking evenveel (of zelfs meer) tijd, dan de gewone Italiaansche methode, en juist tijdbesparing is de grondgedachte der uitvinders geweest.

Mag echter deze methode niet van algemeene toepassing zijn, toch kan men zich de hoofdgedachte ten nutte maken bij het doelmatig inrichten eener boekhouding.

De synchronistische tabel kan als hulpboek zeer goede diensten bewijzen. Wij zagen dit reeds bij de behandeling der Engelsche methode.

Het synthetisch Journaal-Grootboek.

Bij de behandeling van het Journaal-Grootboek in het algemeen, merkten we op, dat sommige schrijvers het wenschelijk achten, de gegevens, in zekere kolommen van hun Balans-Journaal (zooals men het ook wel noemt) saamgevat, in een Rekening-Courantboek of Grootboek uit te werken, teneinde een meer uitgebreid overzicht te krijgen.

Het Grootboek, door hen bedoeld, bevat dus een analyse (ontleding) van de beknopte gegevens, in het Journaal-Grootboek vervat.

De hoofdeigenschap van het Journaal-Grootboek: tijdbesparing bij een gemakkelijk overzicht van het geheel, maakten zich LEAUTEY en GUILBAULT ten nutte in hun *Journal Grand livre synthétique*.

Het doel van dit Journaal-Grootboek is niet, het gewone Grootboek te vervangen, maar de uitgebreide gegevens van dat

SYNTHETISCH JOURNAAL-GROOTBOEK.

Folio's Grootboek.	Nummers.	Datum.	DEBET.	CREDIT.	Bedragen. Debet.	Bedragen. Credit.	Kapitaal. Debet.	Kapitaal. Credit.	Inventaris. Debet.	Inventaris. Credit.	Clientèle. Debet.	Clientèle. Credit.	Resultaten. Debet.	Resultaten. Credit.
		1898.												
	1	Feb. 1	Ingaande Inventaris:											
			KASSA		f 10.000				f 10.000					
			GOEDEREN		- 31.000				- 31.000					
			EFFECTEN		- 30.600				- 30.600					
				aan KAPITAAL		f 71.6		f 71.600						
	2	" 3	HUISHOUDING	aan KAS	- 200	- 20	200			f 200				
	3	" 5	GOEDEREN	aan CREDITEUREN	- 1.300	- 1.30			- 1.300			f 1.300		
	4	" 6	DEBITEUREN		- 31.300						f 31 300			
				aan GOEDEREN		- 31.00				- 31.000				
				aan WINST EN VERLIES		- 30								f 300
	5	" 6	KASSA	aan DEBITEUREN	- 25.000	- 25.0			- 25.000			- 25.000		
	6	" 8	DEBITEUREN		- 30.800						- 30.800			
				aan EFFECTEN		- 30.60				- 30.600				
				aan WINST EN VERLIES		- 200								- 200
	7	" 8	KASSA		- 10.800				- 10.800					
			GOEDEREN		- 20.000				- 20.000					
				aan DEBITEUREN		- 30.8						- 30.800		
	8	" 11	GOEDEREN	aan CREDITEUREN	- 7.000	- 7.00			- 7.000			- 7.000		
	9	" 12	CREDITEUREN	aan TE BETALEN WISSELS	- 7.000	- 7.000				- 7.000	- 7.000			
	10	" 14	DEBITEUREN		- 1.200						f 1.200			
			WINST EN VERLIES		- 100								f 100	
				aan GOEDEREN		- 1.30				- 1.300				
	11	" 14	KASSA	aan DEBITEUREN	- 1.000	- 1.000			- 1.000			f 1.000		
				Transporteeren.	f 207.300	f 207.30	f 200	f 71.600	f 136.700	f 70.100	f 70.300	f 65.100	f 100	f 500

SYNTHETISCH-JOURNAAL-GROOTBOEK.

Folio's Grootboek.	Nummers.	Datum.	Debet.	Credit.	Bedragen. Debet.	Bedragen. Credit.	Kapitaal. Debet.	Kapitaal. Credit.	Inventaris. Debet.	Inventaris. Credit.	Clientèle. Debet.	Clientèle. Credit.	Resultaten. Debet.	Resultaten. Credit.
		1898		*Transport . . .*	f 207.300	f 207.300	f 200	f 71.600	f 136.700	f 70.100	f 70.300	f 65.100	f 100	f 500
	12	Feb. 14	TE INNEN WISSELS	aan DEBITEUREN	- 6.300	- 6.300			- 6.300			- 6.300		
	13	" 20	DEBITEUREN	aan GOEDEREN.	- 20.000	- 20.000				- 20.000	- 20.000			
	14	" 20	TE BETALEN WISSELS	aan KAS	- 7.000	- 7.000			f 7.000	f 7.000				
	15	" 22	DEBITEUREN		- 6.900						- 6.900			
			WINST EN VERLIES		- 100								- 100	
				aan GOEDEREN		- 7.000				- 7.000				
	15	" 22	KAS	aan TE INNEN WISSELS	- 6.300	- 6.300			- 6.300	- 6.300				
	16	" 28	WINST EN VERLIES	aan KAPITAAL	- 300	- 300		- 300					- 300	
	17	" 28	KAPITAAL		- 71.700		- 71.700							
				aan KASSA		- 45.900				- 45.900				
				aan CLIENTÈLE		- 25.800						- 25.800		
					f 325.900	f 325.900	f 71.900	f 71.900	f 156.300	f 156.300	- 97.200	- 97.200	f 500	f 500

JOURNAAL-GROOTBOEK naar M. BATTAILLE.

Datum.	Rekening-Courant. Debet.	Rekening-Courant. Naam.	Rekening-Courant. Credit.	Memoriaal.	Folio Grootboek.	Goederen. Ink.	Goederen. Verk.	Kassa. Ontv.	Kassa. Uitg.	Te innen Wissels. Ontv.	Te innen Wissels. Uitg.	Te bet. Wissels. Bet.	Te bet. Wissels. Geacc.	Winst & Verlies. Verl.	Winst & Verlies. Winst.

boek tot een gemakkelijk overzienbaar geheel samen te dringen. Het is dus samenstellend (synthetisch) uit het gewone Grootboek afgeleid; vandaar den naam.

De kolommen-indeeling, welke genoemde schrijvers voorstellen, berust op de verdeeling der rekeningen, die zij huldigen.

Zij onderscheiden vier hoofdsoorten, n.l.;

1. De rekeningen van het handelskapitaal;
2. De rekeningen van vermogensbestanddeelen (behalve rekeningen van derden);
3. De rekeningen van derden (Debiteuren en Crediteuren),
4. De rekeningen der handelsuitkomsten.

Daaraan beantwoorden de vier kolommen van hun synthetisch Journaal-Grootboek: *Capital*, *Inventaire*, *Clientèle* en *Resultats*.

De kolom Kapitaal bevat de bedragen, aangevende het zuiver vermogen, stortingen van vennooten enz.

In de kolom Inventaris worden de bezittingen (behalve vorderingen op derden) geboekt tegen den kostenden prijs. Bij verkoop wordt deze kolom gecrediteerd, óók voor den kostenden prijs, en het voor- of nadeelig verschil in het credit of debet der kolom Handelsuitkomsten gebracht.

De kolom Rekeningen van derden bevat de verschillende vorderingen en schulden. Te betalen wissels brengen genoemde schrijvers in de kolom Inventaris, evenals te innen wissels.

Behalve de contrôle, die in ieder Journaal-Grootboek bestaat, n.l. de gelijkheid der totalen aller Debet- en Creditbedragen, welke tevens met de telling der Journaalsommen moeten overeenstemmen, bezit het synthetisch Journaal-Grootboek een contrôle, die ook wel het dubbel-boekhouden eigen is, maar niet overal eenvoudig toegepast kan worden.

Het totaal debet-saldo van de kolommen Inventaris en Rekeningen van derden vormt het zuiver vermogen, terwijl het totaal saldo der twee overige kolommen ook het zuiver vermogen opleveren moet. Hierdoor herinnert de rekeningverdeeling van Leauty en Guilbault sterk aan die der Tweerekeningen-theorie.

Het synhetisch Journaal-Grootboek oefent een niet te verwerpen contrôle op het Grootboek uit.

Bij een mogelijke fout wijst het aan, in welke groep van rekeningen die schuilt. Dit kan voor het opsporen dier fout van zeer groot belang wezen.

In een groote onderneming, met een aantal afdeelingen, is veelal een samentrekking der gegevens, aan de verschillende administraties ontleend, zeer gewenscht. Ook daarvoor zal de Journaal-Grootboekvorm zeer goed bruikbaar blijken.

Het Geheim Journaal-Grootboek.

Tot dusverre spraken wij nog geen enkel woord over de inrichting van eene geheim-boekhouding. We duidden wel aan, hoe het samenstel van het rekeningen-stelsel werken moest, en hoe de beide deelen der gesplitste boekhouding tot elkander in betrekking staan, doch hoe juist die administratie het best ingericht kan worden, kan eerst hier ter sprake komen.

Zooals van zelf spreekt, kan men een Geheim-Journaal en een Geheim-Grootboek houden, nevens het gewone Kantoor-Journaal en Kantoor-Grootboek. Zelfs zou men een Geheim-Memoriaal kunnen openen. Doch meestal (en dit is een voorname eisch voor de toepassing van het geheimboekhouden) is de geheim-administratie van zeer beperkten omvang, zoodat we bij haar de beginselen der Journaal-Grootboek-methode, hiervoren uiteengezet, uitstekend in toepassing kunnen brengen.

Bijna alle nadeelen, welke wij in staat waren in de vorige bladzijden van deze methode op te sommen, vallen hier weg.

Ten eerste is het aantal rekeningen in een geheimboekhouding steeds zoo beperkt mogelijk; ten tweede wordt de hoeveelheids-contrôle gewoonlijk voor een groot deel in het Kantoor-Grootboek uitgeoefend en ten derde wordt uit de gegevens, die beide grootboeken verschaffen kunnen, gemakkelijk een in bijzonderheden afdalend winst-overzicht verkregen.

Zoo men de belangrijkste gegevens van het Kantoor-Grootboek van tijd tot tijd min of meer saamgevat in het Geheim-Journaal-Grootboek overbrengt, verbindt dit boek de voordeelen van een geheimboek nog met die van het Synhetisch Journaal-Grootboek. Met oordeel ingericht, kan het zoodoende een voor het overzicht der geheele onderneming zeer belangrijk register worden.

Op pag. 196 en 197 geven wij het model van een Geheim Journaal-Grootboek, waarin de boekingen aangebracht zijn, in voorbeeld 14 verklaard. De inrichting dier tabel zal, na al hetgeen voorafging, wel in geen enkel opzicht verklaring behoeven.

De Standaard-Methode.

Een der eigenaardigste en tevens belangrijkste vormen, waaronder ons de vereeniging van Journaal en Grootboek in één register voorgesteld wordt, is voorzeker de Standaard-Methode.

MARCHAL, die haar behandelt in zijn *Comptabilité Standard* prijst haar op eigenaardige wijze aan en somt de vele voordeelen op, die deze methode (volgens hem) boven iedere andere heeft.

Evenals het gewone Journaal-Grootboek, hiervoren omschreven, verschaft het Standaard-Journaal een gemakkelijk overzicht bij weinig arbeid en heeft het een zeer eenvoudige contrôle. Bovendien vermeldt genoemde schrijver een alphabetisch prijzenregister, waardoor het mogelijk is, de gegevens voor de Balans steeds voorhanden te hebben. Met behulp hiervan is men in staat, zoo dikwijls dat noodig is, zelfs dagelijks een tamelijk nauwkeurige Balans uit het Standaard-Journaal te trekken.

MARCHAL beweert (en er zijn gevallen, waarin zijn meening volstrekt allen grond niet mist) dat het totaal overbodig is, de rekeningen Kas, Goederen, Te innen en Te betalen Wissels in het Grootboek te openen, zoo er hulpboeken bestaan, waarin genoemde vermogensbestanddeelen volledig verantwoord worden. Zij blijven dan, hoewel in totaal-bedragen bijgewerkt, toch in het Grootboek voorkomen, ter wille van de contrôle in dat boek. Hij wijst verder op de omslachtige wijze van overbrengen der posten uit de verschillende hulpboeken, door het Journaal, naar de betreffende rekeningen in het Grootboek, die vaak niets anders dan een saamgevatte herhaling bevatten van hetgeen de hulpboeken in bijzonderheden geven. Indien zij goed ingericht zijn, leveren de hulpboeken, alle gegevens, naar soorten gerangschikt, die men zich omtrent een of ander wenschen kan. Waarom dan die overschrijvingen van dezelfde transacties achtereenvolgens in twee hoofdboeken, vraagt hij.

Over het gewone Journaal is zijn oordeel mede niet zeer gunstig. Hij verklaart het „nergens goed voor" en zegt dat men het in Frankrijk houdt, omdat de wet het eischt. Het Journaal-Grootboek, zoals dat door verschillende schrijvers voorgesteld wordt, vindt hij al weinig nuttiger, omdat het niet altijd in staat is, de gewenschte gegevens te verschaffen, en een te groot aantal kolommen de kans om fouten te maken zeer verhoogt.

GEHEIM-JOURNAAL-GROOTBOEK.

DATUM.		OMSCHRIJVING.	BEDRAGEN.		KANTOORBOEKHOUDING.		PRIVÉ J. COOPS.		PRIVÉ A. KOL.		PRIVÉ J. VERBURG.		GOEDEREN.		VERMOGEN.	
			DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.	DEBET.	CREDIT.
1889 Dec.	31	KANTOORBOEKHOUDING voor het saldo der aldaar volledig verantwoorde bezittingen en schulden	f 17.500		f 17.500											
		PRIVÉ J. COOPS voor het saldo in het Kant. Grootb.	- 6.000				f 6.000									
		PRIVÉ A. KOL 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	- 4.000						f 4.000							
		PRIVÉ J VERBURG 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	- 2.500								f 2.500					
		GOEDEREN 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	- 140.000										f 140.000			
		WINST 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃	- 30.000												f 30.000	
		aan KAPITAAL J. COOPS voor zijne deelname		f 100.000												f 100.000
		aan KAPITAAL A. KOL 〃 〃 〃		- 60.000												- 60.000
		aan KAPITAAL J. VERBURG 〃 〃 〃		- 40.000												- 40.000
〃	31	GOEDEREN aan WINST voor de netto winst .		- 70.000									- 70.000			- 70.000
〃	31	WINST voor 1 jaar intr. à 4 % van f 200.000 .	- 8.000												- 8.000	
		aan PRIVÉ J. COOPS voor 1 jaar intr. à 4 %		- 4.000				f 4.000								
		aan PRIVÉ A. KOL 〃 1 〃 〃 à 4 %		- 2.400						f 2.400						
		aan PRIVÉ J. VERBURG 〃 1 〃 〃 à 4 %		- 1.600								f 1.600				
〃	31	WINST voor de verdeelde netto winst	- 32.000												- 32.000	
		aan PRIVÉ J. COOPS voor zijn aandeel . . .		- 12.800				- 12.800								
		aan PRIVÉ A. KOL 〃 〃 〃 . . .		- 9.600						- 9.600						
		aan PRIVÉ J. VERBURG 〃 〃 〃 . . .		- 9.600								- 9.600				
				f 310.000	f 17.500		f 6.000	f 16.800	f 4.000	f 12.000	f 2.500	f 11.200	f 210.000		f 70.000	f 270.000
〃	31	Voor de saldo's op nieuwe rekening		- 227.500		f 17.500	- 10.800		- 8.000		- 8.700			f 210.000	- 200.000	
				f 537.500	f 17.500	f 17.500	f 16.800	f 16.800	f 12.000	f 12.000	f 11.200	f 11.200	f 210.000	f 210.000	f 270.000	f 270.000
1990 Jan.		Overgebrachte saldo's	f 227.500		f 17.500			f 10.800		f 8.000		f 8.700	f 210.000			f 100.000
																- 60.000
																- 40.000

Indien het Journaal de gegevens ordent, door de verschillende hulpboeken verschaft, voordat deze in het Grootboek worden ingeschreven, kent hij er evenmin eenig voordeel aan toe. Hij vindt, dat men evengoed die posten in ééns in het Grootboek kan brengen, en wel met dit voordeel, dat men dan minder kans heeft schrijffouten te maken.

In sommige gevallen mogen zijn krachtig uitgesproken meeningen waarheid bevatten, in 't algemeen zal men het echter met dien schrijver wel niet eens zijn.

Eén Journaal is er echter, dat zijne goedkeuring kan wegdragen en dat, wat de inrichting betreft, aan het Journaal-Grootboek herinnert, dat is het Journaal der Standaard-Methode.

Dat Journaal heeft al vast voor op het Journaal-Grootboek, dat er, onafhankelijk van den ontvang der administratie, steeds hoogstens zes kolommen in voorkomen.

Hij noemt die achtereenvolgens: 1. Zaak (*Maison*). 2. Verlies en Winst. 3. Afnemers, (*Acheteurs*). 4. Leveranciers, (*Vendeurs*). 5. Bankiers en 6. Diversen.

Door dit kleine aantal kolommen is dit Journaal zeker practisch en zijn fouten, die ontstaan door op een verkeerden regel te schrijven, of de bedragen in een verkeerde kolom te plaatsen, nagenoeg uitgesloten.

Voor iedere boeking bezigt hij, zoo mogelijk, steeds slechts één regel.

Nevens zijn Journaal bezigt hij nog een Grootboek, dat echter, zooals wij zien zullen, van het gewone Grootboek der dubbele methode hier en daar afwijkt.

Omtrent de behandeling en de contrôle der Journaalkolommen valt het volgende op te merken:

1. *De kolom Zaak.* In plaats van bijzondere kolommen te openen voor rekeningen als Kassa, Meubilair, Goederen, Te

innen- en Te betalen Wissels, bezigt men slechts één kolom de kolom Zaak (*Maison*). Zij wordt in dezelfde gevallen gedebiteerd of gecrediteerd, waarin de genoemde Grootboekrekeningen debet of credit zouden zijn.

De te betalen wissels, hoewel zij in deze kolom geboekt kunnen worden, zijn meer op hun plaats in de kolom Leveranciers (crediteuren) waarom wij hen in ons voorbeeld (zie pag. 202—205) ook daar gerangschikt hebben.

De kolom Zaak wordt gecontroleerd door de betrokken hulpboeken en niet door rekeningen in het Grootboek. Daar opent de schrijver geen afzonderlijke rekeningen voor de genoemde vermogensbestanddeelen, met uitzondering van een rekening Meubilair.

In deze kolom plaatst hij mede de onkosten op goederen, als vrachten, pakhuishuur, loonen, enz.

2. *De kolom Verlies en Winst.* Daarin worden geplaatst: de berekende winsten en verliezen, algemeene onkosten, berekende commissie, enz. Het totaal debet en credit dezer kolom wordt gecontroleerd door de tellingen der overeenkomstige rekeningen in het Grootboek.

3. *De kolom Afnemers* omvat alle rekeningen van Debiteuren. Het debetsaldo wijst de totaal te vorderen som aan. Zij wordt gecontroleerd door de afzonderlijke rekeningen van Debiteuren in het Grootboek.

4. *De kolom Leveranciers.* Daarin zijn de rekeningen aller Crediteuren, benevens de rekening Te betalen Wissels, saamgevat. Door de boekingen, welke een gevolg zijn van een op de zaak getrokken wissel, wordt het saldo dezer kolom niet veranderd, daar zij voor het bedrag dier traite tegelijkertijd debet en credit wordt.

5. *De kolom Bankiers* spreekt voor zich zelve en zal geen nadere toelichting behoeven. Staat men met meerdere

bankiers in betrekking, dan hebben toch alle boekingen in deze kolom plaats. Zij wordt dan, evenals de drie vorige kolommen door de betrokken Grootboekrekeningen gecontroleerd. In ons voorbeeld (zie pag 202—205) is deze kolom overbodig en daarom weggelaten.

6. *De kolom Diversen* omvat alle rekeningen, die in de vorige kolommen niet begrepen kunnen worden, als Kapitaal, Fournissement, rekeningen van geldopnamen enz. Zij wordt eveneens door de hierop betrekking hebbende Grootboekrekeningen gecontroleerd.

De tweede kolom kan men, zoo het wenschelijk blijkt, met de eerste vereenigen. Dit zal echter meestal geen aanbeveling verdienen. Het voordeel, eene kolom minder te krijgen, weegt niet op tegen het belangrijke nadeel van een minder breed overzicht.

Het begaan van fouten door misplaatsing der bedragen kan men verhoeden door een zoogenaamd beweegbaar hoofdje (*Entête mobile*) te bezigen. De liniatuur van het hoofd van het Journaal wordt op een strook carton aangebracht, en daarmede kan men, langs de lijnen schuivende, gemakkelijk ontdekken, of alle bedragen op hunne juiste lijn, en in de goede kolom staan.

De goede eigenschappen van het Standaard-Journaal samenvattend, krijgen we:

1. Het bevat alle handelingen, geordend naar hunnen aard, en naar de betrokken personen.
2. De contrôle is eene doorloopende, en zeer eenvoudig.
3. Het overzicht over de geheele zaak, in verband met de verschillende hulpboeken, is tamelijk volledig.
4. De netto winst kan zeer gemakkelijk bepaald worden.

In het Grootboek worden de gegevens, die het Standaard-journaal bevat, verder uitgewerkt. De detailbedragen der kolom Zaak worden in de hulpboeken gevonden, welke voor de

contrôle der betreffende vermogensbestanddeelen ingericht zijn.

Zoodoende vereenigt de Standaard-Methode de voordeelen van het gewone Journaal-Grootboek met die van het Synthetisch Journaal-Grootboek.

De winstbepaling, waarop wij hierboven zinspeelden, is in dit register zeer eenvoudig. Men telt de totalen der beide eerste rekeningkolommen Zaak en Verlies en Winst te zamen en, na de waarde van het actief, behalve de vorderingen bij het credittotaal gevoegd te hebben, blijkt uit een eenvoudige aftrekking de netto winst of het netto verlies. Zijn de kolommen Zaak en Winst en Verlies tot één kolom vereenigd, dan is de winstbepaling nog eenvoudiger. Zij komt overeen met de wijze van winstberekening, door ons op pag. 107 enz. verklaard.

Zoo men dus in staat is, de waarde van den goederenvoorraad van dag tot dag te bepalen, zal volgens deze methode de netto winst te allen tijde berekend kunnen worden.

Natuurlijk blijven dan te betalen intresten, onkosten enz. alsmede andere ongeboekte vorderingen en schulden daarbij buiten beschouwing. Bij een op bepaalde tijden voorkomende Balans kan men die in aanmerking nemen. Voor een ruwe winstbepaling zijn dergelijke bedragen gewoonlijk van minder beteekenis.

Het komt er dus alleen maar op aan, de waarde van den goederenvoorraad voortdurend zoo nauwkeurig mogelijk aangegeven te hebben. Zoo dit mogelijk is, wordt door de Standaard-Methode aan den veelal vromen wensch van *een dagelijksche inventaris* niet onaardig voldaan.

De inrichting en behandeling van het Standaard-Journaal zal wel geen nadere verklaring meer behoeven. Wij vertrouwen, dat voor den lezer, die met de dubbele methode vertrouwd is, ons voorbeeld (zie pag. 202—205) voldoende zal zijn. Een goede inrichting der hulpboeken is bij deze methode van zeer groot

Folio Grootboek.	Datum.	Nummer.	OMSCHRIJVING.	Zaak.		Verlies en Winst.		Afnemers.		Leveranciers.		Diversen.	
	1898.												
	Febr. 1	1	KASSA.										
			voor de aanwezige contanten	f 10.000									
			GOEDEREN.										
			voor 400 balen katoen	- 31.000									
			EFFECTEN.										
			voor 30 Cert. N. W. S. 3 %	- 30.600									
			KAPITAAL.										
			voor mijn vermogen										f 71.600
	" 3	2	HUISHOUDING. KAS.										
			betaald voor de huishouding		f 200							f 200	
	" 5	3	GOEDEREN. J. DE JONG, alhier.										
			voor 5 vaten tabak, van hem gekocht op 3m.	- 1.300							f 1.300		
	" 6	4	K. MEYER. GOEDEREN.										
			voor verkocht 40 balen katoen		- 31.300			f 31.300					
	" 6	5	KASSA. K. MEYER, alhier.										
			voor van hem ontvangen	- 25.000					f 25.000				
	" 8	6	T. JANSEN. EFFECTEN.										
			voor verkocht 30 Cert. N. W. S. 3 % . . .		- 30.800			- 30.800					
	" 8	7	KASSA. T. JANSEN, alhier.										
			voor van hem ontvangen	- 10.800					- 10.800				
	" 8	8	GOEDEREN. T. JANSEN, alhier.										
			voor 300 balen koffie (in betaling ontvangen)	- 20.000					- 20.000				
	" 11	9	GOEDEREN. J. v. d. LINDEN, alhier.										
			voor 50 vaten suiker	- 7.000							f 7.000		
	" 12	10	J. v. d. LINDEN, alhier. TE BETALEN WISSELS.										
			voor zijne traite, 8 d. zicht							f 7.000	- 7.000		
			Transporteeren	f 135.700	f 62.300			f 62.100	f 55.800	f 7.000	f 15.300	f 200	f 71.600

Folio Grootboek.	Datum.	Nummer.	OMSCHRIJVING.	ZAAK.		VERLIES EN WINST.		AFNEMERS.		LEVERANCIERS.		DIVERSEN.	
	1898.		*Transport* . . .	f 135.700	f 62.300			f 62.100	f 55.800	f 7.000	f 15.300	f 200	f 71.600
	Feb. 14	11	K. DE RONDE, Dordrecht. GOEDEREN.										
			voor 5 vaten tabak		- 1.200			- 1.200					
	„ 14	12	KASSA. K. DE RONDE, Dordrecht.										
			voor van hem ontvangen	- 1.000					- 1.000				
	„ 14	13	TE INNEN WISSELS. K. MEYER, alhier.										
			voor mijne traite per 22 Febr.	- 6.300					- 6.300				
	„ 20	14	N. v. LINS, alhier. GOEDEREN.										
			voor 300 balen koffie		- 20.000			- 20.000					
	„ 20	15	TE BETALEN WISSELS. KASSA.										
			voor betaald de traite van v. d. Linden . .		- 7.000					f 7.000			
	„ 22	16	G. DE ZWART, alhier. GOEDEREN.										
			voor 50 vaten suiker		- 6.900			- 6.900					
	„ 22	17	KAS. TE INNEN WISSELS.										
			voor geïnd mijn traite op K. Meyer	- 6.300	- 6.300								
	„ 28	18	GOEDEREN. KASSA.										
			voor betaald pakhuishuur, enz.	- 100	- 100								
	„ 28	19	ONKOSTEN. KASSA.										
			voor kleine onkosten in deze maand . . .		- 40	f 40							
				f 149.400	f 103.840	f 40		f 90.200	f 63.100	f 14.000	f 15.300	f 200	f 71.600
	„ 28	20	EFFECTEN. VERLIES EN WINST.										
			voor verlies op Effecten	- 200			f 200						
	„ 28	21	VERLIES EN WINST. KAPITAAL.										
			voor de netto winst.			- 160							- 160
				f 149.600	f 103.840	f 200	f 200	f 90.200	f 63.100	f 14.000	f 15.300	f 200	f 71.760
			Totaal der Balans en der saldi Grootboek (f 72.860)	f 45.760				f 27.100			f 1.300		f 71.560

gewicht, daar die de eenige in onderdeelen afdalende verantwoording vormen, welke er over de reëele bezittingen gevoerd wordt.

Deze inrichting verschilt al naar den aard der onderneming. In 't algemeen heeft men er rekening mede te houden, welke gegevens door die inrichting duidelijk aan 't licht moeten komen, en zoo men dit niet uit het oog verliest, zal men meestal in de keuze van de middelen, om er toe te geraken, niet geheel mistasten.

Onder de bijboeken der Standaard-Methode wordt het Alphabetisch Prijzenregister genoemd, waarvan wij hierboven reeds melding maakten.

Uit de inrichting van dit boek, welke wij hier laten volgen, (zie pag. 207) blijkt grootendeels het doel en de behandeling.

Voor elke goederensoort worden een of meer pagina's gereserveerd. De rekeningen worden in dit boek in alfabetische volgorde geplaatst.

Het Prijzenregister vormt een goeden toets op het Inkoopboek en geeft steeds aan, welke hoeveelheden aanwezig moeten zijn, met de netto inkoopswaarde daarvan. Het zal geen betoog behoeven, dat de kostende prijs, die in de tweede geldkolom ingevuld moet worden, verkregen wordt door den inkoopsprijs met de onkosten te vermeerderen.

Daar iedere partij (of goederensoort) afzonderlijk behandeld wordt, kan men in dit boek ook zien, welke goederen een gereeden afzet vinden en welke minder grif verkocht worden. Tevens kan men ieder oogenblik de winst op goederen bepalen.

Het Prijzenregister kan ook met het Inkoopboek verbonden worden, of met het Verkoopboek; doch dit verdient niet altijd aanbeveling, vooral dan niet, als de patroon voor de bedienden, met het houden van bovengemelde boeken belast, niet weten wil, wat hij op de verschillende artikelen verdient.

JAPANSCHE ZIJDE.

Datum.	Inkoopen.		Verkoopen.		Koopers en Verkoopers.	Inkoops-prijs.	Kostende prijs.	Verkoops-prijs.	Waarde van den voorraad.
	Stukken.	Meters.	Stukken.	Meters.					

De Standaard-methode blijkt dus een der beste en meest doordachte vormen te zijn, waaronder het Journaal-Grootboek zich heeft voorgedaan. Dat zij, zooals MARCHAL wil, voor iedere zaak uiterst geschikt is, (evenals alle uitvinders van bijzondere methoden dat beweren) valt met reden te betwijfelen, hoewel zij zeer gunstig afsteekt bij andere vormen der kolommenboekhouding, en o. i. het stempel der bruikbaarheid draagt.

Onze meening is, dat iedere vorm van administratie wel in minstens één geval de vorm bij uitnemendheid zal zijn. Elke weg, hoe krom ook, moet in zeker geval de kortste, dus de beste zijn. Het ligt er maar aan, waar men zich bevind, en .... waar men heen moet.

Aanteekeningen.

---

1. Tegenover *Paciuolo* (1494), die drie hoofdboeken vermeldt, n.l. Memoriaal (rolletje of kladboek), Journaal en Grootboek, staan meerdere andere schrijvers, die slechts het Journaal en Grootboek als hoofdboeken beschouwen.

Toch is die tegenstrijdigheid meer in schijn, dan in werkelijkheid. Paciuolo beschouwt ook wel degelijk het Memoriaal als een boekje, waarin de posten, in afzijn des boekhouders, door bedienden ingeschreven worden. Hij beveelt o. a. nog aan, er den Inventaris niet in te plaatsen. (Zie Paciuolo's Verhandeling, Hoofdstuk VI, blz. 14.)

Jan Ympyn (1543), de getrouwe bewerker van Paciuolo's Tractatus in 't Vlaamsch en 't Fransch, zegt, dat velen zijnertijds slechts twee, doch velen ook drie boeken gebruikten, n.l. Memoriaal, Journaal en Grootboek. Hij beveelt het houden van een Memoriaal aan als *„fort conuenable et necessaire a gens qui ont beaucoup daffaires"*. Zie Prof. Keihl's keurig werk: **Ueber einige ältere Bearbeitungen des Buchhaltungstractates von Luca Pacioli.**

Valentin Mennher de Kempten (1550) noemt ook feitelijk slechts twee boeken: het Journaal (*le premier est nommé le Journal*) en het Grootboek, dat bij hem gesplitst is in *Liure des debtes* en *Liure de marchandise.*

Claes Pietersz. uan Deuenter (Petri Daventriensis, 1588) vermeldt in zijn **Boeckhouden op die Italiaensche maniere** eveneens twee boeken, *die van nooden zyn omme wel ende perfectelyken Boeck te houden.* n.l. *een Journal ende een Schultboeck.* Ook *mag men.* zegt hij, een Memoriaal houden, *daer men alle handelinghe stracx by memorie Inne schryft ende als men dan die moeyten ofte tyt beter heeft, soo machmen dieseluige (deselve) partijen (posten) in aller netticheyt ende bequaemheit overschryue.*

Simon Stevin (1607) zegt in zijn **Coopmansbovckhouding** (4e Hoofdstick:) *De gedaente van des bouckhoudings twee voornamelicke boucken als Journael en Schultbouck beschreven synde als vooren, wij sullen nu commen totte verclaring vant derde, te weten het Memoriael, 't welk men metter daet noodich bevint, om dinghen in te schryven die in d' ander niet en behooren: Als by voorbeelt dat ick an ymant leende een gulden voor een uyr of een dach, 't is genouch daer af met een woort ghedachtenis te houden in 't Memoriael, sonder die partie in 't Jornael te brengen. Oock vallender in coophandel somwylen partien op voorwaerde sonder seker besluyt, daer af men eerst na ettelicke bestemde dagen bescheyt weet: Sulcx en vereyscht oock niet in 't Jornael noch in 't Schultbouck te commen, maar wel int Memoriael.*

Wat hij onder *cladde* verstaat, blijkt uit het volgende:

In sulcke cladde schreef ick, Bouckhouder synde, alle partien in form ghelyckse in 't Jornael commen moesten, op dattet overschryven van woort te woort lichter en sekerder soude vallen.

Bij *Iakob v. d. Schvere* (1630) vindt men omtrent het bewuste onderwerp het volgende:

Om dan oprechtelyk Boek te houden nae de wyze der Italianen, soo gebrugkt men drie voornamelyke hooft-boeken, als Memoriael oft kladboek, Journael oft Dagh-boek, Grootboek oft Schuldboek.

Van het Memoriaal in 't bijzonder zegt hij:

Of wel eenige geen Memoriael en gebruyken, die mogen de reden waerom sy dien naer-laten selfs verdedighen. Ick achte hem zeer noodig, want daerin mag eijdereen, hetzij Man, Vrouwe ofte knechten, schrijven ofte aenteekenen (in afwesen des Boekhouders) watter in de handelinghe passeert. Maer den Journael ende Grootboek moeten alle van eender handt gheschreven worden, zoudense na der Italianen wet rechtelijk bestaen muegen.

Dan men en verklaerdt hier in niet wie Debituer of Credituer is, maer steld alleenlijck de partije zooals sij geschiedt is, met goede ende bescheedelijke omstandigheden daer bij.

Latere schrijvers beschouwen het Memoriaal steeds als net-boek, dat vaak nog door een klad-boek of Brouillard voorafgegaan wordt.

In *Abraham de Graaf's* **Instructie van het Italiaansch Boekhouden** (1660) lezen we:

Boekhouden, in 't algemeen aangemerkt, is de aanteekening van de verhandelde partijen, waaruijt dat Schuld en Herschuld, of Debet *en* Credit *is*

voortkomende. Deze aanteekening is, of simpelyk *het gepasseerde noterende, en het selvige doende bij maniere van* Rekening. *Tot het eerste gebruykt men een Memoriaal, en tot het tweede een Schuldboek.* Het Journaal behandelt hij geheel in zijn karakter van tusschenboek, dat het, na de verheffing van het Memoriaal tot hoofdboek, verkrijgt.

Voor meerdere aanhalingen uit oude schrijvers verwijs ik naar het Naschrift op Bes' Leerboek van het Boekhouden.

Of men uit de omstandigheid, dat oude schrijvers veelal van *twee* hoofdboeken spreken, kan afleiden, dat daarom de Italiaansche methode ook wel „dubbele" genoemd wordt, valt te betwijfelen.

Ongetwijfeld moet het enkel boekhouden het dubbel voorafgegaan zijn.

Op ieder gebied zijn de eenvoudige vormen de meer ingewikkelde voorafgegaan. Dat is de natuurlijke weg. Nu klinkt het o. i. veel waarschijnlijker, dat men de methode van boekhouden, waarbij steeds een debiteur en een crediteur voorkwam (dus voortdurend een dubbele boeking noodig was) in tegenstelling met de oude wijze, de *dubbele* methode is gaan noemen.

Nog minder waarschijnlijk klinkt de bewering der twee-rekeningentheorie, als zou het Dubbel-Boekhouden zijn naam ontleenen aan de dubbele administratie van het vermogen; eens in zijn geheel, eens in zijn onderdeelen.

De beschouwingen der oude schrijvers zijn zuiver personalistisch. Nu is het wel waar, dat hier en daar hunne woorden en verklaringen aan de twee-rekeningen-theorie herinneren, maar men kan daaruit genoemde gevolgtrekking nog niet maken. Welke theorie men ook volgt, steeds bestaat er neiging, bij een duidelijke verklaring van eenig onderdeel van het boekhouden, een uitstapje op het gebied eener andere theorie te maken. Meerdere leerboeken leveren daarvan aanhoudend talrijke bewijzen. Er zijn er maar zeer enkele, die een bepaalde theorie met alle gestrengheid volgen en blijven vasthouden. Dat dus oudere schrijvers, bij hun streven om de werkelijke grondregelen, die ze beter voelden, dan uitdrukken konden, onder woorden te brengen, en bij hun verklaring der boekingen zwenkingen maken, die nu de eene, dan weder de andere theorie raken, is niet te verwonderen.

2. Onder de verschillende schrijvers over boekhouden heerscht geen eenstemmigheid omtrent de questie, welke boeken tot de hoofdboeken gerekend moeten worden. O. i. behoort men die boeken hoofdboeken te noemen, die de

geheele administratie der onderneming in zich bevatten, hetzij op een enkel oogenblik, hetzij gedurende een zekere periode.

Dan behooren tot de hoofdboeken: Het onverdeelde Memoriaal (zoo dit voorkomt), het Journaal, het Grootboek, het Balansboek en ook het Inventarisboek, zoo dit den geheelen Inventaris bevat.

Hulpboeken zijn boeken, ontstaan door de splitsing van het Memoriaal of (zooals we bij de Engelsche Methode opmerkten) van het Journaal; welke bestemd zijn om gelijksoortige posten op te nemen. Een dezer boeken blijft wel den naam Memoriaal of Journaal behouden.

Bijboeken zijn nevenregisters, die aangelegd zijn, om een geregeld overzicht te hebben van zaken, die door de inrichting van de boekhouding slechts op gezette tijden of niet genoeg in onderdeelen verantwoord worden. (Rekening-Courantboek, Aandeelenboek.)

Ook behooren daartoe boeken voor notities enz. als de Agenda, Copieboeken enz.

3. Voor notaties van winkelprijzen worden gewoonlijk geen vreemde talstelsels gebezigd, daar zulk een notatie voor het personeel niet eenvoudig genoeg zou zijn. Men handelt daarbij wel als volgt. Voor cijfers bezigt men de letters van een woord of zin, uit 10 letters bestaande, b.v.

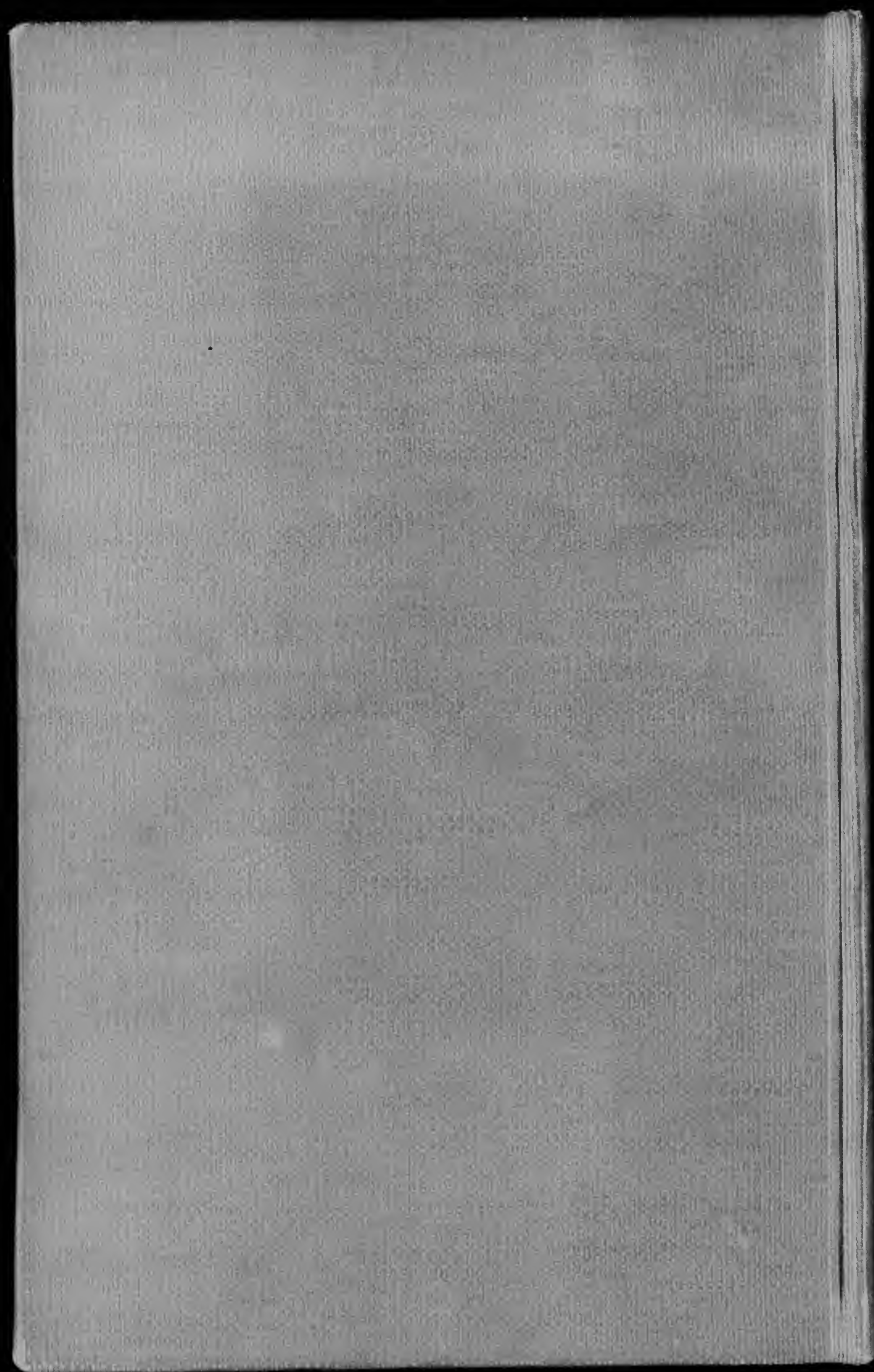
C h a r l e s t o n
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Zooals van zelf spreekt, mag in zulk een woord of zin niet tweemaal dezelfde letter voorkomen. Cln beteekent naar die schrijfwijze *f* 1,50. Cn = cent, at = 38 ct. enz. Ook kan men daartoe de letters van het alphabet nemen, in omgekeerde orde, of om de andere, b.v.

Z X V T R P N L J H
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Ook kan men altijd den prijs te hoog noteeren en daarnevens aangeven, welk cijfer afgetrokken moet worden, om de verkoopswaarde te krijgen, b.v. 174'24 = *f* 1,50.

In de praktijk komen, nog vele andere manieren voor.

END OF
TITLE